תלמוד בבלי · ראשונים · תוספות רי״ד

תוספות רי"ד על קידושין

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספות רי"ד על קידושין

רבנו ישעיה דטראני [הרי"ד]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספות-ריד-על-קידושין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ב. 6
דף ב: 6
דף ג. 6
דף ג: 7
דף ד. 8
דף ה. 8
דף ה: 9
דף ו. 11
דף ו: 11
דף ז. 13
דף ז: 14
דף ח. 14
דף ח: 15
דף ט. 16
דף ט: 18
דף י. 18
דף יא. 19
דף יא: 21
דף יב. 21
דף יג. 22
דף יג: 23
דף יד. 25
דף יד: 25
דף טו. 25
דף טו: 25
דף טז. 26
דף טז: 26
דף יז. 27
דף יז: 27
דף יח. 28
דף יח: 29
דף יט. 30
דף יט: 31
דף כ. 31
דף כא. 31
דף כא: 31
דף כב: 34
דף כג. 34
דף כג: 35
דף כד. 37
דף כד: 39
דף כה. 39
דף כה: 43
דף כו. 43
דף כו: 44
דף כז. 44
דף כז: 45
דף כח. 46
דף כח: 46
דף כט. 47
דף ל. 47
דף לב: 48
דף לג. 48
דף לג: 49
דף לד: 49
דף לה. 49
דף לה: 49
דף לו. 50
דף לו: 50
דף לז: 51
דף לח: 52
דף לט. 52

דף לט: 53
דף מא. 53
דף מא: 53
דף מב. 54
דף מב: 55
דף מג: 56
דף מד. 59
דף מד: 60
דף מה. 61
דף מה: 62
דף מו. 63
דף מו: 65
דף מז. 67
דף מז: 69
דף מח. 70
דף מח: 70
דף מט: 71
דף נ. 72
דף נ: 75
דף נא. 75
דף נב. 76
דף נב: 76
דף נג. 77
דף נג: 77
דף נד. 77
דף נד: 78
דף נה. 78
דף נה: 79
דף נו: 80
דף נז. 81
דף נז: 82
דף נח. 83
דף נח: 83
דף נט. 84
דף נט: 84
דף ס. 85
דף ס: 85
דף סא. 86
דף סא: 86
דף סב: 87
דף סג. 87
דף סג: 88
דף סד. 89
דף סה. 89
דף סה: 89
דף סו. 91
דף סז. 92
דף סז: 93
דף סח: 93
דף סט. 93
דף ע. 93
דף ע: 94
דף עא. 94
דף עב: 94
דף עד. 94
דף עה. 94
דף עה: 97
דף עו. 98
דף עו: 98
דף עז: 99
דף עח. 100
דף עח: 101
דף עט. 102
דף עט: 103

דף פ. 105
דף פא. 105
דף פא: 106
דף פב: 106

דף ב.

וקונה את עצמה בחליצה האי קונה את עצמה דיבמה לא דמי לקונה את עצמה דאשה דההוא קאי אלאחר שנקנת לבעלה והאי קאי קודם שנקנת ליבמה דאי לאחר שנקנת לו בביא' הרי היא ככל הנשים ומיפטרא בגט ולא בחליצה:

דף ב:

תנא האשה נקני' מדעת' אין קשיא לי דנקני' מדעת משמע ולא בע"כ והא גבי יבמה דקתני נקני' והויא אפילו בע"כ. ואמאי לא פריק ליה דמשום הכי קתני נקנית משום דכולי פירקין מיירי בחפצים הנקנין שזה נקנה בענין זה כדתנן עבד עברי נקנ' בכסף וכו' ועבד כנעני ובהמה וקרקעות ומטלטלין ובמה שזה נקנה אין זה נקנה משום הכי שייך למתני האשה נקנית. וי"ל דכל כמה דמצי למיתב טעמא יהיב. ואיידי דתני האשה נקנית תנא נמי היבמה נקנית. ותנא תרתי אטו חדא ולעיל דאמרן משום דבעי למתני כסף ליכא לאקשויי הכי דלשון קנין שייך גם בשטר וגם בביאה. אבל הכא לא שייך לשון דרך בכסף ובשטר. ולירק בדרך א' שבשעת לקיטתן עישורו. אי קשיא והא אמרינן בפרק קמא דר"ה אע"פ שבשעת לקיטתו עישורו ר"ה שלו תשרי וא"כ גבי מעשר נמי יש בהן חילוק דרק ר"ה שלו תשרי כדאמרינן התם ואתרוג ר"ה שלו שבט והיה לו לחלק גבי מעשר גופה. תשובה הרבה חלוקים יש ביניהם בלא זה שהירק כלאים בכרם והאתרוג אינו כלאים בכרם. ועל האתרוג מברכין בורא פרי העץ ועל הירק בורא פרי האדמה. אלא התנא לא בא לימנות חלוקיהן אלא זה בא לומר אף על גב דכל אילנות אזלי בתר חנטה לכל דבריהן האתרוג אינו כן אלא שוה לאילן לילך בתר חנטה לענין ערלה ורבעי ושביעית ושוה לירק לילך בתר לקיטה לענין מעשר מה שאין כן בשאר אילנות. ושאר חלוקיהן אינן תלוין בחנטה בעבור זה לא שנאם:

דף ג.

למעוטי חופה. פי' אם פירש טליתו עליה לשם קדושין:

למעוטי חליפין. קשיא לי טובא ואם נתן אדם סודר לאשה שיש בו שוה פרוטה אף על פי שנתנו לה בתורת חליפין אמאי אינה מקודשת והרי יש כאן שוה פרוטה וכיון דנקיטא ביה ג' על ג' והיא רשאית לעשקו אמאי אינה מקודשת ואף על פי שהיא מחזירתו לו מדעת' היא מחזירתו ואם היא רוצה הוא שלה וגם אם קידשה במנה ואח"כ היא מחזירתו לו מרצונה כלום יש לומר שאינה מקודשת. ונראה לי לומר שאם בזה

הסודר לבד נתרצת לו לקדשה אף ע"פ שהזכיר לה שם חליפין מקודשת היא והכא במאי עסקינן כגון שהתנה עמה לקדשה במנה ולא היה נותנו לה עכשיו אלא התפישה את הסודר שתתקדש לו ולא תוכל לחזור בה והוא יתחייב ליתן לה המנה לאחר זמן בכי האי גוונא ודאי אינה מקודשת כיון שלא נתרצת להתקדש לו אלא במנה ומנה אין כאן ואף על פי שבשדה קונה הסודר שאם מכר לו השדה במנה ולא נתן לו המנה שיקנהו בכסף ונתן לו את הסודר שלא יוכל לחזור בו קנה את השדה והוא חייב ליתן לו את המנה לאחר זמן ואלה הן חליפין שקונין בכל מקום ומקיימין את המכירה כדכתיב על הגאולה ואמרינן בפ' הזהב גאולה זו מכירה אע"פ שאין כאן לא כסף ולא שטר ולא חזקה בסודר קנאו משא"כ באשה וטעמא דמילתא כדמפרש דכיון דחליפין איתנהו בפחות מש"פ לא מיקניא נפשה להתקדש לו שלא תוכל לחזור בו בפחות מש"פ וכיון דבפחות ליתנהו משוה פרוטה נמי ליתנהו שאין גזירה שוה למחצה עד שיתן לה את המנה:

דף ג:

וכי תימא נילף מבשת ופגם שאני בשת ופגם כו' קשיא לי דהא מדזכי רחמנא בשת ופגם לאב מצינן למילף דזכי אבי' לקדשה למנוול ומוכה שחין בע"כ וכיון שלמדנו שהאב יכול לקדשה מסברא למדנו שכסף קידושי' שלו כדאמרן לעיל והאי קרא בנערה כתיב. ונראה לי לתרץ שאין התלמוד מקשה שלא יוכל אביה לקדשה שהדבר ידוע שיכול לקדשה אפי' בעודה נערה דקרא דאת בתי נתתי לאיש הזה בנערה כתי' ולא כדפריש המורה כגון דקידשה כשהיא קטנה אלא אפילו כשהיא נערה ילפינן מני' דמצי לקדשה בע"כ. והכי מקשה תינח קטנה דלית לה יד כלל יקדשנה אביה ויזכה בכסף קידושי' אבל נערה דאית לה יד אע"פ שהאב יכול לקדש' כדילפינן מאת בתי נתתי גם היא תקדש עצמה בלי דעת האב ותישקול איהי כספא ויהיה בה זוכה שתי ידים יד אביה וידה. וכיון שגם היא יכולה לקדש עצמה בלא דעת האב גם אם קידשה אביה לא יזכה בכסף קידושי' והשתא אתי שפיר דלא ילפינן קידושין מבשת ופגם דאע"ג דאינון דאב אפי' בנערה מפני שיכול למוסרה למנוול ומוכה שחין כדילפינן מאת בתי נתתי ויקבל מהן דמי' אבל לעולם כסף קדושיה דידה הוי. והנכון בעיני דלאו אקידושין קאי לא זה ולא נילף מקנסא דאי אקידושין קאי כדפריש המורה ה"ל למימר הכא ונילף ממעשה ידי' ואי הוה בעי הוי דחי לי' דלא תילף מינייהו משום דמיתזנא מיניה כדאמרינן לקמן והדר לימא אלא מסתברא יציא' דכות' קא ממעט כיון שאינו יכול ללומדם משום מקום ולא הוי אמר לבסוף וצריכא אלא ודאי אמעשה ידי' קאי דאמרן אמאי איצטרך קרא נילף מבנעוריה

אלא מבנעוריה לא מצינן למילף דממונא מאיסורא לא ילפינן ואת נמי לא תילף קדושין מבנעורי' וכי תימא נילף מעשה ידי' מקנסא ומבשת ופגם לא מצי למילף ולהכי איצטרך קרא וכי ימכור איש את בתו לאמה ובתר דחיי' דלא תיליף קדושי' מבנעורי' הדר לקרא קמא דאין כסף ואמר לעולם מיני' קא ילפינא ומאי דקשי' לך ואימא לדידה מסתברא יציאה דכוותה קא ממעט. וכיון שמקיים לימודו מקרא קמא דנקט לא הוצרך ללמוד קידושין ממעשה ידי'. ואחרי שלמד קדושין מאין כסף וגם מעשה ידי' למדנו מבתי לאמה אמר וצריכא. ולפי פתרון זה אין להקשות כל מה שהקשיתי:

דף ד.

לא נצרכה אלא לעיקר זביני דאיילנית פי' המורה שהאיילונית נמכרת בקטנותה כשאר בנות. ואי קשיא ומאן לימא לן בקטנותה שתהא אילונית דסד"א שלא תימכר והלא אין האיילונית ניכרת אלא מך' שנים ולמעלה אז ודאי אינה נמכרת. תשוב' היכא דנמכרה בעודה קטנה שנה או שתים קודם לכ' שנה והגיעו כ' שנים והוחזקה איילונית והיא יוצאה מרשות אדון ה"א כיון דלא באה לכלל נערות איגלאי מילתא למפרע שלא היה מכרה מכר ואינה יוצאה בחנם אלא מחזרת לו כל הדמים שנתן בה ומנכה לה שכר פעולתה שעבדה אצלו כשכיר יום דהיכן אמרה תורה שתצא חנם ואינה מחזרת לו כלום דוקא בנערה שהיה מכרה מכר אבל זו שאין מכרה מכר תצא מק"ו אבל לא בחנם להכי איצטרך קרא לומר שיש בה דין מכר ויוצאה בחנם וכל הדמי' שנתן בה עולין לו באותו זמן מועט שעבדתו:

דף ה.

ורבי יוסי הגלילי נפקא מכרת כריתות ורבנן כרת כריתות לא דרשי ראיתי מקשי' מה צורך ללמוד רבי יוסי מכרת כריתות ולא אמר תרי כריתות כתי' כדאמרינן לקמן בהלכות היבמה נקנית תרי לה כתיבי ורבנן נמי אפילו דלא דרשי כרת כריתות מכריתות בתרא מאי עבדא ליה עוד מקשינן דהכא אמרינן דר' יוסי דריש כרת כריתות ובריש פרק המגרש אמרי' בשעת מיתתו של ר"א נכנסו ארבעה זקנים להשיב על דבריו ר' טרפון ור"י הגלילי ור' אלעזר בן עזרי' ור' עקיבא כו' נענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר כריתות דבר הכורת בינו לבינה הא למדת שאין זה כריתות כו' עד ואידך כרת כריתות לא דרשי. והן רבי טרפון ורבי יוסי הגלילי ורבי עקיבא. וזה יש לתרץ דהאי דאמר ואידך על רבי טרפון ורבי עקיבא אבל רבי יוסי הגלילי אית ליה כרת כריתות ומפיק ליה לדרשא אחרינא

כדאמרינן הכא. באישות מיהא לא אשכחן. ואי אמרת והרי האב מקדש את בתו בכסף בעל כרחה. אין זה כלום דאנן אמרי' דלא לכתוב כסף ותיתי מהנך ואי לא כתב כסף מנין שהאב מקדש את בתו בכסף. אמר רב הונא חופה קונה מק"ו אי קשיא והא אמרינן בפ' הבא על יבמתו אמר רמי בר חמא יש חופה לפסולת באנו למחלוקת רבי מאיר ורבי אלעזר ורבי שמעון לרבי מאיר דאמר קדושין פסלי חופה נמי פסלה כו' עד וממאי ודילמא עד כאן לא קאמר רבי מאיר אלא בקידושין דקני לה אבל חופה דלא קני לה לא אלמא פשיטא לן דחופה לא קניא. תשובה איתא לדרב הונא אלא התם דחוי הוא דקא מדחי ליה דילמא עד כאן לא קאמר רבי מאיר אלא בקידושין דקני' אבל חופה אימא לך לא קניא וליתא לדרב הונא ולא גרסינן דלא קניא אלא לא קני'. והם דברי הדוחה שלא נדמה החופה לקידושין אלא פריך הכי פי' אם אתה רוצה לשבר כחו של כסף ולעשותו קל כדי שתלמוד החמור ממנו פריך הכי:

דף ה:

מה להצד השוה שבהן שכן ישנן בע"כ. קשיא לי דחופה נמי קונה בע"כ שהאב יכול למסור את בתו לחופה בעל כרחה כדאמרינן בפ' נער' שנתפתת' אלא הא דזכי ליה רחמנא לאב למימסרה לחופה כו'.

מה להצד השוה שבהן שכן ישנן בע"כ. ורב הונא כסף באישות מיהא לא אשכחן בע"כ. כמה קשה לי זה הלשון חדא דחופה נמי איתא בע"כ כדכתבי'. ותו מאי האי דקאמר באישות מיהא לא אשכחן והא מצד השוה דעלמא אנו למדין כדאמרן הצד השוה שבהן שקונין בעלמא וקונין כאן אף אני אביא חופה שקונה בעלמא לענין נשואין וקונה כאן לענין קדושין וא"כ יפה מקשה דהנך קונין בעלמא בעל כרחן ומשום הכי קונין גם באישות תאמר בחופה דלא קניא בעלמא בע"כ ומש"ה לא תקנה כאן. והנכון בעיני דה"ג ורב הונא נמי איתא בעל כרחה שכן אב מוסר את בתו לחופה בעל כרחה וניתרצו שתי הקושיות ומפני שאמר זה התירץ למעלה נשתבשו וכתבוה כאן:

ואי בעית אימא נתן הוא ואמרה היא ספיקא וחיישינן מדרבנן פירש שיש לומר קדושין הן דומיא דשדה שבין אם המוכר אמר לו שדי מכורה לך בין אם הקונה אמר שדך מכורה לי במנה זה וקבל המוכר המנה קנה. או דילמא יש לומר שאני הכא דכתיב כי יקח איש שכל הלקיחה יעשה האיש בין הנתינה בין האמירה. ודוקא נתן הוא ואמרה היא הוה ספיקא אבל נתנה היא ואמר הוא אין כאן בית מיחוש אך אם היה אדם חשוב ואמר בההיא הנאה דקא מקבילנא מתנתיך מקודשת לי כדבעינן למימר לקמן:

טעמא דנזיר עובר לפניו הא לאו הכי לא. קשיא לי ולמאן דאמר ידים שאין מכיחות הויין ידים אמאי באהא בלחוד הוי נזיר ומאי משמ' אהא נזיר יותר מאהא בתענית בודאי בהרי את מקודשת אע"ג דלא אמר לי י"ל דמוכחא מילתא מסתמא דלעצמו קידשה וכן בגט אע"ג דלא כתב ביה ודין מוכחא מילתא מסתמא דבספר מגרשה אבל באהא בלחוד אם אין נזיר עובר לפניו מה הוכחה יש דאהא נזיר קאמר ומצאתי שבתחלת נזיר מקשה על דשמואל דאמ' והוא שהיה נזיר עובר לפניו ודילמא לפוטרו מקרבנותיו קאמ' ומתרץ דקאמר בלבי היה. אי הכי מאי למימרא מהו דתימא בעינן פיו ולבו שוין קמ"ל. וכמו שמתרץ שמואל דבריו כגון דאמר כך הי' לבו הך למאן דאמר ידי' שאין מוכיחות הויין ידי' ומפרש מתניתין אע"פ שאין נזיר עובר לפניו כגון דאמר כך היה לבי שאהי' נזיר אבל לשמואל דאמר והוא שהיה נזיר עובר לפניו אם לא היה אע"פ שאמר כך היה לבי אינו כלום דהוה ליה גמר בלבו ולא הוציא בשפתיו כלום ואמרי' בשבועו' בטוי גמר בלבו צרי' להוציא בשפתיו ואהא בלחוד בלא נזיר עובר כאלו לא הוציא שום דבר מפיו דומה. ולעולם אהא בלא שיאמר כך היה לבי אינו כלום:

הכא במאי עסקינן דאמר לה לי פי' הוא הדין בגט דכתב לה ממני ובתרתי פליג רבי יהודא בגיטין עם תנא קמא דאמר גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר' יהודא אומר ודין די יהוי ליכי מינאי דת"ק לא בעי לא ודין ולא מינאי דקסב' הויין ידים ור' יהודא דסב' לא הויין ידי' בעי ודין ובעי מינאי וכך הוא ממני בגט כמו לי בקדושין עיין בהלכ' שניי' של נדרי' בקונטרסי ושמעתי מקשי' אמאי לא פריק דלעולם קסבר שמואל הויין ידי' והילכך לא בעינן דאמר לה לי ושאני נזיר דכתיב כי יפליא כדפריק בריש נזיר דאמרי' התם על מילתא דשמואל דאמר והוא שהיה נזיר עובר לפניו לימא קא סבר שמואל ידי' שאין מוכיחי' לא הויין ידי'. אמרי לא שאני גבי נזיר דכתיב כי יפליא. ותו דבנדרי' תנן בריש מסכת האומר לחבירו מודרני ממך מופרש אני ממך מורחק אני ממך שאיני טועם לך שאיני אוכל לך אסור ואמר שמואל בכולן עד שיאמר שאיני טועם לך שאיני אוכל לך הוא דאסור באכילה אבל אמר מודר אני ממך לא משמע דאסו' מאי טעמא דילמא לא מישתעינ' בהדך משמע מופרשני ממך דלא עבידנא משא ומתן בהדך משמע מורחק אני ממך דלא קאמינא בארבע אמות דידך משמע. ואמרי' לימא קסבר שמואל ידים שאין מוכיחי' לא הוין ידי' ומהדר אין שמואל מוקי' למתני' כרבי יהודא וכולי ונראה לי לומר שלעולם כך דרכו של תלמוד כשתרצה לפשוט ולומר דהכי סבר פלוני מכח מימרא פלוני שאמר הוא דוחה ואומר שלא תוכל לפשוט ממימרתו כך שאות' המימרא טעם אחר יש לה ולא כמו שאתה סבר. הילכך בנזיר משמע ממימרתו דסבר שמואל דידים שאין

מוכיחות לא הויין ידים ומשום הכי בעי נזיר עובר לפניו ודחיי' ואמר דלעולם אימא לך דסבר שמואל דהויין ידים ושאני נזיר דכתיב כי יפליא והכי משמע ממימרתו דהוויין ידים ולא בעי דלימא לה לי ודחה ואמר הכא במאי עסקינן דאמר לה לי ולישנא בתראי אתי לאשמועינן ולעולם לא תיפשוט מינה דסבר שמואל דהוויין ידים וההיא דנדרים מוכחת בפירוש לא הוויין ידים ולא מצי לדחויה ואהדר ליה אין ודאי דהכי משמע ודחיי' באנפ' אחרינ' דלאו דאיהו קסבר הכי אלא אוקים מתניתין כרבי יהודה משום דמתניתין קשיתיה ולא מצי לאוקמה כרבנן התם אבל שמואל לעולם אימא לך דקסבר ידים שאין מוכיחות הוויין ידים:

דף ו.

אי דיהיב לה ושתיק הכי נמי כולי' וכך יש לומר נמי בנתן הוא ואמרה היא דלא מיבעיא כשאין מדבר עמה על עסקי קידושיה אלא אפילו במדבר עמה נמי אי הוה יהיב לה ולא אמר כלום לא הוא ולא היא הוי קידושין גמורין השתא דאמרה היא אינן קדושין גמורין דנראין הדברים שבדיבור האשה גמור הקדושין ואנן בעינן שיגמרו בדבור האיש. וכן בגירושין אמר לה הרי את משולחת הרי את מגורשת הרי את מותרת לכל אדם הרי זו מגורשת כל הלשונות הללו וכן הרי את לעצמך אין צריך לאומרם הבעל בפה אלא האי אמר הכין פירושא אמר לכתוב בגט כך שאם בגט לא היה כתוב אינו מועיל דיבורו שאמר לה כלום דבספר מתגרשת ולא בדברים וכיון שבגט הוא כתב זה הלשון אין צריך לומר לה בפה אלא הרי זה גיטך ותו לא כדתנן בכמה מתניתין ומתנייתא ולא דמי גט לקדושין דגט הלשון כתוב בתוכו והלכך אין צריך לומר לה בפה אלא הרי זה גיטך ואם לא היה כתוב בתוכו ואמר לה בפה אינו כלום דספר בעינן. אבל בקידושין הכסף שהוא נותן לה אינו כתוב בו שום דבר הילכך צריך שיאמר לה בפה הרי את מקודשת לי. ואם אמר לה הרי זה קידושיך אינו כלום כיון שאין כתוב בו דבר דקדושין הוא לשון הקדש ומה דיבור הוא זה דאמר לה זה יהיה ההקדש שלך הלכך צריך שיאמר הרי את מקודשת לי בזה. אך אם קידשה בשטר וכתב בתוכו הרי את מקודשת לי אמר לה בפה הרי זה קידושיך כמו הרי זה גיטיך:

דף ו:

לא צריכא דארווח לה זימנא. פירש המורה דארווח לה זמן הלואתו ואמר לה התקדשי לי בהנא' זו שאם היית נותנת פרוטה לאדם שיפייסני על כך (או לי) כו' ואם פי' לה כך

מקודשת וכו' עד וכל שכן אם מחל לה כל המלוה ואמ' לה התקדשי לי בהנאת מחילה זו דהשתא הוא דקא יהיב לה הך פרוטה דהנא' מלוה אבל כי מקדש לה בעיקר המעות לאו מידי יהיב לה שכבר הם ברשותה ושלה. ואינו נראה לי פתר זו דהמקדש במלוה נמי הכי הוא דמוחל לה ההלואה ואפילו הכי אינה מקודשת ואמאי והא אית בה פרוטה דהות יהבא לפיוסה ומשום דלא פריש דבההיא הנאה מיקדשת לי אינה מקודשת והא מפרש ועומד דכיון דמחל לה ההלואה יש לה הנאה מאותה פרוטה שהיתה נותנת כדי לפייסו. ורבינו חננאל זצ"ל פירש מאי הנאת מלוה כגון דמטא זימנא למיפרעיה וארווח לה ואמר לה בההיא הנאה דקא שביקנא לך עד כך וכך זימנא מיקדשת לי ומסרה לו הממון והחזירו לה ליהנות בו עד הזמן שהרויח לה שאם לא נאמר כך נמצא הטפל יותר מן העיקר דקיימא לן המקדש במלוה עצמה אינה מקודשת וכל שכן בהנאת מלוה אלא לכדאמרינן שפרעתו ומיד נתן לה אותו הממון ונתן לה רשות להתעסק בו והריוח שיעלה בו הוא לה וההנאה כולה לה.

וכך אמר גם רבינו יצחק מפא"ס זצ"ל הנאת מלוה היכי דמיא כגון דמטא זימניה למיגבה מינה ונקטא לה למלוה בידה למפרעיה וארווח לה זימנא ואמר לה בההיא הנאה דמרווחנא לך עד זמן פלוני מיקדשת לו ואי קשיא לך היכי אלימא הנאת מלוה מגופה דמלוה לא קשיא הנאת מלוה איתה ומשום הכי מיקדשא בה ומלוה גופה ליתה דליקדש בה דקיימא לן מלוה להוצאה ניתנה. וזה הפתר נראה לי נכון דכיון שהמעות הם בעין אף על פי שאינו נותן לה גוף המעות אלא הנאתן היא מתקדשת באותה נתינת המעות שנותן לה כדי שתיהנה מהם דבאותה שעה שנותן לה המעות יש בה שוה פרוטה באותו הקנין שמקנה אותם לה כדי להינות מהם ולהרויח בהם אבל אם אין שם נתינת מעות כלל זהו שאמרנו המקדש במלוה אינה מקודשת שאף על פי שמהנה אותה הנאה גדולה כיון שאין שם נתינת מעות אינה מקודשת. אחרי כן התבוננתי וראיתי שאין הלשון מוכיח כפתר רבינו חננאל זצ"ל שאלו הביאה לו המעות בזמנו ועוד הרווח לה זמן אחר היינו הלואה גמורה והוה ליה למימר לא צריכא דאלוה לה ומקדשה באותה ההנאה מה צורך לכל זו הסיב' שתהיה חייבת לו מעות ותביאם ועוד ילוה לה. אלא ודאי כפתר המורה משמע ומאי דקשיא לי במהדר קמא אינו כלום דכי מקדש לה בעיקר המלוה דעתה על עיקר הממון ואינו כלום אבל אם פירש לה בהנאת המלוה שאני מוחלך דעתה אהנאה ולאו אעיקר ממון והויא מקודשת.

מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות. פירש מדאוריית' בכל טצדקי דיהיב הויא נתינה וחכמים אסרו ליתן לכהן המסייע משום דמצוה מן המובחר היא ליתן לכהן דבר

שיגיע לו הנאה ולא שיתן לו בשכרו. ואף כאן כשנותן לו על מנת להחזיר אין לו לכהן שום הנאה ואף על גב דמדאורייתא יצא מדרבנן אסור לעשותו. ופתרון המורה לא נ"ל: **שמא יאמרו אשה נקנית בחליפין**. פי' ודילמא אתי למיעבד בפחות משוה פרוטה. דאי בשוה פרוטה אפילו בתורת חליפין נמי היתה מתקדשת כיון דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה וכל חשש חליפין אינו אלא על פחות משוה פרוטה ופחות משוה פרוטה הוא דמיעט התנא דתנא בשלש דרכים למעוטי חליפין אבל בשוה פרוטה היינו קיחה ממש ואפילו על מנת להחזיר אלא שחכמים אסרו כל תורת חליפין ואף על פי שאינו מחזיר משום גזירת פחות משוה פרוטה. כך עלה בדעתי במהדר' קמא ובמהדר' בתר' חזרתי והתבוננתי שכל איסור החליפין אינו אלא כמו שפירשתי לעיל שיתנה ליתן לה מנה ומקנה הסודר שלא יוכלו לחזור בהם כדרך שעושין במכירת שדה להכי גזרינן הכא בעל מנת שתחזירהו לו שלא יהי' קדושין דמן דינא הוו קידושין יפים כיון דמתנה על מנת להחזיר שמה מתנה ודוקא כשמתנה עמה על מנת להחזיר לא הוו קידושי אבל אם נתן לה סודר סתם וקדשה בו ולא הבטיחה שיתן לה דבר אחר וכל סמך האשה הוא על אותו סודר בלבד הכי נמי דהויא מקודשת כדכתיבת לעיל ואף על פי שהיא החזירתו לו לאחר מכן שכיון שנתנו לה קנאתו קנין גמור אם היא רוצה להחזירו לו אין בכך כלום ודין היה שיהו חליפין קונין באשה כשדה כיון דילפינן קיחה קיחה משדה עפרון אלא כיון דדין חליפין נוהג אפילו בכלי שאין שוה פרוטה וחליפין פחות משוה פרוטה באשה אין קונין אין הקש למחצה שנאמר אם הן שוה פרוטה שיהו קונין אלא אין מקישין אשה לשדה בדין חליפין כלל בין שווין בין אינן שווין:

דף ז.

תן מנה לפלוני ואקדש אני לו. וה"ה אם אמרה תן מנה לפלוני ואקדש לפלוני אחר: **הכא דעת אחרת**. פירש ואף על פי שהאשה נתרצת לקדש חצי גופה ונימא דתיפשוט בכל גופה ומכל מקום בלא דעת האיש אינה יכולה להתקדש וכיון שהדבר תלוי בשתי דיעות לא פשטא קדושיה אלא במה שפירשו אבל בהמה שאין שם דעת אחרת פשטא קדושיה בכולה.

קדושה ואינה קריבה. אי קשיא וכשהקדיש רגל אחד לרבי מאיר אמאי תימכר לצרכי עולה ומקריבים אותה והא קדושה דחויה היא שאין המקדיש יכול להקריבה שהרי הקדש וחולין מעורבין. תשובה לא תיקרי דחויה כיון שהיא שלו ובידו להקדיש השאר אבל בהמה של שני שותפין אין בידו להקדיש השאר משום הכי הויא דחויה:

דף ז:

שמע מינה בעלי חיים נדחין. ביומא בפרק שני שעירים פליגי רב ורבי יוחנן דרב סבר בעלי חיים אינן נדחין ורבי יוחנן סבר בעלי חיים נדחין. וכיוצא בזה אמרינן בפרק מי שהיה טמא דתנן התם המפריש נקבה לפסחו או זכר בן שתי שנים ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. ואמרינן בגמרא אמר רב הונא בריה דרב יהושע ש"מ תלת ש"מ בעלי חיים נדחין וש"מ דחוי מעיקרא הוי דחוי וש"מ יש דחוי בדמים:

כיון דאמר לה חצייך בחצי פרוטה פסקה למילתיה. ה"ג והכין פירושו אף על פי שאמר חצי פרוטה שאינו שוה כלום כיון שאמר חצייך פסקה למילתיה וכיון שקידש לחצאין אינה מקודשת או דילמא כיון שלא אמר אלא בחצי חצי פרוטה מונה והולך הוא:

בתר נותן ומקבל אזלינן. פירש היכא דקידש שתי נשים בפרוטה או אשה אחת בפחות משוה פרוטה אינה מקודשת. והתם משום דיהיב קדושין לדידהו ודידהו הוו אבל הכא דיהבינהו לאב ודאב הוו איכא למימר דהוו קידושי ואי נמי שני בני אדם נתנו פרוטה לאב בשתי בנותיו פשיטא דלא הוו קידושי כיון דכל חד לא יהיב אלא חצי פרוטה לא חשיבא ממון אבל הכא דנותן הוי חד ומקבל הוי חד איכא למימר דבתר נותן ומקבל אזלינן ולאו בתר קונין ונקנין:

פיסקא בתך ופרתך בפרוטה מהו. פי' אפי' את"ל בב' בנותיך בפרוטה דבתר נותן ומקבל אזלינן ה"מ בקדושין שיש בקדושין הללו שוה פרוטה אבל קנין הפרה אינו מצטרף עם קידושי אשה הלכך אי קים לן דבפרוטה זו רוצה לקנות גם הפרה אינן קדושין:

רב יוסף אמר שוה כסף ככסף מה שפי' המורה דשוה כסף ככסף ילפי' מישיב דלקמן אינו נראה לי דסברא היא דכל שנקנה בכסף נקנה בשוה כסף בין אשה בין קרקע בין פדיון הבן ואין צריך להביא ראיה בזה דכיון שמתרצין לקבל שוה כסף הרי הוא ככסף ולאו איצטריך קרא אלא גבי נזקין שיכול לפטור עצמו אפי' בסובין ואין יכול המזיק לעכב על ידו ולומר מעות אני רוצה מה שאין כן בבעל חוב שאינו יכול לפטור עצמו אלא במעות אא"כ אין לו וכן בפדיון עבד עברי אע"פ שקנאו בדמי' יכול לפדו' עצמו בשוה כסף ואינו יכול לעכב על ידו ולומ' אני מעו' נתתי לך:

דף ח.

ואינו נקנה בתורת חליפין גם זה כך הוא פירושו כדפרישי' גבי אשה אבל אם נותן לו סודר ששוה כל דמיו היינו שוה כסף ובכל עניין שנותן לו קונה אותו:

דרב כהנא שקל סודרא מבי פדיון הבן. קשיא לי דהכא מוכח דהוה כהן ובפ' הזרוע אמרי' רב כהנא אכיל בעבור אשתו אלמא לא כהן הוה. וי"ל דתרי רב כהנא הוו חד בימי רב ורבי יוחנן וחד בימי רב אשי הראשון היה כהן:

אמר ר' אלעזר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר ה"ז מקודש' וישלים כו'. פי' ר' אלעזר אליבא דרב הונא אמר למילתיה דאי לרב יהודה האמ' לקמן בפ' שלישי דאינה מקודשת אלא לכשיתן ואם פשטה ידה וקיבלה קידושין מאחר מקודשת לשני:

והא מדסיפא במנה זה רישא במנה סתם. פי' ואמר לן תנא בין אם אמ' לה במנה סתם והיה מונה לה והולך חוזרין אפילו בדינר אחרון ובין אם אמר לה במנה זה ונתנו לה ונמצא חסר דינר אינה מקודשת:

כיצד כיון דאמר לה במנה זה אף על פי שאין לשון הסיפא דומה ללשון הרישא פירוש דרישא הכי קאמר מה שאמרתי דיכולין לחזור אפילו בדינר אחרון כגון דאמר במנה זה שהאומר במנה זה ונתנו ביד האשה אם נמצא חסר דינר אינה מקודשת דלא נתרצת אלא במנה וגם בשמונה והולך אינה מתרצת אלא במנה והילכך אינם נגמרים הקדושין אלא בדינר האחרון:

דף ח:

התם במשכון דאחרים וכדרבי יצחק כו' פירש שמישכנו שלא בשעת הלואתו וקני ליה לגוביינא שרשאי למוכרו ולהיפרע ממעותיו כדתנן משלשים יום ולהלן למוכרו בבית דין. דלהכי משכנוהו לבית דין כדי שיפרע חובו ממנו אבל מישכנו בשעת הלואתו אינו רשאי למוכרו ולא חשיב דידיה דאי מישכנו בשעת הלואתו קני ליה אשה נמי מקנייה כי יהיב לה משכון אלא ודאי לא קני אלא משכון דשלא בשעת הלואה דקני ליה לגוביינא: והרי"ף זצוק"ל כתב לא שנא משכון בשעת הלואה ולא שנא שלא בשעת הלואה דהא תנן המלוה על המשכון ואוקימנה כרבי יצחק. עיין מה שכתבתי בשלהי פ' שבועות הדיינין במהדר' קמא ובמהדר' בתרא. התם במשכון דאחרים עיין בשלהי פ' שבועת הדיינין במהדורא קמא ובמהדורא בתרא:

תנם לאבא ולאביך אינה מקודשת. ולא דמי למאי דאמרן לעיל תן מנה לפלוני ואקדש אני לך דהתם הא קא אמרה ואקדש אני לך. והכא נמי אילו אמרה תנם לאבא ולאביך ואקדש אני לך מקודשת היא דהא גילתה דעתה דבמתנה יהבינהו ניהליהו ונתרצת בכך להתקדש וכן גבי ככר בין לגבי כלב בין לגבי עני אי אמרה תנה לכלב ולעני ואקדש אני לך מקודשת היא. ודברי המורה לא נראה לי:

על מנת שיקבלם לי מקודשת. פי' לא מטעם שעשאם שליח לקבלה דאין שליח לקבלה אלא מפי האשה ולא שתאמר לאחר אמור לפלוני ויקבל קידושי כדפרישית בגיטין דשליחות לקבלה מילי היא ומילי לא מימסרן לשליח וכי היכי דלא מצי למימר גבי גט אמרו לסופר ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתומו עד שישמעו מפי הבעל ה"ה הכי נמי בשליחות לקבלה דאשה דכל שליחות לקבלה מילי נינהו אלא היינו טעמא דכיון דאמרה ליה תנם לאבא ולאביך כאילו נתנתם בידיה דמי. ואם היה סלע שלה מקודשת. פירש המורה דחצירה קונה לה ואינה נרא' דאמאי נקט סלע. אלא הכין פירושו כשאמרה תנם על גבי סלע משמע שבכעס אמרה לו אבל אם היה סלע שלה משמע שבכל לב אמרה לו וכאילו שם בידה דמי כיון שנתרצת בכך ודומה זה לתנהו לכלב:

ואם היה סלע של שניהם שואל אם בדרך כעס אמרה לו או בכל לב. ובכולן אם אמרה ואקדש אני לך נראה לי דהיא מקודשת דבכל לב קאמרה ליה ובכל מקום שיתנם בציוויה כאלו שם בידה דמי. ונראה לי דהוא הדין לגבי גט אם היה בעלה נותן לה גטה ואמרה לו שים אותו על גבי סלע זה או על גבי קרקע ואתגרש מגורשת היא וכאילו שם בידה דמי ולא דמי לטלי גיטיך מעל גבי קרקע דהתם אין שם נתינ' בעל שלא מדעת האשה נתנו על גבי קרקע אבל היכא דאמרה ליה תנהו על גבי קרקע כאילו נתנו בידה דמי וכן כשאמרה לו תנהו לפלוני ואתגרש בו ואע"פ שאין אותו פלוני שם מגורשת ולא מטעם שליח לקבלה דהא לא שמע השליח מפיה אלא כיון שנתינת הבעל לאותו פלוני היא בציווי האשה וברצונה כאילו נתנו בידה דמי אבל שליח לקבלה אינה יודעת היא כשהבעל נותנו לה וגם לא אמרה היא לבעל תנהו לפלו' אלא יד שלוחה הוי כידה ומשום הכי בעינן שתמנהו שליח פה אל פה ולא שתאמר לו על ידי אחר דהוי מילי ולא מימסרן לשליח כלל אומר אי זה יקרא שליח לקבלה כשלא אמרה לבעל תנהו לפלוני אלא מינתו שליח לקבל מיד הבעל ההוא ודאי בעינן שתמנהו שליח פה אל פה ולא על ידי שליח. אבל כשאומרת היא לבעל תנהו לפלוני ואתקדש לך כאלו נתן בידה דמי ואף על פי שלא מינתה אותו פלוני שליח לקבלה הויא מקודשת וכן לגבי גט:

דף ט.

אמר רב חמא כל הבה מיהבא לאו כלום הוא. נראה לי דאי אמרה בכולן ואיקדש אני לך מקודשת היא. והילכתא שיראי לא צריכי שומא. יש לגמגם כאן דהא קיימא לן רבה ורב יוסף הלכה כרבה בר משדה ענין ומחצה מה איצטריך למיפסק הכא נמי כרבה:

אמר רב חמא כתב על הנייר או על החרס כו'. מה שעמדתי זה אליבא דרבי אלעזר דאמר עידי מסירה כרתי ולא כרבי מאיר בפרק חזקת הבתים במהדורא רביעאה אינו נראה לי אלא אפילו כרבי מאיר אתי' דעד כאן לא פליגי בפרק שני דגיטין בנייר מחוק ודפתרא אלא שמא תזייפנו האשה אם יש בו תנאי ורבי אלעזר מכשיר משום דלא סגי בלא עידי מסירה וע"מ זוכרים מה שהיה כתוב שם כדאמרי' התם מידכר דכירי ורבי מאיר דלא בעי עידי מסירה היה אוסר לכתוב הגט על הדפתרא שמא תזייף ותמחוק התנאי שהיה כתוב בו ותניח החתימה ותקיימנה על ידי עדים המכירין חתימתן. אבל אם כתוב ובאו עידי החתימה והעידו כי כך היה כתוב מי לא מודה רבי מאיר דכשר הלא החתימה לרבי מאיר היא כמו כתיבת הגט לרבי אלעזר דרבי מאיר סבר האי וכתב לה חתם לה הוא ולא בעי כתיבה לשמה כי אם חתימה והיה מכשיר אפילו מצאו באשפה וחתמו ונתנו לה ורבי אלעזר היה סובר דהאי וכתב לה כתיבת הגט היא ובעי כתיבה לשמה וחתימה לא בעי אלא עידי מסירה. וכי היכי דרבי אלעזר מכשר דפתרא בכתיבת הגט משום דליכא לזיופי בעידי מסירה הכי נמי מכשר לה רבי מאיר היכא דקיימי עידי חתימה קמן ואמרי דהכי הוה כתב כי חתמינן וגם כשר הוא ומגורשת היא ולא אמרינן כיון דיכול לזייף כמאן דליתיה דמי כי היכי דלא אמרינן לרבי אלעזר בכתיבה ולא אסר רבי מאיר אלא שלא יעשה לכתחילה שלא תזייף אבל היכא דאיקרי וכתב ועידי חתימה מסהדי דהכי הוה גט כשר הוא ומגורשת היא והכא נמי כגון שעידי חתימה מבררים שכך היה ואין בו זיוף ומשום הכי היא מקודשת ולגבי שדה אמרינן לקמן נמי דהיא מכורה ואתא לאשמועינן דאף על החרס שאינו שוה כלום מקרי שטר דלא בעי שוה פרוטה אלא כתיבה וכך היא כשרה על החרס כמו על הקלף היכא דקים לן דליכא זיופא. עיין מה שכתבתי בהלכות דבספר הלקט:

מתקיף לה רב פפא והא לא דמי האי שטרא לשטר זביני וכולי. ראיתי מקשים ואם אינו דומה מה בכך והא קידושי שטר לאו משדה עפרון ילפינן להו אלא מהיקישא דויצאה והיתה וגט אשה בעל כותבו וה"ה שטר ארוסין הבעל כותבו ואמאי בעינן שידמה לשטר מכר השדה. ואין זו קושיא של כלום דגט אשה נמי שכותב הבעל מפני שהוא המקנה והאשה נקנית וכותב לה הרי את מגורשת ממנו ומקנה לה גופה אבל הכא הבעל קנה והאשה מקנה את עצמה לו והיאך כותב הבעל האב היה צריך לכתוב והאשה:

דף ט:

לא שטרי פסיקתא כו' פירש המורה שהעדים אינן רשאין לכתוב עליהן שטר אלא מדעתן דניחא ליה שתהא מלוה בפה ולא מלוה בשטר. ואינו נראה לי דאם כן מה טעם אין כותבין אלא מדעת שניהם נכתוב לבעל בלא אבי כלה מה שמקבל עליו ליתן לאשתו ולאבי כלה בלא החתן נכתוב מה שקיבל עליו ליתן לחתנו למה נרצה מעמד שניהם. ונראה לי שהטעם הוא כדכתיבת בגט פשוט במהדורא בתרא כפתרון המורה מוכיח ומפני שכותבין תנאותיהן בשטר אחד בעבור זה צריך דעת שניהם שכל אחד יכול לעכב ולומר מלוה על פה קבילי ולא בשטר אבל ודאי אם אמרו מתחילה לכתוב שני שטרות כל אחד לעצמו אין צריך דעת שניהם. וכתב רבינו יצחק זצוק"ל והלכתא כרב פפא ורב שרביא משום דמותבינין עליהו דרבא ורבינא מהכא אין כותבין שטרי אירוסין ונישואין אלא מדעת שניהם ואף על גב דקא מוקמי לה בשטרי פסיקתא ההוא שינויא הוא ולא סמכינן עליה דהא רב אשי דהוא בתרא הכא אוקמא בפרק הנושא את האשה בשטרי אירוסין ממש כדרב פפא ורב שרביא למימר דהלכתא כוותיה ואינו נ"ל זה הפסק דכיון דלא איפסיקא הילכתא כמאן יש לנו להחמיר ולומר מקודשת היא וצריכה גט. ומה דאסתייע מדרב אשי דאוקמה בשטרי אירוסין ממש כרב פפא ורב שרביה דאדרבה רב אשי בשטרי פסיקתא מוקי לה התם כרבא ורבינא דהכי אמרינן התם גופא אמר רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך כמה אתה נותן לבתך כך וכך עמדו וקידשו הן הן דברי' הנקנין באמירה, אמר ליה רבינא לרב אשי דברים הללו ניתנו ליכתב או לא ניתנו ליכתב. א"ל לא ניתנו ליכתב פי' דמצי אמר מלוה על פה קבילי עילואי מלוה בשטר לא קבילי עילואי כו' עד תא שמע אין כותבין שטרי אירוסין ונישואין אלא מדעת שניהן. מאי לאו שטרי פסיקתא וכדרב גידל. פירש ואתיא סייעתא לרב אשי דאמר לא ניתנו ליכתב עד שיודיעם. ודאי לא שטרי אירוסין ממש וכדרב פפא ורב משרשיה וכו'. פירש ולעולם לא תסייע מהכא לרב אשי. הנה בפי' שרב אשי רוצה להעמידה בשטרי פסיקתא כרבא ורבינא והלכות גדולות פוסק הלכה כרבא ורבינא:

דף י.

אמר רבי זירא מודה ר' לעניין קנס דכולהו משלמי. פי' שעדיין בתולה היא יש קנס בשלא כדרכה והכי נמי אמרינן בפ' הבא על יבמתו בהל' כהן גדול לא ישא את האלמנה. ולו תהיה לאשה באשה הראויה לו פרט לאלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט. היכי דמי אילימא בכדרכה מאי אריא משום אלמנה תיפוק לי דהויא בעולה אלא לאו

בשלא כדרכה ומשום אלמנה אין משום בעולה לא. אלמא אם בא עליה שלא כדרכה חייב ליקח אותה לאשה ואם אין קנס שלא כדרכה אמאי חייב ליקח אותה לאשה והא כתיב ונתן האיש השוכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף ולו תהיה לאשה. כל היכא דקרינא ונתן האיש קרינא ביה ולו תהיה לאשה וכל היכא דלא קרינן ביה ונתן האיש לא קרינן ביה ולו תהיה לאשה אלא לאו ש"מ יש קנס שלא כדרכה:

כל הבועל דעתו על גמר ביאה עיין מה שכתבתי בפרק הבא על יבמתו:

ובביאה. נפק' מינה ליורשה וליטמא לה ולהפר נדריה. יש לדקדק מכאן מדלא אמר ולהתחייב בכתובתה ש"מ דקים ליה לתלמודא דארוסה יש לה כתובה כדכתיבת בשילהי פרק הכותב במהדר' קמא:

ומקבל את גיטה. פירש המורה אם גירש בעלה מן האירוסי' בעודה נערה. וזה הוא פירוש יפה דמשמע שאם השיאה שוב אינו יכול לקבל גיטה ואף ע"פ שהיא קטנה. ולא מה שפי' בפר' בית שמאי בהל' קטנה שהשיאה אביה ונתגרש' יתומה בחיי האב שהאב מקבל גיטה בעוד' קטנה ואפילו נישאת ועיין מה שכתבתי עליו בתשובת י"ז ואם בא עליה יבם קנאה. פירש המורה ואם רצה להוציאה מוציאה בגט. ובפרק ארבע מיתות מביאה בגרא ופיר' המורה שאם בא לגרשה בעודה קטנה אביה מקבל גיטה. וזה לא יתכן כדכתב התם ברמזיו אלא היא מקבלת גיטה משתדע להבחין בין גיטה לדבר אחר ובפחות מכן אינה יכולה להתגרש לא על ידה ולא ע"י אביה:

וחייבין עליה משום אשת איש. פירש המורה אם קיבל בה קידושין אביה. ואינו נראה לי דמאי אתא לאשמועי' אי למימרא דביאת הנואף חשובה ביאה למות עליה האי מדתני לקמן נפקא מינה בא עליה אחד מן העריו' מומתין עליה ולמה חלק אשת איש מכל העריות. ונ"ל דפירושא דרישא היא שכל כך חשובה ביאתה קניין בין לגבי בעל בין לגבי יבם שחייבין עליה משו' א"א:

דף יא.

מאי אמרת ליסטים מזויין או מוכתב למלכו' הנהו קלא איתי להו. עיין מה שהקשיתי על פתר המורה בפר' אע"פ במהדוראה תליתאה:

איכא בינייהו קיבל מסר והילך. נראה לי דלא גרסינן הילך שאם הלך האב עם שלוחי הבעל הרי היא ברשות האב ולא אכלה דאיכא למיחש בין לסימפון בין לדעולא. ואיכא למימר כיון דאחיה ואחותה אינן עמה ליכא למיחש לדעולא ושמא תשקה לאביה אין לחוש מפני שהוא בן דעת:

בכסף בית שמאי אומרים בדינר. אלא מעתה כגון בנתיה דרבי ינאי דקפדן אנפשיה. דלא מוקדשן בפחות מתרקבא דדינרי הכי נמי כו' נראה לי דינאי גרסינן והוא ינאי המלך דאמרינן ביבמות תרקבא דדינרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהני רברבי:

רב יוסף אמר טעמייהו דבית שמאי כדרב יהודה אמר רב אסי דאמר רב יהודה אמר רב אסי כל כסף האמור בתורה כסף צורי. הרבה נראה לי דחוק פתר המורה בשיטה זו וכך נראה לי לפרש כסף האמור בתורה הוא כסף צורי ובקידושי אשה כתיב כסף כדילפי' קיחה קיחה ואילו היה כתיב שקל כסף היה משמע סלע השתא דכתב כסף סתם הוא דינר כסף שהוא רובע שקל כדאשכחן ביוסף דכתיב וימכרו את יוסף בעשרים כסף והן עשרים דינרי כסף כמו שיסד הקליר בקרובץ דשקלים שהן עשרים דינרים שעושין עשרה בקעים והגיע לכל אחד בקע ולפיכך נתחייבו ישראל ליתן בקע לגלגלת וסכום כולן הגיע חמשת סלעים ולפיכך נתחייבו ישראל חמשת סלעים לפדיון הבן ולאפוקי ממאן דמתרגם בעשרים סלעים דכסף ומקש' וכללא הוא והרי טענה דכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור. ותנן הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה. פי' כל היכא דכתיב כסף סתם דינר הוא בתמי' והרי גבי טענה דכתיב כסף סתם ושיערו חכמים בשתי מעות כסף שהן שליש דינר ומתרץ התם דומיא דכלים מה כלים שנים אף כסף שנים ומה כלים דבר חשוב אף כסף דבר חשוב פי' אי הוי כתיב כסף הוה משערי' בדינר אלא משום דכתיב כסף או כלים ואיתקש כסף לכלים לומר לך מה כלים שנים אף כסף שנים ולהכי שיערו בשתי כסף ולא באחת והאי דשיערו נמי במעות ולא שיערו בשני דינרין. דילפינן נמי מכלים מה כלים דבר חשוב כלומר כל מה שהן חשובין הן ואפי' שני מחטין שאין לנו לשער בכלים גדולים אלא בכל מה שהן אפילו שני מחטין דכלים סתם אמר רחמנא והמחטין כלים הן אף כסף נמי כל מה שהן חשובי' ואפי' מעות ואי לא הוה כתיב כסף הוא משערינן במעות של נחשת דהיינו פרוטות השתא דכתיב כסף הן מעות של כסף שהן שליש דינר. ואף על גב דבפרק שבועת הדיינין גרסינן ומה כסף דבר חשוב כו' הכא דאיתא הוא דקא מדחי ליה כי היכי דלא תיקשי ליה ולבסוף דמסיק למילתיה דרב אסי שפיר וטעמא דבית שמאי לאו כדרב אסי הוא. עיין בקונטרסי בבכורות בפרק יש בכור לנחלה:

דף יא:

הרי הקדש דכתי' ונתן הכסף וקם לו. זה המקרא לא נמצא אלא הכין כתיב ויסף חמישית כסף ערכך עליו וקם לו. והכי קאמר והרי הקדש דכתיב שאם יתן הכסף יקנה ואם לאו לא ואמר שמואל שאם חיללו בפרוטה מחולל ואמאי יצא לחולין בפרוטה והא כסף כתיב: ואמר שמואל הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל עיין מה שכתבתי עליו בפרק בתרא דבכורות:

דף יב.

אמר לה לאו כל כמינך דאסרת' ליך עילואי פירש אף על גב דהיא מהימנא לשווי' נפשה חתיכה דאיסורא ותנן לקמן בפרק האומר קידשתני והוא אומר לא קידשתיך הוא מותר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו התם משום דלא אגידא גבייהו הילכך כי קא אסרה נפשה עילויהו מהימנא כיון דלא מפסדא לאחריני אבל הכא דאגיד' ביה ומשעבד' ליה ומטי איסורא לגביה לא מהימנא. והא דיהודית דמיא להנך תרי עובדי בשילהי נדרים דאמר רב נחמן עיניה נתנה באחר ולא מהימנא:

ועל דמבטל גיטא פירש המורה השולח גט לאשתו והגיע בשליח ואמר לו גט זה שנתתי לך בטל הוא דילמא לא ידעי אינש דבטליה קודם שבא לידה ושמא יתננו לה השליח לאחר שבטלו תינשא בו ואינו נראה לי דאטו ברשיעי עסקינן שיתננו לה השליח לאחר שהבעל ביטלו בפניו. ונראה לי לפרש כגון שביטלו שלא בפניו כדקיימא לן שאם ביטלו שלא בפניו מבוטל והשתא ודאי נפיק מיניה חורבא דשליח לא ידע דבטליה ואזיל וממטי לה ומינסבא ביה. ועל דמסר מודעא אגיטה פירש כגון בגט המעושה בישראל דמוציא לעז על בניה. ואינו נראה לי אלא גם זה משום דנפיק מיניה חורבא הוא שהמוסר מודעא אינו מוסר בפני אותם שמעושין אותו שאם היה מוסר בפניהם היו מייסרין אותו יותר ויותר אלא תופש שני עדים אחרים ואומר להם ראו האונס והעישוי שעושים לי ואני מודיע לכם כי מה שאומר להם רוצה אני לגרש לא בכל לב אני אומר אלא מפני האונס שעושים לי וזאת היא מודעא שמבטל הגט שאם לא יבטל המודעא הגט בטל כדאמרי' בערכין ושמא לא ידעו הראשונים במודעה שמסר לפני אחרים וכתבו לה גיטה ואזלא ומינסבא בגט בטל:

אמר להו תיקדש לי בארבעה זוזי דאית בה. דוקא אי הדר ואמר תיקדש לי אבל אם אמר ארבעה זוזי אית בה בלחוד אינו מועיל כלום שדיבו' הראשון אין בו ממש כיון שהאשה

סברה שאינו נותן לה אלא ההיא ציפתא ואין בה שוה פרוטה הילכך צריך עוד שיאמר תתקדש לי בארבעה זוזי דאית בה:

אמר רבא מנא אמינא לה כו'. פי' מפני שעדיין הוו המעות בידה הוצרך להביא ראי' לדבריו שאם לא היו בידה אלא הוליכתם כבר בבית ואחר כך אמר לה התקדשי לי באותן הזוזים ושתקה פשיטא דלא הויא מקודשת דמאן מוכח דנתרצת בהם. אבל הכא יש לומר מדלא שדתינהו ליהוי קידושי ואי אמרה אין אפי' היו בביתה הוי קידושי דכל מקדש בפקדון בביתה הוא ומקודשת באמירה אין דדוקא במלוה אינה מקודשת הא בפקדון מקודשת. וכל זו השטה מוכחת דלית להו דשמואל דאם כן תתקדש בציפתא דאסא בלחוד דילמא שויא פרוטה במדי אלא ודאי כיון דהכא לא שויא לא חיישינן לה. וכך כתב בעל הלכות גדולות והילכתא אי שוי' שוה פרוטה הכא מקודשת ואי לא חיישינן דילמא שוי' פרוטה בעלמא וכן הלכה. לעיל דאמרן דלאו משום דסברה להו דשמואל באמר להו תקדש לי בארבעה זוזי דאית בה דוקא אי הדר ואמר תיקדש לי אבל אם אמר ארבעה זוזי אית בה בלחוד אינו מועיל כלום הדיבור הראשון אין בו ממש כיון שהאשה סברה שאינו נותן לה אם איתא דלא ניחא לה תישדינהו. פירש ולא דמי להשליכתם בים דמפסדא להו בידים:

דף יג.

שקלתיה ואישתק'. פי' דוק' ואישתק' הא אמרה אין מקודשת ואע"ג דלא שדיך דתו לא מצי למימר אין שקלי ודידי שקלי דהא גלית' דעת' דלשם קדושין שקלתי' ומחלו לה וקיבלתו לשם קדושין וכן יש לדקדק מדאמרינן לקמן גבי חוב ומחלק בין היכ' דשתק' ובין היכא דאמרה אין. ואע"פ שיש לחלק בין חוב לגזל נ"ל שדין אחד להם וכך פסק רבינו יצחק זצוק"ל וקדשה מקודשת:

פי' סתמא קאמר אע"ג דאישתק' כדין כל קדושין דעלמ' דאי בדאמר' אין הוה ליה למיתני רצתה מקודשת לא רצתה אינה מקודשת כדתני לקמן גבי חוב אלא לאו ש"מ אפי' כי שתק' מקודשת:

כדתני' ההיא בחליפין. אבל בתורת דמים בעינן פרוטה ומכי יהיב ליה פרוטה קנה כל השדה ושאר המעות זוקף עליו במלוה כדאמרי' בפ' השוכר את האומנין בהלכו' כל החוז' בו. אבל אי יהיב ליה פחות מש"פ לא קנה ואע"ג דזקפן עליו במלוה. א"נ אם רצונו ליתן שדהו מתנה לחברו ואינו יודע לכתוב לו שטר וגם היה השדה רחוק ממנו שלא

היה יכול להחזיק בו וירא שמא יחזור בו מקבל ממנו פרוטה ואמר לו הרי שדי קנוי' לך בפרוטה זו דקרקע נקנה בכסף:

דף יג:

ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו מלוה על פה גובה מן היורשין ואינו גובה מן הלקוחות גרסינן ובספרים כתיב וגובה מן הלקוחות וטעות הוא דהא מתניתין היא בגט פשוט המלוה את חבירו בשטר גובה מנכסים משועבדים על ידי עדים גובה מנכסים בני חורין:

דמלוה דכתובה בתורה ככתיבה בשטר דמיא. מהכא מוכח דבמלוה בשטר כולי עלמא לא פליגי דשעבודא דאורייתא. וקשיא לי דבשלהי גט פשוט אמר רבא דבר תורה אחד מלוה בשטר ואחד מלוה על פה אינה גובה אלא מנכסים בני חורין שיעבודא לאו דאורייתא ויש לומר שלש חלוקות בדבר:

גובה מן היורשים שיעבודא דאורייתא. קשיא לי דהכא אמר רב פפא שיעבודא דאורייתא. בשלהי גט פשוט גרסינן אמר רב פפא הילכתא מלוה על פה גובה מן היורשין כדי שלא תנעול דלת בפני לווין ואינו גובה מן הלקוחות דלית לי' קלא. דמשמע טעמא דגובה מן היורשי' משום כדי שלא תנעול דלת הא לאו הכי אינו גובה אלמא שיעבודא לאו דאורייתא וקשיא דרב פפא אדרב פפא וראיתי שכתב ר' יצחק מפאס התם האי דקאמר רב פפא הכא גובה מן היורשין שלא תנעול דלת לאו דפליגא דידיה אדידיה אלא הא קמ"ל דהיינו טעמא דאוקמה רבנן אדאוריית' וגובה מן היורשין שלא תנעול דלת בפני לווין. ואינו נראה לי כלל דאי שיעבוד' דאורייתא סבירא ליה לרב פפא מאי איצטריך למיתב טעמא גבי יורשים דמשום הכי אוקמי' אדאורייתא כדי שלא תנעול דלת דמשמע הא לאו הכי לא הוה מוקמי' להו אדאורייתא אלא הוה עבדים בהו תקנה כי היכי דעבדים גבי לקוחות. ומה תקנה שייכא למימר גבי יורשין בשלמא גבי לקוחות דיתבי דמי איכא למימר דעביד תקנתא משום דלית לה קלא ולא ידעי בה לאיזדהורי אבל גבי יורשין דממילא קא ירתי אי שיעבודא דאורייתא אמאי קא בעי למירת ניכסי דלאו דידהו דאישתעבדו לאחריני ומה תקנה שייך למעבד בהו דצריכינן למיתב טעמא דהיינו טעמא דגובה כדי שלא תנעול דלת. אלא ודאי מדיהיב האי טעמא ש"מ דסבירא ליה דשיעבודא לאו דאורייתא ומן הדין שלא תגבה מן היורשין אלא כדי שלא תנעול דלת גובה. ואינה גובה מן הלקוחות ואוקמינהו אדאורייתא ולא חיישינן לשמא תנעול דלת משום דלית ליה קלא:

ואכתי קשיין תרי לישני אהדדי. ונראה לי דההוא לישנא דגט פשוט עיקר דהא אוכחית התם במהדר' בתרא בהלכות המלוה את חברו על ידי ערב דרב פפא סבירא ליה דאפילו מלוה בשטר שיעבודא לאו דאורייתא ומשום הכי אמר בפ' שום היתומים בערכין דאין נזקקין לנכסי יתומים אפילו למלוה בשטר משום דלא אישתעביד נכסי להההיא מלוה: ואתיא דרב פפא כדרבא והכא צריך למיגרס כי התם וטעות הוא למיגרס שיעבודא דאורייתא דהא בפי' חזינן בערכין דקא סבר שעבודא לאו דאורייתא אפי' בשטר ומהתם מוכח דאע"ג דמפרש שעבוד' בשטרא אפילו הכי לאו דאורייתא כדפרישית במהדר' קמא בגט פשוט בפלוגתא דרבא ועולא דהא התם אין נזקקין לנכסי יתומים קא אמרינן לשום שטר חוץ משטר עכו"ם שיש בו ריבית ושטר כתובה הא לשטר מלוה אף ע"פ שכתב בו אחריות נכסים אין נזקקין ומפרש טעמא משום דפריעת בעל חוב מצוה. ולא נשתעבדו הנכסים לאותה מלוה ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו. אלמא אע"ג דמפרש בשטרא אחריות נכסים אמרינן דשיעבודא לאו דאורייתא:

ודילמא אין לה בנים אסירי לכולי עלמא ושריא ליבם. ואי קשיא ולימא יבמה יבא עליה ולא לימא לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר השתא דכתביה משמע דאתא לאוסרה אכ"ע ומכלל שאם היה לה בנים מותרת לעולם כמו שמדקדק מאלמנה לכהן גדול. תשובה הכי אהדר ליה דהאי לא תהיה אשת המת החוצה לא אתא לאוסרה דלעולם אימא לך אפילו יש לה בנים אסורה אלא הכי קאמר קרא היכא דאין לה אע"פ שלכל העולם היא אסורה ליבם היא מותרת ודוקא זו שאין לה בנים היא מותרת ליבם הא יש לה בנים כמו שאסורה לעולם אסורה גם לו:

אמר רב אשי חדא דיבם לא איקרי אחר. ראיתי מקשים בתוספות ערכין בפ' אין מקדישין. דהא רב אשי גופיה אמר בפ' האשה שנפלו לה נכסים כשהקשינו והא בעי כשתינשאי לאחר תיטלי מה שכתב ליכי וליכא. אמר רב אשי יבם נמי כאחר דמי. ובפ' אין מקדישין אמרינן ואם מכר את השדה לאיש אחר לאחר ולא לבן אתה אומר לאחר ולא לבן או אינו אלא לאחר ולא לאח כשהוא אומר איש הרי אח אמור הא מה אני מקיים אחר אחר ולא לבן אלמא גם האח הוא בכלל אחר ונ"ל דלא קשיא ולא מידי דהתם טעמא דכתב רחמנא איש הא לא כתב איש לא היינו יכולי' לכלול האח בכלל אחר. ותו דאח דהתם לא הוי יבם דהא הוא בחיי'. ותו אפי' אי הוה יבם בכלל אחר הכא בע"כ לאו אחר הוא דהא כתיב לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר דמשמע דכל העולם זרים אצלה והוא פנימי וא"כ היאך קורא כאן היבם אחר. וההיא דכתובות נמי לא קשיא דלגבי דידיה ודאי גם היבם אחר הוא. ועוד שאין זה לשו' תורה אלא לשון בני אדם.

איתקש מיתה לגירושין. אע"פ שמדברי הנביאים נוכל ללמוד בפי' כדכתיב ואתנה לך את בית אדונך ואת נשי אדונך בחיקך. ודוד נמי נשא אביגיל ובת שבע וביחזקאל כתיב והאלמנה אשר תהיה אלמנה מכהן יקחו כדאמרינן לקמן בעשרה יוחסין אלא שהוא שואל רמז מן התורה שאם לא היה לו רמז היתר מן התורה לא היו הנביאים מתירין אותה:

דף יד.

ההוא מונקרא שמו נפקא. פי' דאי בדיינין קאי לימא וקראו שמו כדכתיב לעיל וקראו לו זקני עירו ודברו אליו:

דף יד:

אשכחן עבד עברי הנמכר לעכו"ם הואיל וכל קניינו בכסף זה יבוא כריש לקיש דאמר משיכה מפורש מן התורה וכשמיעט עמיתך ממשיכה מיעט העכו"ם. אבל רבי יוחנן סבר דמעות קונות בישראל ועמיתך מיעט עכו"ם שלא יקנה בכסף אלא במשיכ'. ורבא סבירא ליה כריש לקיש כדאמרינן בפ' הזהב. ואמימר סבירא ליה כרבי יוחנן כדאמרי' בפ' בתרא דע"א. והכא דאקשי' הכי כדי לבאר לימודו גם אליבא דריש לקיש ורבא:

עבד עברי נקנה בכסף. אשכחן מכרוהו בית דין. פי' דהאי כי ימכר ע"י אחרים משמע. ואי קשיא והא או העבריה כתיב שאין לפרש כשמכרוהו בית דין בגניבתה דתנן בסוטה בשילהי פרק היה נוטל האיש נמכר בגניבתו ואין האשה נמכרת בגניבתה. תשובה האי כי ימכר קאי אעברי ועבריה דכתיב בקרא לאקושה להענקה כדכתיב ואף לאמתך תעשה כן:

דף טו.

ואיצטרך למכתב מכרוהו בית דין ואצטריך למכתב נרצע. פי' אחר שכתב יובל בפי' אצל מוכר עצמו הוצרך לכתוב תרי קראי יתירו' לרבות מכרוהו בית דין ונרצע ולא סגי להו חד קרא אלא תרי קראי איצטריכו להו:

דף טו:

יגאלנו לזה ולא לאחר. אי קשיא וכי אם רוצה הקרוב לפדות עבד עברי ולשחררו למה אינו יכול אי דאמר ליה לאו בעל דברים דידי את יהיב זוזי לעבד מתנה ויפדה עצמו ובודאי אם היה פודהו לשיעבוד היה ממעטו אבל רבי סובר דגאולת קרובים היא

לשיחרור כדקאמרי' לקמן יש לפרש דממצוה מיעט הקרוב שאינו מצווה לפדות הנמכר לישראל כמו שמצווה לפדות נמכר לעכו"ם:

מקרא נדרש לפניו. פי' כי כתב או משמע שגם גאולה אחרת יש שדינה כגאולת עצמו שהיא לשחרור דהכי משמע או או זה או זה ובעל כרחין קאי האי או או לפניו או לאחריו. אלא בסברא קמיפלגו פי' ובאלה דקר' למר משמע דקאי אקרובים ולמר משמע דקאי ארחוקים. אבל באלה דתני בברייתי' בין בדברי ר' יוסי בין בדברי ר' עקיבא אקרובים קאי והכי קאמר ליה רבי עקיבא להנך דקריית באלה דהיינו לקרובים הן לשיעבוד אבל בשאר כל אדם לשיחרור דקרא דכתב באלה לאו אקרובים קאי כדסברת אלא לאחרים:

מיבעי' לי' לכדתניא ויצא בשנ' היובל כו'. פי' לגופיה איצטריך לומר שהיובל מוציאו והאי דאמר לכדתניא שכן דרך התלמוד כשמוציא ברייתא מביא אותה ואינו רוצה לומר מסברא. והמורה פי' אע"פ שהוא תחת ידך לא תבוא עליו בעקיפין. ואינו נראה לי דקרא לא משמע הכי ועוד שלא תבוא עליו בעקיפין מוחשב עם קונהו נפקא:

דף טז.

שטר אמה העבריה מי כותבו נראה לי דהוא הדין דפליגי נמי אעבד עברי דהא עברי מעבריה יליף והאי דנקט אמה העבריה משום דבה מישתעי קרא:

באישות מיהא לא אשכחן. נראה לי דלא גרסינן ליה דמה אישות שייך גבי אמה העבריה ואי משום דהיא בת ייעוד והרי גם עבד עברי ילפינן מינה. אלא הכי גרסינן להכי אהני אם אחרת:

תנא וקונה את עצמו בכסף ובשוה כסף ובשטר. פירש הא דתנן ובגרעון כסף הוי בין בכסף בין בשוה כסף בין בשטר. אילימא דכתב ליה שטרא אדמיה היינו כסף. פירש אדבעית לפרושי מתניתן הכא דאתא לאשמועינן דנפדה בכי האי גוונא ואין האדון יכול לעכב אם כן היינו כסף שבכסף שהוא מקבל עליו יוצא והשטר אינו אלא לראיה בעלמא ויכול לעשותו בפני עדים בלא שטר. אלא ודאי אין הדין כן שאין כופין האדון להוציאו עד שיתן לו כסף או שוה כסף ולא שיזקפם עליו במלוה כדאמרי' לקמן נקיט מרגניתא בידיה ויהבינן ליה חספא:

דף טז:

גופא אילו מעניקין להן כול' עד רבי שמעון אומר ארבעה מעניקין להן נראה לי דבהא פליגי תנא קמא ורבי שמעון דתנא קמא סבר היוצאין במיתת האדון היורש חייב להעניק

להם ורבי שמעון סבר דוקא אילו ארבעה שהן יוצאין בחיי אדון והן היוצא בשש ויובל, שפגע בו קודם שש דרציעה וסימני דאמה מעניקין להן אבל היוצאין במיתת האדון אין היורש מעניק להן דלא הזהירה תורה להעניק אלא לו ולא ליורש:

דף יז.

יכול אפי' חלה ת"ל ובשביעית יצא. פי' המור' אפי' חלה בתוך שש. וקשיא לי דאם כן היכי מקשה לקמן יכול אפי' חלה כל שש והתניא חלה ג' כו'. ולימא ליה דמאי חלה דקתני תוך שש אבל לא כל שש אלא לאו ש"מ חלה כל שש גרסינן ברישא:

גמר נתינה נתינה מערכין. בכל ערכי אדם אין כתיב נתינה אבל במקדיש שדה אחוזה כתב ונתן את הערכך ביום ההוא קדש ליי' והוא חמר שעורי' בחמשי' שקל כסף:

ואימא בפחות שבערכי'. פי' דקרא קאי אכל מקדיש בין בתחלת היובל דיהיב חמשים בין באמצע היובל דיהיב חמשים סלע ופונדיון לשנה וקרא קאי אפילו הקדישה שנה אחת סמוך ליובל דהוי סלע ופונדיון ותו לא:

דף יז:

למר לאיתויי כספים ולמר לאיתויי פרדות. כך כתב בספרים. אבל המורה גריס למר למעוטי כו' דלא תימא אשר בירכך ריבוייא הוא וריבה הכל דכיון דאיתרבו גידולי קרקע ובעלי חיים כ"ש כספי'. ואינו נראה לי דהא לא מצינן לרבויי אלא כל הדומה לצאן וגרן וכספי' ופרדות לא דמו להו ולעולם יקב לא איצטריך. וגירסת הספרים נראית לי עיקר והכי פירושא אי לאו יקב הוה בעי' מילתא דדמיא לצאן וגרן לכספים ופרדות דלא דמי להו לא להכי כתב יקב קרא יתירא לרבות אפי' דבר הדומה להם קצת למאן דאמר יצאו כספים בא לרבות פרדות שיש בהן ברכה יותר מכספים ולמאן דאמר יצאו פרדות לרבות כספים שיש בהן ברכה יותר מפרדו':

ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח. פי' שאין לומר הטעם שהרי הבן דוחה את האח מן הירושה שאם הטעם בעבור הירושה והרי האח יורש אם אין בן הכא נמי יעבוד האח אם אין בן מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו לייעדה ולשדה אחוזה. פי' ובת לא קמה לייעדה דלאו בת ייעדה היא ומכל מקום בן מצינו שקם תחת אביו אבל בת לא מצינו בשום מקום שקמה תחת אביה. ובשדה אחוזה הבן קם תחת אביו ולא הבת כדאמרינן בערכין בפ' אין מקדשין בה' הקדישה וגאלה:

ואי ס"ד דאוריית' כי לא באו ברשות נמי כי קא שקיל חליפי ע"ז קא שקיל. פירש ואין לומר יש ברי' בשני מינין כי אם במין אחד דהכי תנן בריש' בפ' ששי דמסכ' דמאי חבר ועם הארץ שירשו את אביהן עם הארץ יכול הוא לומר לו טול אתה חטי' שבמקום פלוני ואני חטים שבמקום פלו' טול אתה יין שבמקום פלו' ואני יין שבמקום פלו' אבל לא יאמר לו טול אתה חטים ואני אטול שעורים טול אתה הלח ואני אטול היבש. פי' אסור לו לחבר למכור הדמאי לעם הארץ עד שיעשרנו כמו שאסור לו למכור הטבל בלא מעשר שלא יוציא מידו דבר שאינו מתוקן וכשחולק עמו מין אחד אמרינן זהו חלקו המגיעו ויש ברירה אבל כשמחליף מין במין אין לומר ברירה אלא הוה ליה כמחליף ומוכרו לו והילכך אסור להחליף מין במין עד שיעשר. והכי נמי אמרי' בפ' בתרא דבכורות דתנן התם האחין השותפין שחייבין בקלבון פטורין ממעשר בהמה ושחייבין במעשר בהמה פטורין מן הקלבון קנו מתפושת הבית חייבין ואם לאו פטורין חלקו וחזרו ונשתתפו חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה:

ואמרי' בגמ' אמר רב ענן לא שנו אלא שחלקו גדיים כנגד טלאים אבל גדיים כנגד גדיים אמרינן זהו חלקו המגיעו משעה הראשונה. ור"נ אמ' אפילו חלקו גדיים כנגד גדיים אין אומרין זו חלקו המגיעו משעה ראשונה א"ר אלעזר לא שנו אלא שחלקו תשעה כנגד עשרה ועשרה כנגד תשעה אבל חלקו תשעה כנגד תשעה עשרה כנגד עשרה אומרין זהו חלקו מהמגיעו משעה ראשונה ור"י אמר אפילו חלקו תשעה כנגד תשעה ועשרה כנגד עשרה אין אומרין זהו חלקו המגיעו משעה ראשונה. פי' רב ענן ור' אלעזר סביר' להו דיש בריר' ובעו שיהא מין א' ומנין א' ואז אמרי' בריר' אבל אם חלקו ב' מינין או מין א' בשני מניינין אין לומר בהן בריר' ור"נ ור"י סביר' להו דאין ברירה ואפי' במין א' ומנין אחד. הנה למדנו מיכן דאפי' למאן דאמר יש ברירה בשני מינין לא אמרי'. והכא נמי אי ירושת הגר דאוריית' כי לא באו ברשותו נמי כל היכא דקיימי דידיה הוי וזכה בהם וכשמחליף ע"ז במעות או יין נסך בפירו' חליפי ע"ז קא שקיל שאין לומר בריר בשני מינין:

דף יח.

וכאן שהיתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה פי' התם אמר' אם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו אבל מיהו לא חייבוהו חכמים להחזיר דהכי משמע דתני בברייתא לא יחזיר ואם החזיר רוח חכמים נוחה הימנו. ולהכי אמרינן בפ' מי שמת שרבא היה רוצה לזכות במעות של איסור ואע"ג דרב מארי בריה הוה הורתו שלא בקדושה ולידתו

בקדושה. ואע"ג דהוה בן ישראלית דהוא מארי בר רחל דהות בת שמואל כדאמרינן בדוכתא אחרינא מארי בריה דבת שמואל וקיימא לן לבן בתך הבא מן העכו"ם קרוי בנך. נהי דהוא ישראל גמור מיהו אינו ראוי לירש את אביו דכיון דאזרעיה שלא בקדוש' רחמנ' אפקריה לזרעיה דעכו"ם כדכתיב וזרמת סוסים זרמתם:

אמר רב ששת כגון שיעדה. פי' והכי קאמר העברי יוצא בשנים וביובל ובמיתת האדון ואין האדון יכול לעכב על ידו בשום עניין אבל העבריה יכול לעכב על ידה האדון ע"י ייעוד שהרשות בידו לייעד. וגם במיתת האדון אינה יוצאה כגון אם ייעדה לבנו אי נמי בייעודו ומת בלא בן שהיא זקוקה ליבם.

ת"ר גניבו אלף ושוה חמש מאות אינו נמכר. פי' המורה אינו נמכר וחוזר ונמכר. ויפה פירש ובהא פליג רבי אליעזר ואמר דאינו נמכר דבגניבתו אמר רחמנא ולא בחצי גניבתו. אבל להימכר פעם אחת לא פליג רבי אליעזר דאם כן אין לך עבד עברי נמכר בגניבתו לעולם שאי איפשר לצמצם שיהא ממכרו כנגד גניבתו לא פחות ולא יתר אלא ודאי להכי בעי כנגד גניבתו שלא ימכר פעמים כי אם פעם אחת:

עבד עברי נמי ניכפינהו לבני משפחה משום פגם משפח' קשיא לי טובא דאליבא דמאן אי אליבא דרבי הא אמר אינו נגאל בקרובים. ואי אליבא דרבי עקיבא דפליג עליה וסבר דנגאל בקרובים הא אמר גאולת קרובים היא לשיעבוד ואי אליבא דר' יוסי הגלילי דאמר גאולת קרובים לשיחרור אכתי קשיא לי דאמאי ניכפינהו התינח אב דזבנה כייפינן ליה אלא קרובים מאי קא עבדו ואמאי בעינן למיכפינהו. ונראה לי דה"ג עבד עברי ניכפוניה בני משפחה. ופי' שאם היו לו קרקעות ומכר עצמו מפני שהיה חס על נכסיו ולא היה רוצה למכור קרקעותיו יכופו אותו בני משפחה מפני פגמם וימכרו מנכסיו יפדוהו בעל כורחו:

דף יח:

כיון שפירש טליתו עליה. פי' לשון ופרשת כנפך על אמתך ואין זה לשון חופה אלא גם הקידושין נקראין כן שמשעה שקידשה היא נקראת על שמו:

הכא בקידושי ייעוד ואליבא דר' יוסי בר' יהודה כו'. פירש המורה וגזירת הכתוב היא שיהו קדושין הילכך מצי לזבינה. ואינו נראה לי דלקמן ילפינן מדרבי יוסי דאומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושיך. ומדאורייתא הויא מקודשת כיון שהאב הרשה אותה:

דף יט.

ואלא מאי אינו מייעד אמאי ממעט ליה וקרא פי' אלא ש"מ מייעד ולמאי מהני האי ייעוד כיון דאין חייבין עליה. יש לומר דאהני דלא שריא לעלמא עד שיגדיל ויתן גט:
הכא ביבם בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו עסקינן דמדאורייתא חזיא ליה וביאתו ביאה כולי פי' המורה וביאתו ביאה לכל דבר וקנאה ליורשה כדתנן בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו קנאה. ואינו נראה לי דהא בפרק יוצא דופן אמר רבא הכי קתני ואינו נותן גט עד שיגדיל ויבעול שאות' הביאה שעשה בעודו בן תשע אינה חשובה אלא כמאמר בגדול לפסול על האחין ושתהא צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו אם לא יבעול משיגדיל. וכך נראה לי לפרש דמדאורייתא חזיא ליה שאף על פי שהוא קטן ואין קניין הקטן כלום מכח אחי אביו בן דעת באה לו מן התורה וגם ביאתו חשובה ביאה שהרי העריות מומתות בביאתו והיבמה בביאה תלה רחמנא והילכך הוה אמינא שיהא קנינו קניין והבא עליה יתחייב מיתה קמ"ל פרט לאשת קטן שאין לשום קטן קניין ואפילו ליבם וביאתו מן התורה אינה חשובה כלל ואפילו לפסול על האחין אלא מדרבנן היא פוסלת כמאמר דגדול ולא קתני במתניתין קנאה אלא לפסול על האחין ולהיות צריכה גט לביאתו וחליצה לזיקתו אם לא יבעול לכשיגדל ורוצה לפוטרה בחליצה:
אומר אדם לבתו קטנה צאי וקבלי קידושייך מדרבי יוסי כו'. פי' אע"ג דאמר רבא אמר רב נחמן לעיל בהל' בשטר כתב לו על הנייר בתך מקודשת לי בין על ידי אביה בין על ידי עצמה מקודשת מדעתו והוא שלא בגרה. איצטרך למילף הא מדר' יוסי דהתם הקידושין הן מדעתו של אב והאב מתרצה שתקבל היא את השטר וכאילו קיבלוהו בידיו דמי אבל הכא אף על גב שלא ידע האב בעת הקידושין כיון שהרש' אותה מתחלה היא יכולה להתקדש מן התורה דומיא דאמה העבריה שמשעה שמוכרה מרשה אותה להתקדש לו והוא מקדשה לאחר כן בפרוטה ואינו מודיע לו לאב כלל והויא מקודשת. ונ"ל והוא שיש לה יד לשמור קידושין כגון אגוז ונוטלו צרור וזרקו אבל בפחות מכן לא. ואף על גב דלקידושי מיאון בעינן כפעוטות כדאמרינן בפרק האומר התקבל היכא דאית לה אב וקיבלתם מרצונו שאני ודי לנו בצרור וזורקו אגוז ונוטלו במקדש במלוה שיש לו עליה משכון מקודשת נמצא שכך הוא משכון דידה כמשכון דאחרים דאמרן לעיל המקדש במשכון דאחרים מקודשת. עיין במהדר' תליתאה שפירשתי:
ולא היא שאין דינם שוה שאם קידשה במשכון דאחרים שמישכנוהו לו בשעת הלואה אינה מקודשת משום דלא קני ליה לגובייא כדכתיבנ' לעיל ואשתכח דלאו מידי יהב

לה. אבל כשקידשה במשכון דידה אע"ג דמלוה אינה בעין יש כאן נתינת המשכון שהיה ממושכן בידו והשתא יהיב לה ניהליה:

דף יט:

משל לאומר לאשה התקדשי לי מעכשיו לאחר שלשים יום כו'. פי' מביא משל וסיוע מקידושין לייעוד דמה התם אינה מקודשת לשני אף הכא נמי מקודשת לראשון וזהו מה שאומר מהו דתימא הא לא אמר מעכשיו דלא יחול הייעוד אלא בההיא שעתא דמייעד ודמי למאן דאמר לאחר שלשים יום ותהא מקודשת לשני קמ"ל דכאלו אמר מעכשיו דמי וכן משל דסיפא נמי מביא סיוע מקדושין לייעוד דמה התם תפשי קידושי שני הכא נמי תפשי דמהו דתימא הא לא אמר לאחר שלשים יום וכאלו אמר מעכשיו דמי שכשנתן לו המנה כאלו אמר מאז התקדשי לי מעכשיו בפרוטה אחרונה לכשארצה וייחול הייעוד מעת נתינת המעות למפרע קמ"ל:

דף כ.

כמה הוא קשה אבקה של שביעית פירו' מדסמך ליה וכי תמכרו שמעינן דלא עבד ביובל אלא שמכרו פירות ובמדה כנגד מדה דנין אותו:

דף כא.

ההוא לקובעו חובה ואליבא דר' אליעזר. פי' ור' יהושע סבר דלא אתא אלא להזהיר על הלוקח שלא ימחה אם הגואל רוצה לגאול:

דף כא:

לקובעו חובה ואפי' לר' יהושע. פי' ולא מצינן למימר השתא אלא בתי ערי חומה ועבד עברי הנמכר לעכו"ם אבל נמכר לישראל לא מצית למפשט מינה ולעיל דבעא למיפשט בתי ערי חומה דחייה. בבתי חצרים ועבד עברי כי היכי דלא תיפשוט מינה בתי ערי חומה:

וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון. ראיתי כתוב בשם ר"ת דהא דלא תנא וקונה את עצמו בגרעון כסף משום דאין שייך בו כיון שלא נקנה בכסף. וכן נמי הנקנה בשטר בלא כסף כגון אם מכר האב את בתו בשטר ולא קיבל כסף דהא כתיב והפדה מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאה ונפקא לן מהתם שנקנת בכסף אלמא משמע הנקנת בכסף יוצאה בכסף אבל בשטר אינה יוצאה בכסף דאי ס"ד הנקנית בשטר יוצאה בכסף אימא

האי והפדה מיירי כגון שנקנית בשטר אבל בכסף מנלן דנקנת אלא בעל כרחך היינו סברא היכא דקבלה אביה כסף מגרעת היכא דלא קיבל מה יגרע. ואינו נראה לי לומר שמי שנקנה בשטר אינו מגרע פדיונו דהא הכי תנן עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה את עצמו בשנים וביובל ובגרעון כסף. ובעל כרחין האי גירעון כסף אכולהו קאי בין אם נקנה בכסף בין אם נקנה בשטר דאי ס"ד דוקא הנקנה בכסף הוה ליה למיתני הכי והנקנה בכסף יוצא בגירעון כסף מדקתני ובגירעון כסף סתם ש"מ אתרווייהו קאי בין על הנקנה בכסף בין על הנקנה בשטר ולא מיבעיא הנקנה בשטר וזקף המעות עליו בהלוואה שיוצא בגירעון כסף אלא אפילו הקנה לו האב את בתו בשטר במתנה ולא רצה האב לקבל ממנו דמים יוצאה בגירעון כסף שכיון שזיכתה תורה לצאת בפדיון מה לי במכר מה לי במתנה והנרצע שאינו יוצא בגרעון כסף אין הטעם מפני שלא נקנה בכסף אלא מפני שקנסתו תורה להרצע ולעבוד עד היובל ולפיכך אינו יוצא בגירעון כסף שלא זיכתו תורה לכך כי אם ביובל ובמיתת האדון:

המרצע להביא מרצע גדול נראה לי דלא גרסינן להביא אלא זה מרצע גדול:

בביאה ראשונה דכולי עלמא לא פליגי דשרי פי' מיד התירה לו הכתוב בשעת שביה בלא שום טבילה וכל מה שכתוב בפרשה שצריך לעשות לה הוא בביאה שנייה שאם רוצה לקיימה לו לאשה יעשה לה כל האמור בענין ועל ביאה השנייה כתב ואחר כן תבוא אליה ובעלתה ואחר שעשה לה כל מה שכתב בפרשה אף על פי שלא קבלה עליה להתגייר כופה אותה ומטבילה בעל כורחה ומותר בה והיא אשתו גמורה. מאי דאמרי' בפ' החולץ בהלכות המחזיר גרושתו ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים במד"א שלא קיבלה עליה אבל קיבלה עליה מטבילה ומותר בה מיד זה הוא בביאה שניה אבל בביאה ראשונה אינו צריך לעשות לה כלום אלא מיד מותר בה בלא שום טבילה כדאמרינן בפ' כל הבשר אסר לן כותית שרא לן יפת תואר נמצא עכשיו ששני התרות התיר בה אחד בביאה ראשונה בלא שום דבר שיעשה לה ואחד בביאה שניה לאחר שיעשה לה כל האמור בענין ואע"פ שלא קיבלה עליה להתגייר והיא אשתו גמורה כדאמרינן לקמן ולקחת לך לאשה ליקוחין יש לך בה ופירש המורה קידושין תופסין בה ואף על פי שהיא כותית שהרי אינו מתגיירת מדעת והבן שנולד ממנו בביאה ראשונה אינו קרוי בנו אלא בנה כדין כל הבא על הכותי' כדאמרינן בסנהדרין בפרק כ"ג בהלכה לא ירבה לו נשים אמר רב יהודה אמר רב תמר בת יפת תאר היתה שנאמר ועתה דבר נא אל המלך כי לא ימנעני ממך ואי ס"ד בת נישואין הוא אחתיה מי שריא ליה. אבל הבנים שיוליד ממנה לאחר שעשה לה כל האמור בעניין אף על פי שלא נתגיירה מדעת הם

קרויים בניו שהרי הכתוב קראה אשתו. וכדדרשינן סמוכין כי תהיין לאיש שתי נשים וגו' וכתי' והיה הבן הבכור לשנואה. אלמא בנו מיקרי ושקיל פי שנים. וכך כתב שם גם רבינו יצחק בן ר' אשר הלוי זצוק"ל. תמר בת יפת תאר היתה. דזהו דינה של יפת תאר בתחלה כשרואה אותה במלחמה ולבו חשק בה מותר לבוא עליה מיד לייתובי ליצריה דלא דיברה תורה אלא כנגד יצר הרע. והיינו דאמרינן בפ' קמא דקידושין וראית בשביה בשעת שביה ואם ירצה לקיימה יביאנה לביתו ויעשה כל אותם המעשים האמורין בה ומגיירה ויקיימנה אצלה על ידי קדושין כדאמרינן ולקחת לקוחין יש לך בה ומיכן ואילך היא אשתו לכל דבר. והכי משמע התם בקידושין דשתי ביאות נאמרו בה אחת בשעת שביה ואחת בביאתו וביאה ראשונה אינה אלא כנגד יצר הרע וביאה שנייה כשמקיימה לו לאשה לאחר שעשה לה כל אלו המעשים והיינו דאמרינן התם כל היכא דקרינא ביה והבאתה אל תוך ביתך קרינא ביה וראית בשביה וכל היכא דלא קרינא ביה והבאתה אל תוך ביתך כלומר שאסור לקיימה דהיינו כהן שאסור בגיורת לא קרינא ביה וראית בשביה דביאה ראשונה נמי לא הותרה לו ואף על פי שלא נאמרה אלא כנגד יצר הרע. ובביאה ראשונה אינה אלא נכרית בעלמא. ובאותה ביאה ראשונה נתעברה מעכה את תמר מדוד ושוב כשגיירה ילדה את אבשלום לפיכך היתה תמר מותרת לאמנון. ואותן ד' מאות ילדים נמי כך נתעברו בביאה ראשונה שבא על אמותיהם במלחמה אבל לא קיימם לו לנשים דאם כן היו עודפות על שמנה עשרה עד כאן דבריו והכל יפה אך מה שאמר דבביאה שניה מגיירה דמשמע מרצונה אינו נראה לי דאם קבלה עליה להתגייר אינו צריך לכל אותם המעשים אלא מטבילה ומותר בה מיד כדאמרינן ביבמות ולא הצריכה הכתוב לכל אותו עניין אלא כשלא קיבלה עליה להתגייר והתירה לו על ידי כן והיא אשתו גמורה לכל דבר וגזירת הכתוב היא בין בביאה ראשונה בין בביאה שנייה ואף על פי שגם ביאה שנייה היא חידוש לא הותרה לכהן דדוקא ביאה ראשונה הותרה לו משום יצר הרע אבל לא ביאה שנייה:

וראית בשביה. בשעת שביה. פי' בא לומר שבשעת שביה מותר לבוא עליה מיד וזו היא ביאה ראשונה וירח ימים לא נאמר אלא בביאה שנייה ופתרון המורה לא נראה לי:

והבאתה מלמד שלא ילחצנה במלחמה. פירש המורה לבוא עליה וקשיא לי והרי כבר בא עליה. ויש לומר על ביאה שנייה קאמר. ושאר מפרשים פירשו שיביאנה דרך כבוד ולא יצערנה. והנכון בעיני זה הוא שלא ילחצנה במלחמה שלאחר שבא עליה ביאה ראשונה ואינה רוצה להתגייר ורוצה לקיימה לו וצריך לעשותם לה מה שאמר בענין אל

ילחצנה במלחמה לגלח ראשה ולעשות צפרניה כדי להתירה לו גם בביאה שנייה אלא בתוך ביתו יעשה לה ולא במלחמה:

דף כב:

תנו רבנן כיצד בחזקה התיר לו מנעלו כולי כל אילו החזקות הן עבודות שיעשה העבד לגופו של אדון ודוקא כששימש לגופו של אדון הויא חזקה אבל אם עשה מלאכתו אין זו חזקה דלא מיקריא חזקה אלא כשמחזיק בו האדון בגופו.
אלא מעתה שפחה כנעני' תיקנה בביאה אם היה רוצה היה משיב לו דדוקא ביאה בלא הגבהה אינה קונה אבל היכא דאיכא הגבהה בההוא ביאה הכי נמי דקניא אלא דטבא מינה קא מהדר ליה דאע"ג דאיכא הגבהה דהתם לא קניא משום דהוי זה נהנה וזה נהנה:

דף כג.

והא לא תני הכי דתניא בשטר על ידי עצמו ולא על ידי אחרים דברי רבי מאיר. ואיתוקם השתא דמאי דתנן ובשטר על ידי עצמו דוקא קאמר. ורישא נמי דתני בכסף על ידי אחרים דוקא קאמר בעל ידי אחרים ולא על ידי עצמו שאין קנין לעבד בלא רבו ואין לפרש הרישא דמאי על ידי אחרים אף על ידי אחרים דכיון דהיא תחלת הדברים אין לפרשה אלא דוקא דאי אף קאמר הוה ליה למיתני בכסף בין על ידי אחרים בין על ידי עצמו אלא ודאי דוקא קאמר וסבירא ליה לרבי מאיר דאין קניין לעבד בלא רבו. דדוקא בסיפא דמתניתין דהיינו בשטר על ידי עצמו שייך לפרושי דאף קאמר וכן נמי במילתא דחכמים איכא לפרושי דאף קאמרי אבל רישא שהוא תחלת הדברים אין לומר דאף קאמר ומשום הכי אמרינן לקמן דקסבר רבי מאיר דאין קניין לעבד בלא רבו אלא בכסף בין על ידי אחרים בין על ידי עצמו ובשטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמו ורבי שמעון בן אלעזר היא דתניא רבי שמעון בן אלעזר אומר בשטר על ידי אחרים ולא על ידי עצמו. כך כתב בספרים וה"ג ולא אף כדגריס המורה:
ושלש מחלוקת בדבר. פירש דמתניתין היא רבי מאיר ורבי שמעון בן אלעזר דרבי מאיר סבר יש לחלק בין בכסף בין בשטר ורבי שמעון בן אלעזר סבר בשט' יש לחלק אבל בכסף אין לחלק ודוק' הני סברי דיש לחלק אבל רבנן דהיינו כל בני דורם סבירא להו שאין לחלק בין לגבי כסף בין לגבי שטר דבשניהן יוצא לחירות בין על ידי עצמו בין על ידי אחרים וכל מילתא דחכמים אומרים בין רישא ובין סיפא היא רבי שמעון בן אלעזר ופתרון המורה אינו נראה לי:

וחכמים אומרים בכסף על ידי עצמו כו' עבד דאיהו לא מצי מקבל גיטיה שליח נמי לא מצי משוי קשיא לי על ידי אחרים שלא מדעתו משתחרר לרבי שמעון השתא דהוי מדעתו לא משתחרר והיכי תיסק אדעתין דלא מצי משוי שליח ויש לומר דכי מזכה ליה הרב על ידי אחרים עדיף מכי שוייה להוא אחר שליח דכי שוייה שליח סומך הרב שידו של שליח כיד עבדו הויא דעל דעת זו הוא נותנו לו וכיון שאין העבד עושה שליח נמצא שלא זכה לו אבל כשלא עשאו שליח הוא נותנו לו על דעת כן שיזכה בעבורו וזכין לאדם שלא בפניו וכי פשיט ליה דגמר לה לה מאשה משתחרר בין על ידי אחרים, שלא עשאו שליח ובין אם עשאן שליח:

דף כג:

הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו. בנדרים אמרינן דאי אמרת שלוחי דידן נינהו אסורין להקריב קרבנות המודר הנאה מהם. ואי אמרת מאי שנא קרבנות ממאי דאמרינן בראש השנה המודר הנאה מחברו תוקע לו תקיעה של מצוה דמצוה לאו ליהנות ניתנו תשובה כל שליחות אסורה במודר הנאה כדאמרינן התם בפרק אין בין המודר והכא כגון שהוא מאיליו תוקע והלה מתכוין לצאת בתקיעתו אבל אם עשאו שליח אסור מפני שעושה שליחותו:

נראין הדברים שהעבד מקבל גיטו של חבירו מדי רבו של חברו פירש ואפילו לרבי שמעון שהרי יצא הגט לרשות שאינו שלו אבל לא מיד רבו שלו פירש ואפילו לרבנן שאין לומר כאן גיטו וידו באין כאחת וד עבד כיד רבו דמיא ורבי אלעזר אמר כל כי האי גוונא דכולי עלמא לא פליגי דקני עבד וקני רביה כו' והכא במאי עסקינן דאקני ליה אחר מנה ואמר לו על מנת שתצא בו לחירות אי קשיא לרבי אלעזר דאמר שאין אדם יכול להקנות לעבד אלא אם כן יאמר לו על מנת שתצא בו לחירות אבל אם אמר על מנת שאין לרבך רשות בהן קנה רבו ודכוותה באשה נמי קנה בעלה אם כן היכי תנן בפרק מציאת האשה המשליש מעות לבתו והיא אומרת נאמן בעלי עלי יעשה שליש מה שהושלש בידו כו' דמשמע שיש זכייה לאשה בלא בעלה תשובה התם נמי רוצה האב שיקנה בהן שדה והבעל יאכל פירות וירא ליתן המעות לחתנו שמא יאכלם ולא יקנה בהם שדה אבל לעולם אם רוצה להקנות לה על מנת שלא יהא לבעל עליהם דין פירות כשאר כל נכסיה אינו יכול וכתב רבינו האי גאון זצוק"ל בשער חמישי של מקח וממכר שאם נתן אדם מעות לעבד ואמר לו על מנת שתצא בהן לחירות וקנה בהן נכסים מכירתו קיימת ואינו נראה לי דהא לא הקנם לו אלא שיצא בהן לחירות ואילו היה קניין

לעבד אילו המעות בשום טצדקי שבעולם היה זוכה בהם האדון אלא שלא הקנם לו אלא שיצא בהן לחירות והילכך אם קנה מהם נכסים אין קניינו קניין שאינן שלו ואין לו כח בהן אלא להשתחרר בהן ובפרק בתרא דנדרים תנן המודר חתנו ממנו הנאה והוא רוצה לתת לבתו מעות אומר לה הרי המעות האילו נתונים לך במתנה על מנת שאין לבעליך רשות בהן אלא מה שאת נושא' ונותנ' לפיך ואמרינן בגמרא אמר רב לא שנו אלא דאמר לה מה שתרצי עשי בו קנתה וקנה יתהון בעל. פי' מה שתרצי תעשי בו שלא יהא לבעליך רשות בהן ושמואל אמר אפילו אמר לה מה שתרצי תעשי בהן לא קני יתהון בעל מתקיף לה רבי זירא כמאן אזלא הא שמעתא דרב כר' מאיר דאמר יד אשה כיד בעלה כו' מוכח מהכא דרבי זירא לית ליה דרבי אלעזר דאמר כל כי האי גונא דכולי עלמא לא פליגי דקני עבד וקני רביה דאם כן אמאי מוקי מילתיה דרב כר' מאיר והא אפילו רבנן מודו לרבי מאיר בה ולא פליגי אלא על מנת שתצא בו לחירות דדמי למה שאת נושאת ונותנת לפיך אלא לאו ש"מ כרב ששת סבירא ליה דמוקי פלוגתייהו בעל מנת שאין לרבך רשות בהן והוא הדין נמי לגבי בעל והשתא אתי רב כרבי מאיר ושמואל כרבנן. ובפ' בן סורר נמי תנן רבי יוסי ברבי יהודה אומר עד שיגנוב משל אביו ומשל אמו ומקשה בגמ' אמו מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה ומסיק כגון דאקני לה אחר ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן ובפ' מי שאמר הריני נזיר נמי תנן ואם שלה היתה הבהמה תצא ותרעה בעדר ומקשה בגמרא היא מנא לה מה שקנתה אשה קנה בעלה אמר רב פפא שקימצה מעיסתה אי בעית אימא דאקני לה אחר ואמר לה על מנת שאין לבעליך רשות בהן ובפסחים נמי בפ' האשה תנן שכח מה שאמר לו רבו כו' ומקשה בגמרא מה שקנה עבד קנה רבו אמר אביי הולך אצל רועה הרגיל רבו אצלו דניחא ליה בתקנת' דרביה ומקני ליה חד מינייהו ואמר ליה על מנת שאין לרבך רשות בו אלמא כל הני סברי כרב ששת ש"מ דהילכתא כוותיה והמקנה לאשה על מנת שאין לבעלה רשות בהן דבריו קיימין ואין לבעל רשות בהן דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים וכל שכן דרב סבירא ליה כרבי מאיר ושמואל כרבנן וקיימא לן דהלכה כשמואל בדיני וראיתי מקשי' דרב אדרב דהיכי אמר רב דאם אמ' לה מה שתרצי תעשי בהן קנתה וקנה יתהון בעל והאמרינן בפ' חזקת הבתים בהלכה ולא לאשה בנכסי בעלה. אמר רב המוכר שדה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות. ואין זו קושיא דהתם כיון דבעל יהיב מתנה לאשתו סלוקי מסלק נפשה מינה. אבל כי יהבי לה אחריני לא מסלק נפשיה ומה שקנתה אשה קנה בעלה:

ורמי דרבי מאיר אדרבי מאיר כו'. בפרק בתרא דנדרים מקשה דרבי מאיר מדוכתא אחרינא והתם נמי פליגי רב ושמואל בפלוגתא דפליגי הכא רב ששת ור' אלעזר:

דף כד.

אלא בזוזי דידה ומעשר דידה איש אמר רחמנא ולא אשה כך מצאתי הגירסא כתובה בכל הספרים אבל המורה גריס ומעשר דידיה ופריש הכי בזוזי דידה דנכסי מלוג ומעשר דידיה משדותיו איש אמר רחמנא ולא אשה ממעשר בעלה דאשה כי אחר דמיא ולפי פתרון המורה מתמה אתנא קמא דאמר אין אשה פודה מעשר שני בלא חומש דאמאי צריכה ליתן חומש הא אשה נמי כאחר דמיא וכי אקני לה אחר מנה על מנת שיפדה בו את המעשר פירש המורה רבנן סברי כי אמר לה קני קנה בעלה וכי אמר לה ע"מ ולא כלום הוא הילכך היה להו זוזי דבעל ושליחותיה עבדה ואיש ממעשרו קרינא ביה משמע מפתרון המורה שהבעל זוכה במתנתה זכייה גמורה להיות שלו לחלוטנית כמו מעשה ידיה ומציאתה שהם הכל שלו ולא כנכסין שנפלה לה בירושה שהן נכסי מלוג שאין לו לבעל בהם אלא אכילת פירות בלבד ודין הבעל והרב שוין בזה וכל דבריו נראו לי קשין ביותר חדא שזה הוא רחוק מן הדעת מאד שיזכה הבעל במתנה שניתנה לאשתו לגמרי יותר ממה שזוכה בנכסין שנפלו לה בירושה הבאה מאיליה ואין שם דעת אחרת המקנה אותה ועוד שמשבש גירסת הספרים שכתוב בהן דידה וגריס דידיה ועוד אי זוזי דידה ומעשר דידיה הוא אמאי אמר איש אמר רחמנא ולא אשה הכי הוה ליה לאקשויי אמאי צריכה ליתן חומש ממעשרו אמר רחמנא והאי לאו ממעשרו הוא ועוד דהכא קורא לנכסי מלוג זוזי דידה ולקמן מוקמי' לה במעשר דאתאי מבי נשא ולרבנן דאמרי ממון הדיוט הוא וקני ליה בעל בתקנתא דרבנן כשאר כל נכסי מלוג שלה קרי ליה מעשר דבעל ושליחותיה קא עבדה נמצא זה סותר את זה ועוד מדקשיא לך מהשליש מעות לבתו דמשמע שהאב רשאי ליתן מתנה לאשתו כדכתבית לעיל ולפי דברי המורה דאמר שהבעל זוכה במתנה לגמרי קשיא ליה מתנית' והנכון בעיני זה נראה לי דמאי דאמרינן דאין קנין לאשה בלא בעלה זו הוא פתרונו דכל מה שקנת' אשה קנה בעלה בענין זה שהוא אוכל פירות ואין אדם יכול להקנות לאשה נכסים ע"מ שלא יהא לבעלה רשות בהן אלא כל רשות שיש לבעלה על כל הנכסי' שנפלו לה בירוש' יש לו נמי גם על הנכסי' שניתנו לה בנותנת ואע"פ שדעת אחרת מקנה אות' אינו יכול לסלק רשות הבעל מעליהם ואין קנין הבעל והרב שוים אלא האי כי דיניה והאי כי דיניה הרב זוכה בנכסי עבדו קנין גמור דכל מה שקנה העבד קנה רבו והבעל איננו זוכה בנכסי אשתו אלא קניין פירו'

ומיהו כל זמן שהוא קיים כנכסיו הם שהרי אין לאשה בהם שום זכייה שבעולם בחיי בעלה כי אם אחרי מותו. ומשום הכי מעשר דאתאי מבי נשא קרו ליה רבנן מעשרו של בעל שכל נכסי מלוג שלה נכסיו הם כל ימי חייו. וכן נראה לי פתרון שטה זו היכי דמי אילימא בזוזי דבעל ומעשר דבעל שליחותיה דבעל קא עבדא פי' אדרבי מאיר מתמה דאמר אשה פודה מעשר שני בלא חומש דאילו תנא קמא דאמר אינה פודה שפיר קאמר דבין אם פודה מעשר שני של בעלה בין אם פודה מעשר שני שלה כגון שאין לה בעל צריכה ליתן חומש אם הוא של בעלה שליחותיה קא עבדה ואם הוא שלה מעשרו קרינא ביה ואף על גב דאיש כתב בפרשה אין חלוק בין אשה לאיש כדתניא בסיפרא בפרשת גאל יגאל לרבות האשה. הילכך אין לתמוה אלא על דברי רבי מאיר דאמר אשה פודה מעשר שני בלא חומש דהיכי דמי אי בזוזי דבעל ומעשר דבעל שליחותיה דבעל קא עבדא ואע"פ שהיו זוזים שלה נכסי מלוג של בעל הם כל ימי חייו ואין לאשה בהם שום זכיה כל ימי חייו ואע"פ שצריך ליקח בהן קרקע ימכור הפירות שהיו של מעשר שני ויקח בהן קרקע הילכך שליחותיה קא עבדה וצריכה ליתן חומש אלא בזוזי דידה ומעשר דידה איש אמר רחמנא ולא אשה. פי' האי נמי לרבי מאיר קא מהדר ובתימא בעית למימריה ולאו בניחותא דאי בזוזי דידה ומעשר דידה כגון שאין לה בעל או שיש לה בעל וכתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך ובפירותיהן בההיא אמר רבי מאיר דפודה בלא חומש ואמאי והרי זה המעשר שלה הוא וממעשרו קרינא ביה שאין חילוק בין אשה לאיש דאטו איש אמר רחמנא ולא אשה והרי לכל התורה כולה השוה הכתוב אשה לאיש והכא נמי מרבה בסיפרא אשה מגאל יגאל. ואין לך שום טצדקי שתיפטר האשה חומש ממעשר שני אלא א"כ הקנה לה אחר מנה על מנת שתפדה בו את המעשר שלא חל על אותו המנה קנינו של בעל כמו שחל על כל נכסי מלוג שלה והילכך אשה כי אחר דמיא ורבנן סברי אין קניין לאשה בלא בעלה והרי הוא זה המנה כשאר נכסי מלוג שלה ושליחותיה קא עבדא. ואי הוה בעי הוה מוקי לה כגון שהיה המנה של אשה וכתב לה הבעל דין ודברים אין לי עליך באותו מנה ובפירותיו. אלא דהוה קשיא לן אי הכי מאי טעמייהו דרבנן דמחייב להכי מוקי לה שנתן לה אחר מנה וקסבר רבנן שאין אותו אחר יכול להפקיע קניינו של בעל מעל אותו מנה ואכתי שליחותיה דבעל קא עבדה. ואוקמה רבא במעש' דאתאי מבי נשא שהוא כמו נכסי מלוג לרבנן הילכך כי פרקה ליה מזוזי דבעל שליחותיה קא עבדה שגם המעשר של בעל הוא כל נכסי מלוג של אשה הם נקראים נכסי הבעל כל ימי חייו שהרי אין האשה יכולה להוציאם מתחת רשותו כל ימי חייו. ורבי מאיר סבר אינו כמו נכסי מלוג אלא של אשה הוא או חל עליו קניין

הבעל והילכך כי פרקה ליה מזוזי דבעל כאחר דמי הבעל ואין צריך ליתן חומש. מעשר ממון גבוה הוא דלא קני ליה בעל ראיתי מקשים בזה ממאי דאמרינן בפרק השואל בעל בנכסי אשתו מי מעל אמר רבא מאן לימעול בעל דהתירא ניחא ליה דליקני דאיסורא לא ניחא ליה דליקני משמע הא ניחא ליה הוה קני והא ממון גבוה הוא ואין זו קושיא של כלום דכל מעילה דהקדש אינה אלא בשגגה אבל אם ידע שהוא הקדש אין בו שום זכייה ואינו מביא קרבן מעילה. והכי גבי מעשר בכוונה הוא רוצה לזכות בו משום הכי אמר כן דממון גבוה הוא ואין לו כח לזכות בו:

תנא יוצא בשן ועין כו'. ותנא דמתניתין דלא תנא אלא כסף ושטר יש לומר דסבירא ליה כי הנך דלקמן דאמרי וצריך גט שחרור:

דף כד:

הואיל ומדרש חכמים הוא. פי' לא שהמדר' גרוע מן הכתוב אלא מפני שאין המדרש ידוע לכל צריך גט שיחרור כדי לפרסם שיחרורו לכל העולם:

דף כה.

כתנאי ומעוך וכתות ונתוק וכרות כולן בביצים פי' כל אלה החלוקות אינן אלא כשלא תלש הביצים לגמרי שאם תלשן וחתכן אפי' בביצה אחת הוי מום כל שכן בשתים כדתנן בפ' על אלו מומין אין לו ביצים אין לו אלא ביצה אחת כו' והכא במעוך וכתות ונתוק וכרות פליגי מעוך וכתות הוא שמיעכן בידו ושיברם וכיתתם והניחם במקומן והם נקמטים ונכווצים ואינם תלויין כדמעיקרא ונתוק וכרות הוא שתלשן ממקום חבורן והיניחם בכיס והן תלויין ומדולדלין יותר מדמעיקרא ובהא פליגי הני תנאי אי חשיבי הני ביצים מומין שבגלוי אי לא דלגבי מומין בעינן מומין שבגלוי והכא מפרש התם פלוגתייהו בפ' על אילו מומין אלא הכא במומין שבגלוי הכי מפרש סתם פלוגתייהו פלגי פי' אי חשיבי הני גבי ביצים מומין שבגלוי אי לא דר' יהודה סבר מעוך וכתות הוי מומא דכוויצאן פי' שעכשיו הם נכווצים ונקמטים יותר ממה שהיו בראשונה ונראה לעין הוא הילכך מומין שבגלוי הן. נתוק וכרות הוי מומא דתליאן פי' יותר הן מדולדלין ותלויין ממה שהיו בראשונה ור' אליעזר סבר מעוך וכתות לא הוי מומא דמעיקרא נמי זימנין דכוויצאן פי' יש בהמה שביציה כווצות ואינן תלויות כל כך בלא שום מיעוך הלכך לא חשוב מום שבגלוי נתוק וכרות לא הוי מומא דמעיקרא נמי זימנין דתליאן פי' יש בהמה שביציה מדולדלות ותלויות יותר מחברתה ור' יוסי סבר מעוך וכתות הוי

מומא דהא ליתנהו פי' אין הביצים בעין כמו שהיו שהרי מיעכן וכיתתן והלכך כמאן דתלשינהו לגמרי דמו והוי מומא:

נתוק וכרות לא הוי מומא דאיתנהו. פי' כיון שהביצים בעין אע"פ שתלשן ממקום חיבורן לא הוי מומא ואע"פ שנסתרסה הבהמה בכך אין זה מום גלוי אלא מום שבסתר ואינו פוסל וכמו שמצאנו לגבי מומי הבכור דעד כאן לא פליג אלא בהני אבל אם חתך הביצים והכיס שנראה מקומם חסר הוי מומא הכי נמי יש לנו לפרש גם בסירוס דעבד דפליגי תנאי דלעיל דהא כתנאי אמרינן למימרא דפלוגתא דהתם כפלוגתא דהכא היא שאם חתך הביצים של עבד עם הכיס שלהן שנראה מקומן חסר ליכא מאן דפליג דמומין שבגלוי הן ואנן לא ילפינן משן ועין אלא מומין שבגלוי ואינן חוזרין והני נמי הכי הוי אלא בסירוס פליגי ולשון סירוס נמי הכי משמע שאין החסרון ניכר בו כל כך אלא שסירסו ע"י מיעוך וכתות ונתוק וכרות. ונראה לי דכל המומין ששנו חכמים לגבי בכור בכולן עבד יוצא בהן לחרות שהרי מדרש אחד ולשון אחד דרשו חכמים בשניהם דהכא גבי עבד כלל ופרט וכלל ודרשנו אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין והכי דרשינן נמי לגבי מומי בכור בריש פרק על אלו מומין דמקשי תלמוד' התם אמאי פסלי כל הני מומין פסח ועור כתיב ומהדר כתיב כי יהיה בו מום כל מום ומקשה ואימא כי יהיה בו מום כלל פסח או עור פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט פסח ועור אין אחר לא. ומהדר כל מום רע חזר וכלל. כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ואינן חוזרין אי מה הפרט מפורש מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינן חוזרין אף כל מומין שבגלוי ובטל ממלאכתו ואינן חוזרין אלמה תנן נפגמה אזנו מן הסחוס אבל לא מן העור ומהדר כל מום רע ריבויא הוא כו'. הנה כמו שדרשנו לגבי עבד כך דרשנו לגבי בכור. א"כ אם חתך ריס העין של עבד או אם חתך שפתו או ביציו דהוי מום שבגלוי ואינו חוזר הכי נמי דעבד יוצא בהן לחירות. וזה ששנו חכמים עשרים וארבעה ראשי איברים לא נשנו אלא לגבי צרעת שהן משופעים בראשיהן ואין הנגע נראה בהן כאחת שאין בראשיהן רוחב כגריס אבל ריס העין והשפה והביצים אינן משופים ומיטמאין הן בנגעים וכשאומר התנא ובכולן עבד יוצא בהן לחירות למימרא דלאו דוקא שן ועין דכתיבי אלא גם בהני נמי יוצאין והוא הדין בדומין להן כגון ריס העין והשפה והביצים ולעיל נמי דאייתינן תנא יוצאין בשן ועין וראשי איברין לא תנא כ"ד ראשי איברין אלא סתם קתני למימרא דבכולהו נפיק תדע דהכי הוא דהא אמרן לעיל תלש בזקנו ודלדל בו עצם. עבד יוצא בו לחירות ש"מ דלאו דוקא כ"ד ראשי איברים

בעינן אלא כל המנויין לגבי בכור הן מנויים גם לגבי עבד והאי דנקט ראשי איברים למימרא דבעינן מומין שבגלוי וראשי איברים הן מומין שבגלוי למעוטי שאם חסר ממנו איברים ואינן בגלוי שאינו יוצא בהן לחירות כגון כל אותן שמנו חכמים בפ"ק דאהלות רמ"ח איברים באדם שלשים בפיסת הרגל שלשים בפיסת היד תשעה בראש כו' אם חיסר ממנו אבר מאותם הוי מום שבסתר ולא הוי מום גלוי אלא ראשי איברים וה"ה גם לגבי בכור והאי דבעי רב אחדבוי התם יש מחוסר אבר מבפנים אי לא לאו למיפק ביה לחולין קא מבעי' ליה דודאי לא נפיק לחולין אלא במום שבגלוי אלא לאפסולי' מעל גבי המזבח קאמבעי' לי' דהכי גרסינן התם בהלכות (חיטין) [חטאות] החיצונית בעי רב אחדבוי בר אמי יש מחוסר אבר מבפנים אי לא למאי אי לבכור פסח ועור כתיב, פי' דבעינן מומין שבגלוי, כיוצא בהן כדאמרן לעיל אי לקדשים עורת או שבור כתיב ומהדר לאישתחוטי ולאתפרוקי לא מבעי' לן פירש דודאי אבר שבפנים לא חשיב מום כי קא מבעי' לן לאיפסולי מעל גבי המזבח מאי תמים יהיו לרצון כתיב תמים אין בעל מום לא אפי' מבפנים או דילמא תמים יהי לרצון כל מום לא יהיה בו מה מום מאבראי אף חסרון נמי מאבראי אלמא אין מום חשוב גבי בכור אלא מום שבגלוי ונראה לי דלאו דוקא בחסרון אבר יוצא העבד לחירות אלא גם אם נפגם או נסדק או ניקב והוא מום קבוע יוצא לחירות שכל מה ששנינו לגבי בכור נפגמה אזנו נסדקה ניקבה ריס של עין שניקב שנפגם שנסדק חוטמו שניקב שנפגם שנסדק שפתו שנקבה שנפגמה ושנסדקה בכל אלו העבד יוצא לחירות ואין לחלק ביניהם שהרי מדרש אחד דרשו חכמים בשניהם ובלשון אחד לאמר בשניהם דבעינן מומין שבגלוי ואינם חוזרין וא"כ כל אותם שהן חשובין מומין שבגלוי לגבי בכור הן חשובין לגבי עבד. ומצאתי שגם בתוספות של בכורות נתקשו ביותר בזה הענין וכך כתב שם קשיא לר' הואיל והדרשות שוות בהו מאי שנא הכא דמרבינן אפי' ריס של עין שניקב מהאי ריבויא והתם לא קאמרינן הכא דהא קא חשיב התם כ"ד ראשי איברים שעבד יוצא בהן לחירות וקא חשיב העינים ומשמע דעינים אין ריס לא הכא נפגמה אזנו הוי מומא וגבי עבד לא הוי מומי דאי אמר' הוי מומי א"כ ליחשבה גבי ג' פגימות דחשי' בפ"ק דחולין דהא חשיב תרתי פגימות אוזן בבכור ופגימת מום ובקדשים וכל שכן שיש לו לחשוב עבד כו' עוד יש לתרץ דשאני הכא גבי מומי בכור דרבויא נכתב בלשון כל מום רע אבל התם לא כתב כי האי גוונא בריבוייא. ואינה נראה לי מה שתירץ דאע"ג דלא כתב ביה כל גבי עבד הא אמרינן לחפשי ישלחנו ריבוייא הוא ולא דרשינן בכלל ופרט וכלל אלא בריבוי ומיעוט וריבוי ואין לחלק בין עבד לבכור כלל אלא דין אחד להן. ומאי דקשיא ליה אמאי לא חשבי גבי ג' פגימות

הא לא קשיא דכיון דחשיב פגימות אוזן בבכור ה"ה לפגימות אוזן בעבד דמדרש חד דרשינן בתרווייהו. ופגימות מום בקדשים דקחשיב לאשמועינן דבית הערוה של נקבה נמי פגימתה בכל דהו כדפירש המורה התם. הלכך אין לחלק בין מומי עבד למומי הבכור תדע דהכי הוא דהא כי הוה סברי' דאמר רבי סירוס אין לשון לא רמינן עליה מאי דתניא ר' אומר רוב המדבר שבלשונו דאלמא לשון הוי גלוי לענין בכור ופרקינן אלא רבי אומר סירוס וכ"ש לשון ולא רצה לומר דשאני עבד מבכור ש"מ דכל מאי דחשיב מום גלוי לגבי בכור לישחט עליו במדינה חשיב נמי מום גבי עבד לצאת בו לחרות עוד ראיתי שמקשים שם אמאי לא הוו פסח או עור שני כתובים הבאים כאחד ולא נדרשינהו בכלל ופרט וכלל דהכי משמע בקדושין דאי לאו דצריכי שן ועין לא הוה דריש להו בכלל ופרט וכלל. ונראה לי לתרץ דוקא כי הוה בעינן למדרש שאר איברים משן ועין במה מצינו ולא היינו סבורים דאיכא כלל בהאי קרא הוה מקשינן דהן שני כתובי' הבאים כאחד אבל כשחזרנו לומר וכי יכה הוי כלל וכן לחפשי ישלחנו אין להקשות כך דכמה כללי ופרטי דרשי' בכי האי גוונא ואע"ג דפרטי הוי טובא כמו ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר בצאן ביין ובשכר פרט בכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל וכן על כל דבר פשע על שור על חמור על שה על שלמה על כל אבידה והרבה כיוצא בהם והאי דלא מקשינן בבכורות כדאקשינן הכא משום דהתם מפורש הכלל כי יהיה בו מום כלל ומשמע כל מום ואין אנו צריכין לדרוש מה מצינו אבל הכא דהוי סברינן דליכא כללא אלא מה מצינו דורש אקשינן ליה דהוו שני כתובים הבאים כאחד ואע"ג דכי איכא פרטי טוב' דרשינן להו ואמרינן כל הני פרטי למה לי כדדרשינן בספרי לכל הני פרט דמעשר וכדאמרינן בפרק אלו מציאות ובריש פ' מרובה מ"מ אין להקשות דיהיו שני כתובים הבאין כאחד ולא ילמדו לאחרים שהרי לא הם מלמדים על אחרים כלל אלא הכלל מלמד עליהם והפרטים אינן באים אלא למעט שלא תרבה מן הכלל האחרון כל דבר אלא הדומה לפרט אבל כי דרשינן מה מצינו שאתה רוצה להביא אחרים מהם במה מצינו התם ודאי יש לומר שהן שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים. ואי קשיא היכי אמרינן בבכורות דכל מום רע ריבויא הוא ולא כלל והא גבי מעשר דכתיב כל ודרשינן ליה בכללי ופרטי. תשובה הכי מקשה נמי בשילהי פרק שור שנגח ובריש פרק מרובה ומהדר דכל ריבוייא ובכל כללא:

דף כה:

בהמה גסה נקנית במסירה מה שפירש המורה אבל במשיכה לא מיקניא דאין דרכה להוליכה לפניו אין נראה לי שתהא המסירה גדולה מן המשיכה שבכל מקום מצינו שהמשיכה גדולה מן המסירה שכל המטלטלין נקנין במשיכה ולא מהני' בהו מסירה והכי נמי אמרינן בפרק המוכר את הספינה ספינה נקנית במסירה דברי רבי וחכמים אומרים לא קנה עד שימשכנה או עד שישכור את מקומה. אלמא המסירה היא גרועה מן המשיכה אף כאן תנא מסירה וכ"ש משיכה ומאן דסבר במשיכה הוה אמר במשיכה אין במסירה לא שאין קונה אותה במסירה בלבד שמסרה לו באפסר עד שימשכנה ותהלך ברגליה:

הכא במאי עסקינן בסימטאי דוקא בסימטא אבל לא ברשות הרבים דהכי נמי אמרינן בפרק המוכר את הספינה רב ושמואל דאמרי תרווייהו כליו של אדם קונה לו בכל מקום חוץ מרשות הרבים ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו אפילו ברשות הרבים אמר רב פפא ולא פליגי כאן ברשות הרבים כאן בסימטא ואמאי קרו לה ברשות הרבים שאינה רשות היחיד:

דף כו.

נכסים שיש להם אחריות נקנין בכסף בשטר ובחזקה פירש המורה נעל גדר פרץ כל שהוא או דייש אמיצרי ואינו נראה לי דדייש אמיצרי לא הוי חזקה לקנות כדפרישית בפרק קמא ואי קשיא אמאי לא תנא נמי חליפין. תשובה כסף שטר וחזקה דאיתנהו בקרקעות וליתנהו במטלטלין קתני שגם החזקה אינה מועלת במטלטלין שאם מסר לו כליו ונשתמש בו שהניח שם פירותיו או שייפוהו ועדיין לא משכו לא קנאו אבל חליפין דאיתנהו נמי במטלטלי לא קתני:

אבל במכר לא קנה עד שיתן דמים פי' והכי נמי איפרש פריש דהא במוכר שדהו מפני רעתה אמרינן לקמן דקתני בשטר מסתמא משום דאמרינן דהכי הוה דעתיה דמוכר כל שכן אי פריש ואי קשיא היכי אמר שמואל דבמכר לא קנה עד שיתן דמים והא קרא דספר המקנה דילפינן מיניה דשטר קונה במכר כתיב תשובה התם נמי כסף הוה כדכתיב התם בפירוש בקרא ואשקול את הכסף והאי דקרי ליה ספר המקנה מפני שקונה לבדו במקום אחר דהיינו במתנה דליכא כסף או במוכר מפני רעתו או כדפרישׁ:

דף כו:

תא שמע דאמר רבי אליעזר מעשה במדוני אחת כו' פי' ר' אליעזר גמיר דלית ליה דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי דהאי שכיב מרע הוה מדקאמר ומת:

ה"ג אלא דלא איתה למקבל מתנה התם פי' ומשום הכי לא היה לו תקנה אלא על גבי קרקע ואע"פ שהיו צאן וחביות ממש ולא משום דהוי דמי דכיון דלא הוה מקבל מתנה התם לא יכול להקנותם לו לא במשיכה ולא בחליפין ובמקצת ספרים מצאתי כתוב אלא מאי אית לך למימר דלא איתיה למקבל מתנה הכא נמי דלא איתה למקבל מתנה והכי גריס המורה:

עישור שאני עתיד למוד כו' פי' היה מתכוין לתקן פירותיו שלא יכשל בהן אדם ויאכל טבלים ואע"ג דקריאת שם בלא הפרשה אינו כלום אהני דלכשיפרש הוברר הדבר מעיקרא שעל אלה קרא שם ומה שאכלו לא אכלו טבלים אלא מתוקן ואם לא היה קורא שם מעכשיו לא היה חל עליהם שם מעשר אלא לכשיפרישם מה שאכלו אכלו טבלים וסבר רבן גמליאל יש ברירה כדאמרינן גבי לוקח יין מבין הכותים:

דף כז.

שמע מיניה בעינן צבורין שאני התם כי היכי דלא ליטרחינהו פירש שלא נתכוין להקנות להם הקרקע ואח"כ יקנה להן הפירות כדין חצר דאין חצרו של אדם קונה לו אלא אם כן עומד בצד חצרו אך אם היא חצר המשתמרת לדעתו אלא מטלטלי אגב קרקע הקנה להן כדאמרינן בפרק שנים אוחזין בהל' ראה אותם רצים וחצרו של רבן גמליאל לגבי רבי יהושע חצר שאינה משתמרת היא שאינה משתמרת תחת רשותו כדפרישית התם אוי הוה בעי הוה מתרץ לה דרבן גמליאל נתכוין להקנותם בתורת חצר ולא בתורת אגב וכדמפרש רב פפא התם בשנים אוחזין דאמר דעת אחרת מקנה אותן שאני דדוקא במציאה בעינן והוא שיהא עומד בצד שדהו שאין שם דעת אחרת מקנה אותו אבל במתנה שיש שם דעת אחרת מקנה אותו לא בעינן שיעמד בצד שדהו ומשום הכי קנו ר' יהושע ור' עקיבא אע"פ שלא עמדו בצד שדהו של רבן גמליאל והקשינו שם לרב פפא מגט דאיכא דעת אחרת מקנה אותה ואמר עולא והוא שעומדת בצד ביתה או בצד חצרה ופריק רב אשי וסייע רב פפא דהאי חצר אתרבאי משום יד ולא גריעא משליחות כו' אלמא איתא לדרב פפא אלא רבותא עבד ליה דאפי' למאי דסברי דאין חילוק בין זה לזה דאפילו היכא דאיכא דעת אחרת מקנה אותו בעינן שיהא עומד שם ור"ג אגב קרקע נתכוין להקנותן כדאמרי' התם. אפ"ה לא משמע מכאן דבעינן צבורין דכי היכי דלא

ניטרחינהו בנתכוון ולעולם גם אגב קרקע אחר היה יכול להקנותם. אבל מיהו לקמן דפשיט מינה שדה במכר ומטלטלין במתנה קנה אתיא דלא כרב פפא שאם בתורת חצר קנו אין לפשוט משם כלום וכל זו השטה אתיא דלא כרב פפא:

דף כז:

במה דברים אמורים שנתן לו דמי כולן פי' וכגון במקום שכותבין את השטר שלא קנה בכסף לבדו א"נ כגון שלא רצה להקנותו בכסף אלא בחזקה חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה עיין מה שכתבתי עליו בפרק מי שמת במהדורא בתרא בהלכות שכיב מרע:

אמר רבא לא שנו אלא שנתן לו דמי כולם אבל לא נתן לו דמי כולם לא קנה אלא כנגד מעותיו פי' אע"ג דפשיטנ' דשדה במכר ומטלטלין במתנה קנה דוק' כשפירש לו במתנה אבל היכא דמכרן לו אינו סומך בלבו להקנות אלא מה שפרע דמיו. ואם פירש ואמר תקנה הכל וזקף הדמים עליו בהלואה הכי נמי דקני ורבא לא דן אלא סתמא דמילתא אבל היכא דפריש פריש. גם מאי דאמרינן לקמן במכר לו עשר שדות במה דברים אומרים שנתן לו דמי כולם דוקא במכר אבל במתנה קנה כולן. ובמכר נמי דוקא בסתמא אבל אם פירש לו קנה כולן וזקף דמי כולן עליו במלוה הכי נמי דקנה כולן, כח חזקה שהחזקה מכר לו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק בשדה אחת קנה כולן. פי' מה שאין כן בשטר ובכסף שאם כתב לו שטר על שדה אחת ואמר לו קנה כולן בשטר זה לא קנה וכן נמי בכסף אם נתן לו דמי שדה אחת ואמר לו קנה כולן בדמים הללו אע"פ שזקפן עליו במלוה לא קנה אבל בשדה אחת אע"פ שלא נתן לו כל הדמים אלא מקצתן והשאר זקף עליו במלוה קנה כדאמרינן בפ' השוכר את האומנין:

איכא דאמרי א"ר אחא בריה דר"א ואלו מסר לו כו' ה"ג ולא גרסינן תדע דהשתא אתי לאקשויי ליה:

ואמר לו זו קני מי קנה פי' אע"פ שאמר לו החזק בבהמה זו על מנת לקנות כולן מי קנה כולן בחזקה של בהמה זו אע"פ שמחוברת כולן באפסר אחד דאימת קנה כולן כשמסרן לו קשורו' באפסר ואמר לו קנה כולן והוא החזיק בראש האפסר וקנה כולן מפני שאוגדן בידו ולא אמרי' דלא יקנה אלא הסמוכ' לראש האפסר אלא חזקה זו מועלת לכולן שבכולן החזיק אבל כשאמר לו החזיק בזו אע"פ שאמר לו ע"מ לקנות כולן לא קנאן כיון שהחזקה לא היתה אלא בשדה זו לא תועיל באחרות. וה"ג איכא דאמרי א"ר אחא בריה דרב איקא אילו מסר לו כו' ולא גרסינן תדע דהשתא אתי לאקשויי ליה וזוקקין את הנכסים כו':

שומרת יבם וכנוסה. בסוטה מוקי לה כר"ע דמשוי חייבי לאוין כעריות. אמן מאיש זה אמן מאיש אחר אע"פ שזה גלגול הוא לא נוכל ללמוד משם גלגול קרקעות משום דאותו איש אחד בר שבועה הוא אם קינא לה ממנו והלכך יכול לגלגל עליה ונוכל ללמוד משם שאם תבעו מנה וכפר לו בכל ועוד תבעו מנה וכפר לו בכל ועוד תבע מנה והודה לו במקצת שמגלגל עליו גם על אותו מנה שגם אותו המנה הוא בר שבועה אם הוא מודה בו במקצת אבל הקרקעות שאינן בני שבועה כלל מניין שמגלגלין להכי מייתי ראייה מארוסה שאינה בת שבועה כלל ואפילו הכי מגלגל עליה אם זינתה בעודה ארוסה:

דף כח.

אף שבועה האמורה בחוץ עשה בה ספק כודאי אי קשיא אי הכי תחלת שבועה נמי נשביענו על הספק אלמה תנן אלו נשבעין שלא בטענה כו' ומוקמינן לה שלא בטענת ספק ודוקא שותפין וארסין אבל אחריני לא. תשובה תחלת שבועה נמי משכחת לה על הספק בעד אחד כגון דאמר ליה באתה אלי באחד בניסן ללות מנה ואיני יודע אם הלויתיך ואם לאו והוא אומר לו לא הלויתני ובא עד א' ואמר אמת כי הלוה אותך נראה לי שהוא חיי' שבועה שכיון שאלו היו שנים היו מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה. אבל אלו כפר במקצת והודה במקצ' פטור מפני שהוא כמשיב אבדה ולא מצינן לחיובה משום גזירה שוה משום דקרא כתיב כי יתן ולא אהני גזירה שוה אלא לגלגול שבועה:

דף כח:

ולמאי דסליק אדעתא מעיקרא כו' עיין פתר כל זה השטה בקונטרסי בריש פרק הזהב: ת"ר כיצד רשות גבוה בכסף גזבר שנתן מעות במטלטלין אפילו בסוף העולם קנה ראיתי מקשים מה צורך בכסף באמירה בעלמא שנתרצה שיהיו של הקדש בכך וכך אינו יכול לחזור בו דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכדאמרינן נמי בפרק יש נוחלין גבי בני של יועזר דאשכח מרגניתא ואמר לי' איתתא זיל אמטייה לגבי גזברין ולא תשיימה את דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט אלא לישיימוהו אינהו ונ"ל בכי האי גוונא מירי שבעת שקיבל ממנו המעות לא ידע שלצורך הקדש הוא קונה אלא לצרכו ועכשיו כשרוצה לחזור בו מודיע שלצורך הקדש קנה ומעות הקדש היו ואינו יכול לחזור בו:

דף כט.

כל מצות הבן על האב כו' פירוש משום דתנא רשות הגבוה בכסף ורשות ההדיוט בחזקה שיש חילוק בין גבוה להדיוט תנא נמי החילוק שיש בין האיש ובין האשה:
איהי מנלן דלא מיחייבא דכתיב אשר צוה אותו אלהים אותו ולא אותה אי קשיא ומאי איצטרכינן לקרא תיפוק לי' דהויא לה מילה מצוה שהזמן גרמא חדא דכתיב וביום השמיני ימול וחדא דאין מצות מילה אלא ביום ולא בלילה כדאיתא במגילה שאין מוהלין אלא ביום והתינח מיום שמיני לא קשיא שאין היום קבוע וידוע בשנה מה שאין כן ביום שמיני של מילה אבל זה שאין מצות מילה נוהגת בלילה אלא ביום קשיא דומיא דציצית שאינה נוהגת בלילה אלא ביום משום הכי מני לה תנא לקמן בכלל מצות עשה שהזמן גרמא. תשובה היכי אמרינן דמצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות הני מילי מצוה דתליא בגופה והיא אינה מצווה אלא לזמן ידוע ולא בכל זמן אבל מצוה דלא תליא בגופה כגון למול את בנה אע"ג דמילת הבן יש לה זמן נהי דקבוע הזמן לבן הנימול אבל האב שציוהו הבורא להתעסק במילת בנו העסק ההוא אין לו זמן שבין ביום ובין בלילה יטרח ויכין צרכי מילת בנו והלכך אי לאו אותו הוה מחייבינן גם האשה ואין זמן הקבוע לכן פוטרה דהוה אמינא היא תתעסק בין ביום בין בלילה עד שתמול את בנה בזמנו אבל הציצית היא מצוה שתלויה על גופו של אדם ואי הוה מחייבינן האשה היתה מצותה תלויה בזמן הלכך פטורה:
דכתיב תפדה קרי ביה תפדה פי' אפילו למ"ד יש אם למקרא הכא תפדה יתירא קא דריש דכתיב לעיל מיניה בפ' קרח אך פדה תפדה את בכור האדם והדר כתיב ופדויו מבן חדש תפדה:
רבי יהודה לטעמיה דאמר מלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר דמיא כו' עד ורבנן לטעמיהו לא ידעתי אנה חלקו בחלוקה זו ונראה לי דה"ג רבי יהודה סבר ורבנן סברי:
כל המצות הבן על האב. כי הא דרב יעקב בריה דרב אחא בר יעקב שדרי' לבריה כו' פירש היה סבור שבנו יצליח יותר ממנו וכשראה שלא היה מצליח הלך הוא:

דף ל.

לפיכך נקראו הראשונים סופרים כלומר ישליש אדם יומותיו במקרא שהראשונים מפני שעסקו במקרא נקראו סופרים:
במערבא פסקי להאי פסוקא כו' ובדרש דרש לא קא מיבעיא לי' מפני שבתיבות אין להסתפק כמו שנסתפק באותיות ובפסוקים:

דף לב:

איכא בינייהו יניק וחכים פ' תנא קמא סבר שיבה וזקן חד נינהו ולמעוטי זקן אשמאי ור' יוסי הגלילי סבר תרי נינהו וסבירא ליה דזקן לאו דפרושי שיבה קא אתי וא"כ יש לומר דסבר אפילו זקן אשמאי וא"כ היינו איסי בן יהודה ויש לומר דאיסי בן יהודה דאמר כל שיבה במשמע הוה מרבה אפילו שיבה דארמאי כדקאמר לקמן כרבי יוחנן דפסיק הילכתא כותיה אבל יש לגמגם דא"כ הוה ליה למימר דאיכא בין רבי יוסי לת"ק יניק וחכים וזקן אשמאי מדקאמר יניק וחכים בלחוד משמע דבזקן אשמאי שניהם שוין ויש לומר דגם רבי יוסי לא הוה מרבה זקן אשמאי דאע"ג דזקן לאו לפרושי אשיבה קא אתי מכל מקום ילפינן מינה דאתורה קפיד רחמנא הילכך אי הוה זקן אשמאי לא אבל מיהו בעינן שיהא בן תורה. וזקן ריבה אפילו יניק וחכים ויש לומר דיניק וחכים הוא מופלג בחכמה אבל שיבה אע"פ שאינו מופלג והוא שלא יהא זקן אשמאי יכול מפני זקן אשמאי פי' המורה אשם רשע ועם הארץ ואינו נראה לי שאם רשע היה קרי כאן ונשיא בעמך שעושה מעשה עמך אלא אשמאי הוה בור בלא תורה לשון והאדמה לא תשם דמתרגמינן לא תעבור ולא היה רשע:

דף לג.

ניכתוב רחמנא מפני שיבה תקום והדרת תקום והדרת פני זקן מדלא כתב הכי שמע מינה חד הוא ראיתי מקשין והא כי האי גונא דרשי' בפרק איזהו נשך את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך ודרשינן כנשך ותרבית לכסף ונשך ותרבית לאוכל וכן בפרק כל שעה לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה או מכור לנכרי דדריש ר' מאיר דבין לגר בין לנכרי בין במכירה בין בנתינה ונראה לי שבודאי הרבה ימצאו כאלה שעונין לפניהן ולאחריהן אלא הכא משום דפשטי דקרא בין שיבה בין זקן לא משמע אלא בא בימים ולאו יניק וחכים משום הכי קאמר דאי זקן לאו אשיבה קאי ולאו חד נינהו אלא בא לרבות יניק וחכים היה לו לכתוב ולחלקן בפירוש אלא ודאי מדלא חלקן ש"מ חד נינהו דבעינן שיהא זקן וחכם:

אין בעלי אומניות רשאין יש לומר בעסוקין במלאכת אחרים קאמר מש"ה תני רשאין ומינה ילפינן לעסוקין במלאכתן נמי שאינן חייבין שאם אלו היו חייבין גם אותן היו רשאין ודלמא שאני התם דאם כן נמצאים מכשילין לעתיד לבוא פי' שטורחין לבוא מארץ רחוקה להביא ביכורים אם לא יכבדו אותם לא יטרחו עוד להביא ולעולם מצוה שאין בה טורח כל כך אין בעלי אומניות עומדין מפני מקיימיה:

אמר אביי נקטינן דאני מקיף חיי. כתב בילמדנו במדרש אספה לי שבעים איש אמר רבי אבא הכהן בר פפא כשהייתי רואה סיעה של בני אדם הייתי הולך בדרך אחר כדי שלא להטריח עליהם שלא יהיו רואים אותי ועומדים מלפני וכשעברתי ואמרתי כן לפני רבי יוסי ברבי זבידא אמר לי צריך אתה לעבור לפניהם למה שהן רואין אותך ועומדין מלפניך ואתה מביאין לידי יראת שמים:

דף לג:

ואימא מוראת ריבי' ומוראת משקלות אין כתיב מורא במשקלות לא בפרשת קדושים ולא בפרשת כי תצא ויש גורסין מורא מכשולות דכתיב ולפני עור לא תתן מכשול ולפי גירסא זו יש עדיין לגמגם כשמתרץ רבי אליעזר פני פני גמר ואימא פני דלפני עור ויש לומר כיון דגזירה שוה גמיר כך קיבל דהאי פני זקן אתי' לגזירה שוה מפני לומדיה עומדין מפניה לא כל שכן ובפרק אלו הן הלוקין אמרינן אמר רבא כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה דאלו בספר תורה כתיב ארבעים יכנו ואתו רבנן בצרי חדא והכין פירושו כלום למדו ספר תורה אלא מקל וחומר דחכם דכתב בו עשה ובספר תורה לא כתב מידי אלא בקל וחומר קא אתי:

דף לד:

אמר אביי אשה בעלה משמחה פירש אין אשה כתובה אצל שמחת הרגל כי אם בת דכתיב ושמחת בחגיך אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי והגר והיתום והאלמנה אשר בשעריך אבל מיהו כיון דבתו חייבת גם אשתו חייבת ובא אביי לתרץ דהשמחה באיש נוהגת ולא באשה דאשה בעלה משמחה וכן נמי הבת אביה משמחה:

דף לה.

ר' מאיר סבר לה שני כתובין הבאין כאחת אין מלמדין אי קשיא ראייה וסוכה נמי שני כתובין הבאין כאחת תריץ כדאמרן לעיל גבי תפילין וראיה מיצרך צריכי דאי כתב ראייה ולא סוכה הוה אמינא נילף חמשה עשר מחג המצות לחיובא ואי כתב סוכה ולא ראייה הוה אמינא נילף ראייה מהקהל לחיובא הילכך צריכי ומלמדין:

דף לה:

לא הקיפו פאת ראשיכם. ראיתי כתוב דבתוספתא דמכות תנאי דאין הקפה אסור' כי אם בתער:

אי לאו גזירה שוה ה"א כי כתב בני אהרן אכולה עניינא כתיב ונשים פטורות ואתאי גזירה שוה ללמד על בנות ישראל שיהו גם הן פטורות דאי בני אהרן לאו אכולה עניינא קאי אלא אטומאה בלחוד אבל בכולה עניינא נשים חייבות א"כ גזירה שוה לחייב נשי ישראל קא אתיא פשיטא דהא איתקש אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ומאי איצטרך גזירה שוה אלא ודאי ש"מ דגבי כהנים נשים פטורות ואתאי גזירה שוה למיפטר נמי נשי ישראל לטהרת נתקים פי' נראה לי שאם נולד כגריס בהרת בעור הבשר ומקצתה על הזקן אינה מצטרפת והרי היא טהורה כדתנן בפרק ששי דנגעים שהראש והזקן אינם מצטרפין עם עור הבשר:

שריטה וגרידה אחת היא פי' ולמה חלקן הכתוב לעבור עליה בשני לאוין כדאמרינן גבי נשך ותרבית:

דף לו.

הסמיכות כו' וקשיא לי אמאי לא תני כל סדר המערכת הרמת הדשן שני גיזרי עצים הטבת הנרות והדלקתן וקטורת שחרית וערבית:

הסמיכות והתנופות פי' קרבן נשים צריך תנופה כמו קרבן אנשים שאימורי שלמיהן וחזה ושוק שלהן טעון תנופה אבל מיהו קרבן אנשים מניפין הבעלים עם הכהן אבל קרבן נשים מניף הכהן לבדו כדאמרינן במנחות בפרק כל המנחות באות מצה והנזירה היא מניפה הזרוע בשלה וחלה ורקיק ולא מנחה כמו שפירש המורה:

דף לו:

המליקות דכתיב ומלק אהרן והקטיר איתקש מליקה להקטרה אי קשיא והא כהן כתיב גבי מליקה ומאי איצטרך לאקושי להקטרה יש לומר דהוה אמינא כהן ואפילו כהנת כדאמרינן בפרק הזרוע:

הזאה דהיכא פירש לא לתני זריקת דהוי משמע כל זריקת דם דקדשים אינה נוהגת בנשים כדכתיב וזרקו בני אהרן ולא בנות אהרן אלא תני הזאה וההזאה אינה כתובה אלא במקומות מועטין ואי אפשר לומר בכולן נוהגת באנשים שהרי הזאה דפרה ודחטאת פנימיות אפילו בשאר כהנים אינה נוהגת ואפילו אי גרסינן היכא כתיבא שפיר מיפרשא מפני שאינה כתובה בכל הקרבנות אלא בג' מקומות ואין צריך לשבש הגירסא:

בן עוף שקבע לו כהן למליקתו אינו דין שיקבע לו כהן להזאתו ראיתי מקשים אמאי לא פרכינן הכא כדפרכינן בריש פר' איזהו מקומן ובפרק כל המנחות מה לבן צאן שכן

קבע לו כלי לשחיטתו ולקבל דמו ונראה לי לתרץ דהתם בעי למילף מליקה דבן עוף משחיטה דבן צאן דתיבעי צפון משו' הכי פרכינן מה לשחיטת בן צאן שכן קבע לו כלי אבל הכא ילפינן הזאה דבן עוף ממליקה דבן עוף שאם מליקתו טעונה כהן כל שכן הזאתו הלכך ליכא למיפרך הכי:

חוץ ממנחות סוטה ונזירה שהן מניפות. קשיא לי כיון דכתיבנא תנופה בנזיר בזרוע בשלה וחלת מצה ורקיק אמאי לא מני להו במנחות בפרק כל המנחות דתנן אלו טעונין תנופה ואינן טעונין הגשה לוג שמן של מצורע ואשמו והביכורין כדברי רבי אליעזר בן יעקב ואימורי שלמי יחיד וחזה ושוק שלהן אמאי לא תני וזרוע בשלה וחלת מצה ורקיק של נזיר עיין בקונטרסי בפ' צו בפסוק ידיו תביאנה וקשיא לי נמי דבסוטה בפ' היה נוטל תנן מה בין איש לאשה האיש פורע ופורם כו' אמאי לא תני נמי כל הני דתנן הכי דנוהג באנשים ואין נוהגת בנשים:

כיצד כהן מכניס ידיו תחת יד הבעלים ומניף ראיתי מקשים אמאי לא הוי חציצה דהכי פריך במנחות בשלהי פרק שתי מדות גבי שותפין שהביאו קרבן אחד היכי ניעבדי לינפו כולהו הא הויא חציצה אלמא משמע שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקרבן וראיתי מתרצים דלאו דוקא תחת יד הבעלים אלא אצלם וכשהן חמשה אי אפשר אלא אם כן ישימו ידיהם זה על של חבירו אבל באדם אחד אפשר ולא הוי חציצה וזה התירץ אינו נראה לי כלל דלא קשיא ולא מידי דלא הוי חציצה פסולה אלא בין יד הבעלים ולקרבן דכל תנופה על ידי בעלים כתיבא בשלמים כתיב ידיו תביאנה את אשי ה' ובנזיר כתיב ונתן על כפי הנזיר ובסוטה כתיב ולקח הכהן מיד האשה אבל בין יד כהן לקרבן לא פסלה חציצה דודאי יד בעלים הויא חוצצת בנתיים:

דף לז:

תיבעי קדוש ב"ד כמועדות קמ"ל ובפרק יש נוחלין בהלכות בנות צלפחד אמרינן וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מועדי ה' נאמרו שבת בראשית לא נאמרה ומפרש התם דלא בעי קדוש בין דין. עיקר הדרשה ממושבותיכם היא ותו דאי לאו מושבותיכם הוה דרשינא ההיא קרא למעוטי הפרת נדרים דלא בעיא מומחין אלא אפילו בשלשה הדיוטות כדדריש התם בן עזאי ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח. עיין מה שכתבתי בריש ערבי פסחים במהדורה תליתאה:

דף לח:

כל מצוה כו' ויש היתר לאיסור שמה שקצר קודם העומר והיה אסור העומר מתירו אבל הכלאים ופירות של ערלה שגדלו תוך ג' שנים אין להם היתר לעולם ה"ג בזמן שהיובל נוהג בארץ דרור נוהג בחוצה לארץ אין היובל נוהג בארץ אין דרור נוהג בחוצה לארץ:

דף לט.

יורד ולוקט בלבד שלא ילקוט ביד. פי' יורד ישראל ולוקט מן הכלאים ומספק ונותן לחבירו כדאמר לקמן ספק לי ואנא איכול ובלבד שלא ילקוט האוכל בידו ויאכל מפני שהוא ודאי וודאי אוסר' בח"ל אבל ספקה מותר ואע"פ שהוא ודאי אצל חברו המאכילו. תני או זה וזה יורד ולוקח או זה וזה יורד ולוקט:

גרסינן בירושלמי אמר רב הונא כן הוא מתניתין יורד ולוקח ובלבד שלא יראנו לוקט כדקמיית' והנכון בעיני נ"ל לפרש הכי ספק ערלה. פי' כגון פרדס שיש שם אלנות זקנים וילדות ואין ידוע מהיכן ליקט הגוי הפירות או מן הזקינות או מן הילדות בא"י שאיסורה מן התורה אסור לקנות מפירותיו כשמוכרן בשוק ובסוריא מותר לקנות מן העכו"ם כשמוכרן בשוק אבל לא שילך ישראל ויקנה מן העכו"ם ממה שיש לו מלוקטים בתוך הפרדס שלו ואע"פ שזה וזה ספק כולי האי לא שרי ליה שזה נראה יותר קרוי' לודאי ובח"ל יורד ישראל לתוך פרדסו של עכו"ם ולוקח מן הפירות מלוקטים שיש לו ובלבד שלא יראנו ישראל לעכו"ם כשלוקט אותם מאילונותיו ואע"פ שום זה ספק שאינו מכיר איזו היא ילדה ואיזה היא זקינה מ"מ כולי האי לא שרו ליה רבנן ואלו גבי כלאי הכרם תנן כרם שהוא נטוע ירק וירק נמכר חוצה לו פי' הי' ירק נמכר שם שהיה נטוע חוצה לכרם שלא היה נטוע בין הגפנים והיה העכו"ם מוכר ירק סמוך לכרמו ואין אדם יודע מהיכן תלשו או ממה שגדל בין הגפנים או מה שגדל חוצה לו בא"י אסו' שיקנ' ממנו ובסוריא מותר ואע"פ שמוכ' סמוך לכרמו ולא בשוק ובערל' אסרנו לו שירד בתוך הפרד' ויקנה. ובח"ל יורד ישראל ורואה העכו"ם כשלוקט הירק מתוך כרמו אבל מיהו אינו יודע מהיכן לוקט שאם היה רואהו לוקט מבין הגפנים זה יהיה ודאי והיה אסור שהספק התירו ולא הודאי ואע"פ שבערלה אסרנו כשרואהו לוקט ואע"פ שאינו יודע מהיכן לוקט והכא התירו:

ובלבד שלא ילקוט ביד פי' שלא ילקוט ישראל בידו מן הכלאים ויספק ויתן לחברו ישראל כדאמרי' לקמן ספק לי ואנא איכול שאע"פ שאצל חבירו הוא ספק כיון שהוא

ודאי ביד ישראל אסור הוא דכולי האי לא שרו ליה רבנן הנה שיותר התירו ספק בכלאים ממה שהתירו בערלה:
את חוקתי תשמורו אע"ג דבההוא קרא כתיב ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך לא נאסרו כלאי בגדים לבני נח דלא קאי האי חקתי אלא אבהמתך לא תרביע כלאים ושדך לא תזרע כלאים ומדבר בהרכבת האילן שדומה להרבעת בהמה אבל לבישת כלאים דלא דמיא להרבעת הבהמה לא אלא ישראל הוזהרו עליה ולא בני נח. והכי אמרינן בפ' ארבע מיתות ר' אליעזר אומר אף על הכלאים מותרין בני נח ללבוש כלאים ולזרוע כלאים ואין אסורין אלא בהרבעת הבהמה ובהרכבת האילן:

דף לט:

כל העושה כו' דעבדין ליה יום טב ויום ביש פי' פעמים מריעין לו למרק עונותיו ופעמים מטיבין לו בעבור פירות הנותיו:
בחזירתן שאני פי' והכי הוה עובד' שגמר מצות אביו והשליך לו הגוזלות מלמעלה ולא היה מורידם עמו ואח"כ נפל ה"ג אלא התם סולם רעוע הוה ואפילו בעלייתו היה ראוי להינזק משום דקביע היזקא:

דף מא.

שהשליח עושה שליח פירש שליח דבעל משוי שליח כדתנן בפרק ב' דגיטין עושה בית דין ומשלחו כו' אבל שליח דאשה לא מצי לשווי' שליח משום דמילי נינהו שלא מסרה לו האשה אלא דברים בעלמא התקבל לי גיטי וקיימי לן כרבי יוסי בפרק האומר התקבל דאמר מילי לא מימסרן לשליח ולא דמי לשליח דבעל דמסר ליה חפצו ומצי לשווי' שליח כדפרישית בקונטרס התשובות:
אשכחן בגירושין בקדושין מנלן. פי' האי דילפינן בקידושין שיהא האיש מקדש על ידי שליח אבל לא שהשליח יעשה שליח משום דמילי נינהו שאמר לו צא וקדש לי אשה ואפילו אם מסר לו שום חפץ לא דמי לגט שהגט הוא דבר המגרש שאם נאבד הגט אין כח לשליח לגרשה אבל חפץ הקידושין שמסר לו אם נאבד יכול לקדשה לו משלו נמצא שעיקר השליחות מילי הוי והלכך לא ממסרן לשליח:

דף מא:

הואיל ואיתיה בתרומה דנפשיה נראה לי דוקא בדנפשיה שגדל בשדהו אבל אם קנה טבל מישראל אינו רשאי לתורמו הוא אלא ישראל הקונה ממנו:

תרומת נכרי מדמעת כו' כיון דסבר ת"ק דאין קנין לעכו"ם בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר וסבירא ליה דדיגון עכו"ם חייב מדאורייתא כדדריש במנחות בפרק רבי ישמעאל מדגנך דגנך שני פעמים אין (אחר ריבוי אלא) מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות א"כ אסור לאכול מפירות ארץ ישראל בלא תרומה ומעשר ואע"ג דפליג עליה דת"ק רבי שמעון ומפרש בתוספתא דמאי דתנא קמא הוא רבי מאיר כיון דשנאה רבי בלשון חכמים הלכה כמותו כדאמרינן בפרק כיסוי הדם. ואע"ג דבתוספתא לא מיתניא בסתמא הא קיימא לן דסתם במתניתין ומחלוקת דברייתא הלכה כסתם מתניתין וכמה סתמא אחריני תנן דטיבלו של עכו"ם חייב במעשר כדכתיבנא בסוף מסכת גיטין. עיין בהלכה י"ב בספר הלקט:

אתם ולא שותפין. אי קשיא והא תנן בפרק ג' דתרומות השותפין שתרמו בזה אחר זה ר"ע אומר תרומת שניהם תרומה כו' אלמא שותפין תורמין נראה לי לתרץ דשותפים דהתם מיירי שהיו שותפים בפירות ואוכלין אותן בשותפות ומשום הכי כל חד וחד ניחא ליה דניתרום חבריה וחבריה נמי שייך בגוויהו ולא הוי תורם שאינו שלו אבל שותפין דהכא מיירי שהיו שותפין בזריעת השדה אבל הפירות כל אחד לוקח חלקו ומוליך ואכלן בביתו דומיא דאריסין ומשום הכי אינו הורס חלק חברו שאין לו שום זכות בחלקו. ומצאתי שהירושלמי מקשה אותה בפ"ק דתרומות ומתרץ בענין אחר דה"ג התם אתם פרט לשותפין והא תנינן שותפין שתרמו בזה אחר זה. אלא כאן לתרומה גדולה כאן לתרומת מעשר כלום למדו לתרומה גדולה אלא מתרומת מעשר אלא כן להלכה כן למעשה עיין בהלכה ח' בספר הלקט:

דף מב.

סבר לה כמאן דאמר אין שוחטין הפסח על היחיד. פי' ומאן דסבירא ליה שוחטין סבירא ליה כרבי יהושע בן קרחא דמאי דמקשינן דילמא שאני התם דאית ליה שותפות בגויה לא אקשינן אלא לרבי יונתן דאמר כל ישראל יוצאין בפסח אחד הלכך האי דכתב כל קהל כל מאן דשחט שותף הוא. אבל רבי יהושע בן קרחא דלית ליה האי סברא דכל ישראל יוצאים בפסח אחד משום דאכילה מעכבא האי דכתב כל קהל דמשמע כל חד מן הקהל מצי למשחט בעל כרחין לאו אשותף קאי דהא כל הקהל לא מצי למיהוי שותפין בגויה דלא מטי כזית לכל חד וחד ואפילו הכי מצי למישחט אלמא שלוחו של אדם כמותו:

אלא לחוב על מנת לזכות. אי קשיא והא אמרינן בפרק הניזקין ואין אפוטרופסין רשאין לדון לחוב ולזכות בנכסי יתומים. ומתמה לזכות אמאי לא אלא לחוב על מנת לזכות. דאלמא אינו רשאי לחוב על מנת לזכו':

והא הכא אמרינן דמעמידין להן אפיטרופסין לחוב על מנת לזכות. נראה לי לתרץ התם לדון קאמר שאם באו לטעון שום טענה בנכסי יתומים אין האפיטרופיס רשאי לדון עמהם אף על פי שמתכוונין להפך בזכותן אם נתחייבו אינן חייבין חיוב דאין נזקקין לנכסי יתומים עד שיגדילו אבל הכא שבאו לחלק קאמר שהן צריכין לחלק נכסיהן ומעמידין להם אפיטרופוס שכל אחרי הפך בזכות היתום שלו הכל כוחו ואם נתחייב או בשומא או ברוחות מה שעשה עשוי:

דף מב:

אמר רבא הא דאמרת פחות משתות נקנה מקח לא אמרן אלא דלא שוי' שליח אבל שווי' שליח מצי אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי'. קשיא לי טובא דהכא אמר רבא שליח שטעה אפי' כל שהו חוזר ובכתובות בפ' אלמנה ניזונת אמרינן אבעיא להו שליח כמאן רבא אמר רב נחמן שליח כדיינין רב שמואל בר ביסנא אמר רב נחמן שליח כאלמנה. ודוחק נראה לי לומר דהכא מיירינן במטלטלי כדמוקמינן לה לקמן וההיא מיירי במקרקעי דמאי שנא בהא בין מקרקעי למטלטלי וההיא דשום הדיינין אפילו במטלטלי נמי איתה והנכון בעיני לומר דההיא דכתובות איפכא איתמר. אי נמי יש לומר דהדר ביה רבא מההיא והכי מסקי' נמי התם והלכתא שליח כאלמנה אי נמי יש לומר ההיא קאמר משמיה דרבא אבל משמיה דנפשיה סבר בכל שהוא כדמסיק הלכתא התם: והא דאמר' שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמרן ניפלוג כי שומא דבי דינא אבל אימור ליפלוג כי שומא דבי דינא לא דתנן שום הדיינין שפחת שתות או שהותיר שתות מקחן בטל.

והא דאמרת יותר משתות בטל מקח לא אמרן אלא במטלטלי אבל במקרקעי אין אונאה לקרקעות. כך היא כתוב הגרסא בספרים וכך גורס רבינו חננאל ושאר הפרשנים. והמורה היפך הגירסא משום דהוה קשיא ליה דבפרק הזהב אמרינן אונאה אין להן לקרקעות אבל ביטול מקח יש להן. ולא היא שהרי רבינו יצחק מפאס זצו"קל הביא שם הרבה ראיות דאע"ג דכולהו אמוראי אמרי התם דביטול מקח יש להם. רב נחמן אמר בדוכתא אחרינא דאפי ביטול מקח אין להן וקיימא לן כרב נחמן בדיני. והראיות שהביא שם רבינו יצחק הן הן הראיות שהביא גם רבינו חננאל זצו"קל. וכך הוא העיקר. והמורה

הוא נדחק לומר דרבא סבירא ליה כרבן גמליאל ופליג אדרב נחמן דפסק הילכתא כחכמים. ודוחק גדול הוא זה. והעיקר הוא כפי מה שכתוב בספרים. ומה שכתב המורה דקיימא לן כרבן גמליאל דאמר מכרן קיים במסכת כתובות ולא סבירא ליה לרבא הא דאמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים אינו נראה לי דהתם בכתובות לא איפסקא הלכתא כרבן גמליאל אלא אמרינן התם דרבי עשה כדברי חכמים ואמר לפניו ר' אליעזר בן פרטא א"כ מה כח בית דין יפה והחזיר רבי את המעשה. ואין אנו סומכים על התנאים אלא על האמוראים שפוסקים הלכה והתם אמרינן אמר רב הונא בר חיננא אמר רב נחמן הלכה כדברי חכמים והכי הויא מסקנא דהילכתא התם כרב נחמן ולא כרבי והכי פסקי כולו רבוואתא:

שילח ביד פיקח הפיקח חייב ואמאי נימא שלוחו של אדם כמותו וליחייב המשלח. פי' ואע"ג דשליח לא מצי לאיפטורי כיון דהוא פיקח נפקא מינה דאי ליכא לאישתלומי מיניה מפרע מן המשלח:

שאני התם דאין שליח לדבר עבירה יש מקשים א"כ לכל דבר מצוה יועיל השליח ויאמר אדם לחבירו שב בסוכה בעבורי הנח תפילין בעבורי. ולאו מילתא היא שהמצוה שחייבו המקום לעשות בגופו האיך יפטר הוא על ידי שלוחו והוא לא יעשה כלום בודאי בגירושין ובקדושין מהני כי הוא המגרש ולא השליח שמה כתב בגט אנא פלוני פטרית פלונית וכן נמי האשה למי היא מקודשת כי אם לו והיא אשתו וכן בתרומה הוא נותן התרומה מפירותיו וכן בפסח הוא אוכלו ועל שמו ישחט ויזרק הדם אבל בסוכה הכי נמי יכול לומר לשליחו עשה לי סוכה והוא יושב בה אבל אם ישב בה חבירו לא קיים הוא כלום וכן לולב וציצית וכל המצות:

נימא אין שליח לדבר עבירה ולימעול שליח. פי' אע"ג דבשגגה היא ואין לומר שם דברי מי שומעין כיון דאלו הוה מזיד לא היה חייב השולח כי אם השליח דאין שליח לדבר עבירה השתא נמי דהוי בשגגה לא למעול אלא שליח שהשגגה הולכת אחר המזיד דומיא דחייבי חטאות שכל שחייב על המזיד כרת חייב על השוגג חטאת והכא נמי מי שחייב על המזיד או לאו או מיתה בפלוגתא דרבי ורבנן בהזיד במעילה דחד אמר באזהרה וחד אמר במיתה בסנהדרין הוא יתחייב על השוגג קרבן מעילה:

דף מג:

הני נוגעין בעדותן נינהו פי' ובקדושין דאמרן הן הן עדיו כגון שלא מסר כסף בידן אלא שטר או שאמר להן קדשו לי אשה משלכם אבל אם מסר כסף בידן נוגעין בעדותן הן

ואינן עדים ואין האשה מקודשת על פיהן ואינה צריכה גט דהוה להו קדושין בלא עדים ואפילו שניהם מודים אינן קדושין כלל. וראיתי כתוב משם רבינו חננאל זצוק"ל שיש בירושלמי חלוקה בדבר זה אם הן נאמנים בכסף או אם הן נוגעין:

מיגו דיכולין למימר אהדרינה ללוה יכולין נמי למימר פרעניה ומלוה פי' ומלוה מיפקע בעדותן ופטר לוה. ודוקא כשהן שני' אבל אם היה אחד והוא אומר נתתי המעות למלוה ומלוה אומר לא נתן לי כלום הוא פטור מפני שכופר בכל ומלוה בא ונפרע ממנו בלא שבועה מפני שאומר לו הרי אתה מודה כי הלויתיך ואתה לא פרעתני למה אתחייב שבועה בדבר זה שאומר כי פרעני בודאי גבי חנוני על פנקסו דמשתבע חנוני והשתא דתקון נמי שבועת היסת דמשתבע השליח משתבע נמי אידך ושקיל כדי להפיס דעתו של בעל. אבל הכא השליח מיפטר בולא כלום אינו דין שנשביע המלוה אלא גובה מן הלוה בלא שבועה ולוה הוא דאפסיד אנפשיה. ואע"ג דקיימא לן עד אחד מחייבו שבועה אינו נשבע דהוה ליה נשבע ונוטל בודאי בפקדון אם שלח פקדונו על ידי שליח והשומר כופר השליח הוא עד אחד ומחייבו שבועה דאורייתא וכן כתב רבינו יצחק מפאס משם הירושלמי אבל גבי מלוה אין לומר כן שהוא יש לו לגבות וכיון שזה מודה כי הלוהו אינו נפטר בדברי שלוחו ואינו יכול להשביעו אלא גובה ממנו בלא שבועה:

והשתא דתקינו רבנן שבועת היסת מישבעי הני עדים דיהיבנ' ליה פי' וה"ה אי הוה חד משתבע שבועת היסת דיהב ליה ונפטר מידי לוה כדין כל כופר בכל:

ומשתבע מלוה דלא שקיל ומשל' לוה למלוה פי' כיון דנתחייב השליח שבוע' אין המלוה נפרע אלא בשבוע' מן הלוה כדי להפיס דעתו כדאמרינן גבי חנוני דכיון דנשבע חנוני משביעינן נמי לפועלין. ורבינו יצחק מפאס זצוק"ל כתב דאינהו מישתבע בשבועה היסת ומיפטרי מלוה. ומלוה מישתב' בגזר' כעין שבועת התורה דלא פרעו ליה מידי הנך שלוחים ופרע ליה לוה למלוה. ואינו נראה לי דמה צורך להשביע את המלוה כלל אי לאו להפיס דעתו של לוה ומפני שנשבע לו השליח כי פרעו. והלכך באותה שבועה שנשבע השליח כך הוא נשבע המלוה מה זה בשבועת היסת אף זה בשבועת היסת. ולא דמי לפועלין דהתם חנוני נשבע כעין דאורייתא כי לא ניתקנה שבועת היסת בימי התנאים. וגם הפועלין נמי נשבעין כעין דאורייתא. אבל הכא דאין השליח נשבע אלא היסת בימי התנאים היה פטור לגמרי וגם המלוה הי' נפרע בלא שום שבועה כדכתבית לעיל. והשתא דתקון היסת לשליח מלוה נמי לא משתבע אלא שבועה היסת כדי להפיס דעתו של לוה ומיפרע מיניה:

תנן התם נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה. פירש המורה נערה המאורסה והוא הדין לקטנה. והאי דפליגי בנערה להודיעך כוחו דרבי יהודה. וקשיא דידיה אדידיה דכאן פירוש דהוא הדין לקטנה שיש לה אב שהיא יכולה לקבל גיטה ולא בעינן עד דמטי גיטה לידה דאב ובגיטין בפ' האומר התקבל פי' נערה המאורסה היא ואביה מקבלין גיטה. או היא או אביה היא יש לה יד דהא גדולה היא ואביה נמי זכאי לקבלו ומכל מקום יד דידה כדקיימא קיימי דהא גדולה היא ואם היתה יתומה היא מהוה עצמה והיא מקבלת גיטה והשתא נמי לא שנא. מוכח מדבריו דדוקא גדולה יש לה יד בחיי אביה אבל קטנה לא. ובמאי דאמרינן נמי התם בשלש מדות כו' וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה פי' משהגיעה לימים הללו משלחה ואינה חוזרה קרינא בה ומתגרשת בקבלת עצמה אפי' קיבל בה אביה קידושין ומת. ומשמע דוקא אם מת אבל אם אביה בחיים אין לה יד דדוקא נערה תנן ולא קטנה. ובפרק בתרא דגיטין נמי בהלפתא הרי את מותרת אמרי' תניתוהו קטנה מתגרשת בקידושי אביה ופירש קטנה מתגרשת אם קבלה גיטה לאחר מיתת אביה. גם רבינו יצחק מפאס זצו"קל כתב בפ' האומ' וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה. פי' אחר מיתת אביה אבל בחיי אביה והיא ברשות אביה אביה מקבל גיטה ולא היא גם רבינו שלמה בן היתום זצוק"ל כתב משם גאון דוקא נער' מאורסה תנן אבל קטנה אין לה יד בחיי אבי' גם אני כתבתי בקונטרס' תשובותיי וכנגדו בקטנ' מתגרש' בקדושי אביה כגון שמת אביה אם היא ארוסה ואם נשאת כבר יצאה מרשות אביה והיא מקבלת גיטה אפילו אביה קיים וכפי מה שפירש המורה כאן נ"ל עיקרא חדא דסברא היא דכיון דס"ל לרבנן דשתי ידים זוכות כאחת למה נרצה לחלק בין נערה לקטנה מכי יודעת לשמור את גיטה היא ראויה לקבלו ואין לחלק בין נערה לקטנה אלא גבי קדושין ומשום דבעינן דעת אשה בקדושין אבל בגירושין שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה למה נרצה לחלק בין גדולה לקטנה מכי אית לה יד לשמור את גיטה היא ראוי לקבלו. ותו דהתם בגיטין סתמא קאמר וכנגדו בקטנה מתגרשת בקידושי אביה. ומשמע בין ליתיה לאב בין איתיה לאב דאם איתה דיש חילוק ביניהם הוה ליה לפלוגי מילתא ודוקא אם אין לה אב אבל אם יש לה אב אינה מתגרשת בקבלתה עד שתהיה נערה מדלא קא מפליג הכי ש"מ דאע"ג דיש לה אב היא מתגרשת בקבלתה. ותו דלקמן בהלכתין מוכח בפי' דקטנה מקבלת גיטה אפילו בחיי אביה כדבעינן לפרושי לקמן. וכך כתב בעל הלכות גדולות בהלכות מיאון שחיבר. וכנגדו בקטנה מתגרשת בקדושי אביה. בציר מהכי לא הוי גיטה ולא מגרשא עד שמקבל ליה אבוה לגיטה שכן אב מקבל גט לבתו הקטנה בעל כורחה. משמע מדבריו דוקא בבציר מהכא דלית לה

יד בעינן שיקבלנו האב הא אם יש לה יד לא בעינן שיקבלנו האב אלא היא מקבלתו ואע"פ שיש לה אב וכל שאינה יכולה לשמור את גיטה אינה יכולה להתגרש. עיין מה שכתבתי על דברי המורה בגיטין בפ' האומר התקבל:

דף מד.

ה"ג התם נמי מאמר בעל כרחה הוי ורבי היא קשיא לי אי הכי דרבי אפילו קטנה נמי יעשו בה מאמר שלא לדעת אביה לפי פירושין דאמרינן נערה והוא הדין לקטנה דהא מאמר דמי לגט. ויש לומר דהוה מצי לאקשויי ליה הכי אלא דלבתר כן מסיק דרבי יוחנן נמי כרבנן מוקי לה דאין מאמר אלא מדעת משום הכי קטנה לא דומיא דקידושין דאין קנין לקטנה. ושאני מאמר הואיל וזקוקה ועומדת:

הכי נמי מסתברא כדקא מתרץ ר' יוחנן. פירש דההיא ברייתא דתני והנערה בין מדעת אביה ובין מדעת עצמה רבי היא ולא רבנן. ומכאן מוכח דדוקא נערה ולא קטנה ואין לסמוך על מה שכתבתי לעיל שאם תאמר אפי' קטנה אדקאמר הכי נמי מסתברא אדרבה ליקשי ליה אי הכי דרבי היא אפילו קטנה נמי והוי דחי למילתיה דלא תוקמה כרבי ומדלא אקשי ליה הכי אלא אמר הכי נמי מסתברא ש"מ דקים ליה לתלמוד דדוקא נערה ולא קטנה. ותדע דהכי הוא דאמאי נקט נערה להודיעך כוחו דרבי יהודה לישמעינן קטנה להודיעך כוחן דרבנן חדא דכחא דהיתרא עדיף ועוד דהלכה כרבנן. אלא ודאי דוקא נערה שהיא בת דעת אבל בקטנה גם רבנן מודים דאביה ולא היא. ומאי דאמרינן לקמן קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע לידה הא נערה הרי זה גט. והייתי סבור להוכיח משם דקטנה מכי אית לה יד מקבלת גיטה בחיי אביה דהא קס"ד השתא דביש לה אב מיירי מתניתין ואפילו הכי קתני אינו גט עד שיגיע גט לידה אלמא מכי מטי גט לידה מיהת מיגרשא ואי לית לה יד לקטנה בחיי אביה היכי ס"ד לאוקמה בשיש לה אב. אלא לאו ש"מ מילתא פשיטותא היא דקטנה מכי אית לה יד מקבלת גיטה בחיי אביה. ותו כי דחי ליה הכא במאי עסקינן בשאין לה אב. אמאי אמר ליה כעין דחייה דמשמע דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי הוה ליה למימר ותיסברא אי דאית לה אב כשהגיע גט לידה מי מגרשא אלא ודאי דלית לה אב. מדלא קאמר הכי ש"מ דקטנה נמי מקבלת גיטה בחיי אביה. ותו כי אמר חסורי מחסרא כו' ומפליג בין אית לה אב ללית לה אב לענין זה שאם יש לה אב מצי לשווי שליח אף על פי שהיא קטנה. אמאי לא אפליג נמי ותנא במה דברי אמורים דאם הגיע גט לידה מיהת מגורשת בשאין לה אב אבל אם יש לה אב אפילו הגיע לידה אינה מגורשת עד שיגיע ליד האב. אלא לאו

ש"מ מכל הני מוכח דקטנה מכי אית לה יד מקבלת גיטה בחיי אביה. ואין זו הוכחה של כלום דמאן נימא לן דהאי לידה שלא מדעת אביה הוא דילמא מדעת אביה והאי דלא תנא עד שיגיע גט ליד אביה משום דמיירי שאמרה התקבל לי גיטי תנא נמי לידה אבל מיהו כי היניה דהיינו לדעת אביה. ואין הדבר ברור שיהא שלא מדעת אביה שנסמוך עליו להתיר ולהכשיר יד הקטנה בחיי אביה וכדברי כל המפרשים מסתברא דמפרשי ודאי נערה ולא קטנה. ודברי בעל הלכות גדולות אינן מוכיחים שהקטנה יש לה יד בחיי אביה אלא שהאב מקבל גט בתו אף על פי שהיא קטנה הרבה ואין לה יד אבל לעולם קטנה בחיי אביה מקבל גיטה ולא היא:

דף מד:

אתמר קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אפילו מיאון אינה צריכה כו'. נראה לי דכי היכי דאמרינן בקטנה דפליגי רב ושמואל ועולא הם הכי נמי פליגי בנערה שנתקדשה שלא לדעת אביה אליבא דרבי יוחנן דאמר מחלוקת בגירושין אבל בקידושין ד"ה אביה ולא היא. והאי דנקט קטנה משום דבקטנה שייך מיאון אבל בנערה לא שייך מיאון דאין מיאון בנערה ואלו הוה מצרכינן להא מיאון נפיק מניה חורבא ליתומה שקדשוה אמה ואחיה לדעתה ויאמרו דאפילו משהביאה שתי שערות יכולה למאן הלכך אין לומר בנערה צריכה גט וצריכה מיאון אלא גט בלבד הוא דמצרכינן לה ולהכי נקט קטנה דשייך בה מיאון.

עולא דאמר שאינה צריכה לא גט ולא מיאון הוא הדין דאמר בנערה דאינה צריכה גט שכיון שאינה יכולה לקבל קידושיה בלא דעת אביה כך היא הנערה כמו הקטנה. וכך כתב גם רב אחאי גאון משבחא בשאלתות בפרשת ואלה המשפטים דבנערה פליגי רב ושמואל ועולא ורבינא. ונראין לי דבריו בזה שאמר דפליג רבינא אפילו בנערה. ופוטרה בלא גט. אבל במה שאמר דרב ושמואל בנערה קא אמרי צריכה גט וצריכה מיאון אינו נראה לי דלא שייך מיאון בנערה כדפרישית דנפיק מינה חורבא. ובכל הספרים כתיב קטנה ולא נערה. עיין בשליהי הילכתא שפרשתי דוקא נערה:

אמר ליה הא רבי עקיבא ובית דינו בכפרי. ראיתי כתוב ששמואל קרא את רבו רבי עקיבא מפני שהיה חכם גדול בדורו כרבי עקיבא בדורו:

איכא דאמרי אמר עולא קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה אפילו מיאון אינה צריכה ואע"ג דשדיכו. נראה לי דבהא פליגי דרב ושמואל סברי כיון דשידכו יש לחוש שמא נתרצ' האב כששמע וכיון דנתרצה כששמע אמרי' הוברר הדבר דבשעת קבלת הקידושין

נמי כאלו נתרצה האב בפירוש דמי והוו קידושין למפרע וכך פירש המורה והוה להו קידושין למפרע. ועולא סבר אע"פ שנתרצה אביה עכשיו כששמע מה מועיל זה הרצון כיון שבשעת קבלת הקידושין לא ידע ולא היה רצונו שם ולא אמרינן הוברר הדבר למפרע שרצה האב אלא בעינן רצון האב באותה השעה וכיון שלא היה שם רצונו אפילו מיאון אינו צריכה. וכתב רבינו יצחק מפאס זצו"קל כולהו רבואתא קמאי הכין פסקו כגון רב אחאי משבחא ובעל הלכות גדולות ורבינו האיי גאון בתשובותיו הכי כולהו פסקו הילכתא כרבינא ודחו לה לדרב ושמואל בין בקטנה בין בנערה דהיכא דקידשה קטנה או נערה נפשה בלא דעתא דאבוה לא הוי קדושיה קדושין בין נתרצה האב בין לא נתרצה האב. ולא היא אלא היכא דשדיכו והדר איקדשה שלא לדעת אביה ונתרצה האב צריכה מיהא גט דאפילו רבינא לא אמר אלא דלא חיישינן שמא נתרצה אבל ודאי נתרצה לא אמר. ואינו נראה לי מה שאמר רבינו יצחק והנהו רבואתא נראה לי דאמרי' בין נתרצה בין לא נתרצה אינן קדושין. דאם איתה דהיכא דאיכא עדים שבאותה השעה ששמע נתרצה הוה קדושין היכי שרו מספיקא אשת איש לעלמא ואמרי' דלא חיישינן מסתמא שמא נתרצה כששמע אלא אמרינן לא נתרצה ואמאי והא כל ספק איסורא לחומרא והכי נמי ניזיל לחומרא ונימא שמא נתרצה. אטו קים לעולא שלעולם לא נתרצה האב בשומעו וירד לדיעות בני אדם שאינן מתרצין במה שעשו בנותיהן. לאו מילתא היא דהרבה בני אדם יש שמתרצין בשומען ועוד דשידכו ולא היה האב מוחה מתחילה. הלכך אני אומר שאע"פ שנתרצה האב בשומעו ויש עדים בדבר זה אפילו הכי לא הוי קידושי כיון שבשעת קבלת הקידושין לא ידע ולא היה רצונו שם:

האיש מקדש את בתו. צריכה גט שמא נתרצה האב בקידושיה. פי' ואע"פ שעכשיו אומר איני רוצה חיישנין שמא בעת ששמע רצה. וצריכה מיאון שמא לא נתרצה האב בקידושיה. ואע"פ שעכשיו אומר רוצה אני חיישינן שמא בעת ששמע לא רצה. וקתני דבעיא מיאון. פי' ושמואל מוקי לה במיאון עם גט אלא לעולא קשיא:

דף מה.

צריכה מיאון שמא לא נתרצה האב לא בקידושי ראשון ולא בקידושי שני ויאמרו אין קדושין תופסין באחותה. פירש המורה שמא לא נתרצה אלא בשל ראשון ולא בשל שני ולא היתה צריכה לא גט ולא חליצה והרואה שהצרכנוה גט אומר שהקידושין גמורין הן ואין קידושין תופסין לו באחותה. וקשיא לי למה לי שמא נתרצה האב בקידושי ראשון אפילו נתרצה בשל ראשון אם לא נתרצה בשל שני אין זה גט. וכיון דאין כאן גט

תפסי קדושין באחותה דקדושין תופסין באחות חלוצה כדלקמן. והרואה שהצרכנוה גט יאמר גט גמור הוא ואין קידושין תופסין באחותה והילכך צריכה מיאון ואומר אני שמא לא נתרצה בקידושי ראשון כדי נסבה ואינם נראים לי דברי המורה כלל אלא תלמודא דוקא קאמר שמא לא נתרצה לא בקידושי ראשון ולא בקידושי שני דבלאו הכי ליכא למיחש למידי. שאלו נתרצה בקדושי ראשון לא מיבעיא אם לא נתרצה בקידושי שני שאינן קידושין ואם חזר וקדש את אחותה היא מקודשת. אלא אף על פי שנתרצה גם בקידושי שני אינן קידושין מדאורייתא שהרי היא יבמתו כיון שנתרצה בקידושי אחיו ואין קידושין תופסין ביבמה אלא מדרבנן ואם חזר זה השני וקדש את אחות יבמתו קדושין גמורין הן שאינה אחות אשתו אלא אחות יבמתו. ואלו הוה כן שנתרצה בקידושי ראשון והיא יבמתו לא היינו מצריכים את השני מיאון כי אם גט לבדו שאין טועין העולם בגט יבמה לומר דהוא גט גמור ואין קדושין תופסין באחותה דא"כ כל העושה מאמר ביבמתו יצריכוה מיאון שמא יאמרו אין קדושין תופסין באחותה ואמאי אמר צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו וצריכה נמי מיאון. אלא ודאי הדבר ידוע לעולם שיבמה לאו בת קדושין היא וגט זה אינו אלא חומרא בעלמא וקידושין שקידש את אחותה קידושין הן. הילכך אין לומר שמא נתרצה האב בקידושי ראשון ולא נתרצה בקידושי שני שאם בקידושי ראשון נתרצה אפילו נתרצה נמי בקידושי שני אינן קידושין מפני שהיא יבמה וגם אין לומר ויאמרו אין קדושין תופסין באחותה שאין טועין העולם בקדושי יבמה. ומשום הכי נקט שמא יאמרו לא נתרצה האב לא בקידושי ראשון ולא בקידושי שני והיא פנויה לגמרי וקידושין שחזר וקדש את אחותה הן קידושין גמורין ולכשיראו שנותן לזו גט יהו סבורים שהן קדושין גמורים שיאמרו קידושי ראשון היו לדעת והן קדושין גמורין ולהכי נתן לה גט וא"כ אין קדושין תופסין באחותה. משום הכי הצריכוה מיאון להודיע שאין גט זה אלא חומרא בעלמא. והחליצה אינה מבררת שקידושי ראשון היו קידושין מפני שאינה נעשית אלא לכשתגדיל ואם יקדש אחותה קודם שתגדיל זו יוציאוה בלא גט ונפיק מינה חורבא:

דף מה:

ודילמא ארצויי ארצי קמיה ושתיק פי' המורה ודילמא ארצויי ארצי בן קמי האב וגילה דעתו שהוא חפץ בה והאב נעשה לו שליח מאליו וזכין לאדם שלא בפניו ואינו נראה לי שאין זה זכות שהרי אוסרו בקרובותיה ויש לפרשו ארצויי ארצי האב קמי בנו הודיעו

שרוצה ליתן לו אותה לאשה ושתק הבן כששמע והוה לה קדושין למפרע כדאמרי' ברצה האב היכא דשידכו ואין לחלק בין רצון האב לרצון הבן:

בפירוש אמר מר דלא סבר להא דרב ושמואל פי' דלא אמרי' איגלאי מילתא למפרע. לא ברצון האב ולא ברצון הבן וזה הרצון של עכשיו אינו מועיל כלום. כיון שלא היה בעת הקדושין:

נתקדשה שלא לדעת ונשאת שלא לדעת אביה כאן רב הונא אמר אוכלת כו'. אמר רבינו חננאל זצוק"ל וקיימא לן כרב הונא. ואינו נראה לי דהא רב הונא לא אתיא אלא אליבא דרב וכיון דפסקי רבואתה הילכתא כרבינא ולא כרב ממילא נמי דליתא לדרב הונא. ויש לומר שגם רבינא מודה בזו כיון דנשאת דאע"ג דקידושין לא אהני בה אהני בה נישואין דמוכחא מילתא דניחא ליה לאב בנישואין דידה וחופה קונה כל שכן שהיא עומדת בביתו בתורת אישות:

דף מו.

היא עצמה מנין ת"ל אם מאן ימאן. קשיא לי טובא והא אפילו לרב ושמואל דחיישינן שמא נתרצה האב אוקימנא דוקא כששידכו שיש לומר נתרצה למפרע והכא בבעולת המפתה לא היו שידוכין שאם שידך זכיה האב מתרצה למה יתחייב קנס אלא ודאי בלא שידוכין בא עליה וא"כ אליבא דכולי עלמא אינן קדושין. ונראה לי לפרש דעד כאן לא פליגי אלא בקטנה שאין לה דעת להתקדש ובעינן רצון דעת האב ובעינן שיהא הרצון בעת הקדושין ומשום הכי אוקמה רב נחמן והוא ששידכו. ועולא ורבינא לית להו איגלאי מילתא למפרע. אבל בנערה שהיא בת דעת אע"ג דאמר רבי יוחנן דברי הכל אביה ולא היא מכל מקום לכשירצה האב מקודשת ואע"פ שלא שידכו שאין לומר איגלאי מילת' למפרע דלא בעינן רצון האב בעת הקידושין אלא לבד שלא ימחה וכיון שרצה ולא מיחה הקדושין קיימין אע"פ שלא ידע באותה שעה ומודים בזה עולא ורבינא כיון שהיא בת דעת ובמקצת ספרים מצאתי כתוב נערה שנתקדשה שלא לדעת אביה. ובהא פליגי דרב סבר כל זמן שלא שמע האב ונתרצה גם היא יכולה לעכב ואע"פ שישמע ויתרצה כיון שמיחת. מיהת שאין הקדושין מתקיימין אלא ברצון האב עד שלא ישמע יכולה לעכב. ורב אסי אמר אביה יכול לעכב ולא היא שכיון שהיא נתקדשה מרצונה והיא נערה שוב אינה יכולה למאן כי אם הדבר תלוי ברשות האב אם ירצה האב היא מקודשת ואע"פ שהיא נתחרטה אבל ודאי אם האב לא ירצה אז אינה מקודשת ואקשינן לרב אסי ממפתה דקס"ד שפיתה לשם קדושין ואמר רחמנא דגם היא יכולה למאן ואע"ג דהיא

נערה דקרא בנערה מיירי. ותירץ רב נחמן דהאי מיאון לאו דלא בעיא גיטא אלא שמשלם קנס ומיהו בעיא גיטא והאי דאמר אביי צריכא קדושין לדעת אביה לא שצריך לקדשה קדושין אחרים שברצון לבד די לנו כיון שהיא נערה אלא זהו פירושו צריך לרצות האב בקידושין שיתרצה שאם לא יתרצה אין קידושיו קידושין:

אמר ליה רב יוסף אי הכי היינו דתניא כו' מה שפירש המורה דסייעתא היא אינו נראה לי דאי הכי לאו לשון סייעתא משמע אלא לשון קושיא והעיקר נראה לי כפי מה שפירשו שאר המפרשים דגרסי אלא אמר רב נחמן בר יצחק לומר שמשלם קנס במפותה כך ראיתי כתוב במקצת ספרים אלא, ומפרשי דרב נחמן מוקי לקרא כשפיתה לשם אישות ואפילו הכי לא קשיא לרב אסי דהאי דאמר קרא דיכולה למאן לאו למימר דלא בעיא גיטא אלא למימר שישלם קנס דאף על גב דנתרצה האב בקידושיה ולא מציא נפקא בלא גט אפילו הכי אי מרדה ביה ולא בעיא ליה מיחייב למיתב קנס. והשתא מקשה רב יוסף לרב נחמן ואתי אי הכי שפיר. וכמו שתירץ רב נחמן כך יש לנו לתרץ בעל כורחין לר' יוחנן וריש לקיש דהאי קרא דאם מאן ימאן בין אי מפרשים ליה בפיתה לשם אישות בין אם מפרשים ליה שלא לשם אישות קשיא. אי פיתה שלא לשם אישות קשיא בין לרבי יוחנן בין לריש לקיש דרבי יוחנן קאמר אביה ולא היא והכא קאמר קרא דאפילו היא מציא למאן ואע"ג דאביה רוצה לקדשה היא ממאנת. וריש לקיש קאמר שתי ידים זוכות בה או היא או אביה וכל הקודם לקבל קידושין הויא מקודשת או היא אם קיבלה או האב אם קיבל והכא אמר קרא דתרוייהו מצו למאן. ואי בשפיתה לשם אישות לרבי יוחנן ניחא דבין היא בין אביה יכולים למחות דכיון שלא ידע האב אין קדושיה קדושין הלכך תרוייהו מצו למאן. אלא לריש לקיש אביה אמאי מצי למאן כיון שהיא נתרצה ונבעלה לשם קדושין. אלא ודאי כך יש לנו לתרץ אין המיאון הזה מדבר לענין גט דלעול' לענין גט למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה והאי מיאון לא הויא אלא לשלם קנס דאע"ג דבעיא מיניה גיטא כל זמן שאחד מהן ממאן חייב ליתן קנס:

אמר ליה אביי צריכה ממנו קדושין לדעת אביה. פי' ואע"ג שנתרצה האב לאחר מכן לא אמרינן ליהוו קדושין למפרע ולא סבר אביי כרב. ולעיל דאמר אביי שארית ישראל לא יעשו עולה דמשמע הא אם רצה האב מקודשת למפרע. העיקר הוא מה שפירש רבינו יצחק מפאס זצוק"ל דהכי אמר אביי לא חיישינן שמא לדעת האב נתקדשה וקא משדר לה לקדושה בחשאי. ולעולם שלא לדעת האב אינה מקודשת ורבינו חננאל זצוק"ל כתב ש"מ שהמקדש נערה בלא דעת אביה צריכה קדושין אחרים לדעת האב. וקשיא דידיה אדידיה דהכא פסק כאביי דפליג אדרב ולעיל פסק כרב הונא דאתיא מילתא אליבא דרב:

והא מלוה היא. ראיתי מקשים מהתקדשי לי לאחר שלשים יום ונתאכלו מעות דאמרינן בפירקא דלקמן דהוה קדושין ולא אמרינן מלוה נינהו וגם ממאי דאמר רבי אליעזר התקדשי לי במנה ונתן לה דינר הרי זו מקודשת וישלים שיהא אותו הדינר מלוה. ולא קשיא דהתם כל הקדושין נתן לה אלא שלא נגמר התנאי לכשיתקיים הן קדושין גמורים אבל הכא דלא גמרו הקדושין עד תמרה האחרונה הוו קדמייתא הלואה, ואפילו כשאומר באלו לא גמרו הקדושין עד שיתן לה תמרה אחרונה אלא משום דאמר באלו וכללן בדבור אחד אמרינן דכולן הן בתורת קדושין ולא בתורת הלואה:

אמר רבי יוחנן הרי שולחן והרי בשר והרי סכין ואין לנו פה לאכול פירש המשנה נראית לכאורה שאדם מכינה כשלחן ערוך שכשאמר התקדשי בכל אחת הוה פרטי ואינן מצטרפין וכשאמר בזו ובזו ובזו הן כללא ומצטרפות וכשהיתה אוכלת ראשונה ראשונה האכילה מפרדת אותן שלא יצטרפו וכשאדם מדקדק בה נמצא שאינו יודע בה כלום כאדם שהכל מוכן לפניו וקהו שיניו ואינו יכול לאכול:

עד שיהא באחרונה שוה פרוטה תניא נמי הכי בפרק ב' דתוספתא קידושין היתה אוכלת ראשונה ראשונה אם נשתייר בידה שוה פרוטה מקודשת. עיין לקמן בהלכתין דמחלק ביניהם:

דף מו:

ושמע מינה בעלמא מעות חוזרין מיכן מוכח דלאו באחותו בלחוד פליגי רב ושמואל אבל בכל מידי דליכא למימר אדם יודע מודה שמואל דמעות חוזרין דאם כן הוה ליה למימר לעולם בעלמא מעות מתנה ושאני הכא דאפילו שמואל מודה דחוזרין שאין לומר אדם יודע אלא ודאי בכולהו קאמר שמואל דהן מתנה:

ושמואל אמר מעות מתנה קשה לי כיון דאמר שמואל מעות מתנ' אמאי אוקי להא דתני היתה אוכלת ראשונה ארישא והא בסיפא מיתוקמה שפיר ואפי' בקמייתא דהא רב אסי דאמר עד שתהא באחרונה אוקימנא דסבר מעות חוזרין הא אלו הוה סבר מעות מתנה הוה אמר אפילו בקמייתא. וי"ל דשמואל דאוקמה ארישא לאו למימר דלא מיתוקמה אסיפא אלא רבותא קאמר דאפילו ארישא נמי מיתוקמא ולא תידוק הא מנחת לא. ואין זה כלום דהא לקמן אמרינן בברייתא דליכא התם פרטי דקשיא לשמואל ואם איתה לימא שמואל דאף בכללא נמי קאי אלא ודאי לשמואל דאמר מעות מתנה מצטרפי ובכולהו מיקדש' דהאי מתנה לשם קדושין יהיב לה כדפירש המורה ואמאי תני אם יש באחת מהן אלא ודאי לא מיתוקמא אלא אפרטי דהתקדשי התקדשי ורבה דאית ליה מעות

חוזרין כרב אסי אמאי לא אוקמא מבזו ובזו כוותיה. יש לומר דקשיא ליה לפרושי האי דתני באחת מהן אאחרונה דהא סתם קאמר בכל אחת מהן משום הכי מוקמה אארישא:
רב אמר אדם יודע כו' פי' שמואל בעל כרחין צריך לומר אדם יודע שאין קדושין תופסין באחותו וגמר ונתן לשום מתנה אבל רב אע"פ שאין אדם יודע וטועה בזה שסובר שקדושין תופסין באחותו כיון שנמצאו שאינן תופסין דין הוא שיחזרו לו והאי דקאמר רב אדם יודע משום שמואל נקט ליה דתלי טעמא בהכי דאדם יודע שאינן קדושין והלכך גמר ונתן לשום מתנה וענה לו רב דאפי' אם תמצא לומר דאדם יודע שאינן קדושין לא לשם מתנה נתנן אלא לשם פקדון:
המפריש חלתו קמח אינה חלה. אי קשיא מאי שנא חלה דכתיב בעריסותיכם וקמח עדיין לא הוטבל והא גבי מעשר נמי כתיב מעשר דגנך וקודם דאידגן לא הוטבל שהרי מותר לאכול עראי עד שימרח ואם הקדימו בשבלים אמאי חייל עלייהו שם מעשר דרחמנא אמר דגנך והאי עדיין לא אידגן. ויש לתרץ דכתיב קרא אחרינא עשר תעשר את כל תבואת זרעך ואע"ג דלא אידגן איקרי תבואה וזרע ומשום הכי הוה מעשר אבל גבי חלה לא כתב כי אם עריסותיכם:
אדם יודע ראיתי מקשים דפי' יודע דהא עריסותיכם כתיב והשתא תימא דאם יודע עריסותיכם א"כ מהיכא תיתי ליה ליתן טעם לקרא דתלי בטרחא דכהן ואם אינו יודע אם כן מהיכא תיתי ליה דמקמח לא. ותו כי אמרינן וליהוי תרומה ולא תיאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות. ואם קרא לא ידע תקנתא ידע: ואין זה פירושו של אדם יודע אלא מפני שרואה שכל העולם אין מפרישין חלה אלא עיסה ולא קמח זו היא ידיעתו ושמא יטעה ויתן טעם לדבר מפני טורח הכהנים עושין כן וכי אמרת ליה תקנתא ציית:
זימנין דאית ליה לכהן פחות מה' רבעים קמח פי' הוה מצי למימר זימנין דהוי בההוא קמח חמשת רבעים ואכיל ליה כהן בטיבליה אלא רבותא נקט דאפי' אם הוא דבר מועט שאין אדם נותן חלה חמשת רבעים אפילו הכי חיישינן דילמא אתי לצרופיה עם קמח אחרינא:
ותהוי תרומה ולא תיאכל עד שיוציא עליה כו'. פירש לשמואל מקשה דבשלמא לרב לא קשיא מתניתין דחלה עם מתניתין דעציץ דמתניתין דחלה לא מצינו לעולם חלה מקמח והלכך כד דחזו דהדר ההוא קמח לחולין לא נפיק מיניה חורבא אבל עציץ שאינו נקוב שכל העולם רגילין להפריש ממנו תרומה כד חזו השתא דהדרא תרומה לחולין אתי לזלזולי בכל תרומה דעלמא משום הכי אמרינן דהוי תרומה ולא הדרה לחולין אלא לשמואל דאמר גבי קמח. נמי מן הדין היה שיהא של כהן אלא משו' חורבא דכהן תיקנו

שיחזרוהו לישראל איכא לאקשויי הכי דאמאי גזל ביד כהן משום האי טעמא נעשה תקנה לכהן כמו שעשינו גבי עציץ שאינו נקוב:

וקא סבר דבעל הבית נתקנה עיסתו ואתו למיכלה בטבלה. פי' ולגבי עציץ שאינו נקוב ליכא למיחש הכי דאפילו אם יאכלנו בעל הבית. בלא הפרשת תרומה אחרת אין בכך כלום דעציץ שאינו נקוב אינו אסור מדאורייתא ואפילו אם תאמר דאסור מדרבנן הא מפריש עליה ממקום אחר דנהי דלא חל עליו שם תרומה שיהא הוא מותר לכהן אבל להתיר את שאינו נקוב ממה נפשך פוטרו:

ותיהוי תרומה ויחזור ויתרום. גם זה אינו מקשה אלא לשמואל דאלו לרב לא קשיא נמי האי מתניתין אמתניתין דתנא כדפרישית לעיל. עיין בבכורות בפרק עד כמה יש בקונטרסי במהדר' תניינא:

דף מז.

אבל לא באלו אמר לה באלו כו' פי' אע"פ שלא נתנה אלא באחת אחת והיא נוטלת ואוכלת ראשונה ראשונה הן מצטרפות ולא הוו מלוה אצלה כיון שאמר לה התקדשי לי באלו וכלל את כלן בדיבור אחד. ומכאן מוכח דטעם הדבר כשאמר בזו ובזו ובזו והיתה אוכלת ראשונה ראשונה דחשבינן להו מלוה לאו משום דמציא למיהדר בה עד תמרה אחרונה דהא כשאמר לה באלו נמי והיה נותנם לה באחת אחת מן הדין הוא שהיה יכולה לחזור בה עד שלא יתן לה כולן דמה לי אם אמר לאשה התקדשי לי במנה זה מה לי אם אמר התקדשי לי באלו המעות שאין דעתה של אשה להתקדש אלא בכולן ואם חיסר ועיכב בידו קצת ולא נתן לה הכל יכולה לחזור בה וה"ה ה"נ הכא בתמרים. אע"פ שיכולה לחזור בה אמרי' דאפי' אוכלת ראשונה ראשונה הן מצטרפות ולא הוו מלוה אלא טעם הדבר הוא שכשאמר בזו ובזו שלא כללם בדיבור אחד נראה שתלה כל עיקר הקידושין בתמרה אחרונה שאינן נגמרין אלא בנתינת תמרה אחרונה והלכך אם מונחות כולן לפניה מצטרפות ואם היתה אוכלת ראשונה ראשונה אינן מצטרפות אלא הן חשובות מלוה אצלה עד שתקבל התמרה האחרונה. אבל כשאמר באלו שכללן בדיבור אחד הקדושין תלה בכולן וכל התמרות שוות בדבר והלכך אפי' בראשונה שאכלה חלו הקדושין שאם יש בה שוה פרוטה היא מקודשת מיד והוא שישלים לה את הכל ואם אין בה שוה פרוטה היא מצטרפות עם האחרונות להשלים. ובספרים כתב אבל אם אמר לה באלו אפי' מקמייתא נמי מקודשת ונראה לי שלא שיבש המורה גירסת הספרים אלא משום דמשמע דלא חילק רבא אלא בדברי רבי אמי דאמר דבעינן שוה פרוטה באחרונה

שאם אמר באלו אפילו בראשונה נמי אם יש בה שוה פרוטה מקודשת ולא הויא מלוה ולעולם באחת מהן בעינן ולא מצטרפי להכי גרס אפי' אוכלת נמי מקודשת למימר' דמיצטרפי. ואמתני' קאי רבא ולאו אמילתא דר' אמי. אבל נראה לי שגם לשון הספרים יתכן לפרשו דהאי דקאמר אפילו מקמייתא נמי מקודשת לאו לחומרא דבעינן שיהא בה שוה פרוטה אלא למימרא דגם הראשונה שייכא בתורת קדושין שעל כל התמרות חל שם הקדושין ולא הוו הראשונות מלוה ואם יש בה שוה פרוטה מתקדשת מיד ואם לאו מצטרפות עם האחרונות:

ועוד בזו ועוד בזו. פי' או ועוד בזו והכי קאמר בין אם אמר בזו ובזו בין אם אמר בזו ועוד בזו והיתה אוכלת ראשונה דין אחד יש להן שאינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה:

ולרבי אמי מי ניחא כו' המורה לא גריס ליה. ובספרים הוא כתוב. ונראה לי שיש ליישבו. וה"ג ולרבי אמי מי ניחא הכא כללי קא חשיב פרטי לא חשיב אלא אמר רבא הא מני רבי היא:

והכין פירושא כי היכי דמקשית לרב ושמואל דלא מצי לתרוצי אליבייהו משום דאין כאן פרט אלא כלל ה"ה הכי נמי איכא לאקשויי לרבי אמי דמפרש האי אוכלת דקאי אכללי אטו הכא בברייתא כללי קא חשיב ופרטי לא קא חשיב בתימא והא פרטי וכללי קא חשיב דקא תני בזו נטלתו ואכלתו בזו נטלתו ואכלתו בלא זו דהוי פרטי ותו תנא ועוד בזו ועוד בזו דהוי כללא ואתרוויהו תנא אם יש באחת מהן. והיכי מיתוקם פירושא דרבי אמי דאמר מאי באחת מהן דקתני באחרונה אכללא ופרטא. אלא אמר רבא הא מני רבי היא ולעולם כרב ושמואל ניחא וכל סיפא הוי פרטא לא שנא בזו בזו בלא זו לא שנא ועוד בזו ועוד בזו ותנא אוכלת והוא הדין למונחות ורבותא נקט אוכלת כדאמרי' לעיל. ורבי אמי כי היכי דלא תיקשי ליה מצי למימר תני בזו ובזו עם זו. לא שנא בזו בזו ולא שנא אמר בזו ובזו פרטא הוי ואף על גב דתניא עוד בזו ועוד בזו אפ"ה הוי פרטא וכאלו אמר ועוד התקדשי בזו ועו' התקדשי בזו:

אמר רב המקדש במלוה אינה מקודשת. פי' הכא הויא עיקרא דשמעתא ובפרק קמא דאמרינן משמיה דאביי לאו על מלוה איצטרך אלא על הנאת מלוה והכי קאמר אביי אף על גב דאמרינן המקדש במלוה אינה מקודשת בהנאת מלוה היא מקודשת:

דמלוה להוצאה ניתנה. פירש האי טעמא לא איצטרך אלא על מלוה דאיתה בעין דאי ליתה בעין תיפוק ליה משום דליתה מאי איצטרך להאי טעמא למימר מלוה להוצאה

ניתנה אלא ודאי אף על גב דאיתה בעין קאמר דלהוצאה ניתנה ואשתכח דלא קא יהיב לה מידי:

ומר סבר מלוה לאו להוצאה ניתנה. מה שפירש המורה שלא ניתנה להוציאה בהוצאה אלא להעמידה בעיסקא שתהא מצויה בכל עת שתתבענו אינה נראה לי שדבר זה רחוק הוא מן הדעת והנכון בעיני לפרש כך ומר סבר לא אמרינן מלוה להוצאה ניתנה ואף על פי שהוא בעין אינה שלו ונמצא שלא נתן לה כלום אלא כיון שהיא בעין ומחלה לה אין לך נתינת כסף גדולה מזו:

אלא אמר רב נחמן גרסינן:

אם נשתייר ממנו שוה פרוטה מקודשת. כתב בהלכות גדולות וכי נשתייר ממנו שוה פרוטה קידושין תופסין בה מעכשיו ופקדון בעי למלויי ניהלה וכדר' אליעזר דאמר ר' אליעזר האומר לאשה התקדשי לי במנה ונתן לה דינר אחד הרי זה מקודשת וישלים. וקיימא לן הלכה כרבי אליעזר. ואינו נראה לי שלמה רוצה הבעל להשלים לה הפקדון וכי הוא חייב באחריותו או נתחייב ליתן לה כי אם הפקדון ולא דמי לקידשה במנה שנתחייב ליתן לה מנה. והנכון בעיני כגון שגילתה דעתה דניחא לה להתקדש בכל דהו דאי לאו הכי לא הוה מקדשה שהיא סמכה על מנה של פקדון להתקדש ולא נמצא:

דף מז:

במלוה ברשות בעלים לחזרה כו' פי' ודוקא אם כולה בעין אבל אם התחיל הלוה להוציא ממנה שכבר אין המלוה יכול לחזור בו דכולי עלמא אינה מקודשת ואע"פ שנשתייר ממנה הרבה משום דמלוה להוצאה ניתנה כרב. והאי דתני בברייתא ובמלוה אע"פ שנשתייר בה אינה מקודשת לאו כגון שהוציאה האשה ממנה קצת ונשתייר בה קצת דא"כ לא הוה פליג עליה ר' שמעון אלא כגון שנאבדה ונשתייר ממנה דאכתי לא החזיקה בה האשה ואיידי דתנא גבי פקדון שיור תנא נמי גבי הלואה שיור אבל אם האשה הוציאה ממנה קצת לכולי עלמא אינה מקודשת דמלוה להוצאה ניתנה:

לא ביקע בו לא קנאו. בפ' השואל אמרינן ופליגא דרבי אליעזר דאמר ר"א כדרך שתקנו משיכה בלקוחות כך תקנו משיכה בשומרין. ותניא כוותיה דרבי אליעזר למימרא דהכי הילכתא. במלוה על פה במאי פליגי כדרב הונא אמר רב כו' פי' דוקא בענין זה במעמד שלשתן אדם יכול להקנות מלוה שבעל פה לחברו אבל בענין אחר או בקנין או ע"י קרקע לא מפני שאינה בעין כדפרישית בפרק מרובה במהדור' בתרא:

דף מח.

וחזר ומחלו מחול. עיין בפרק הכותב במהדורא תניינא כגון שקדשה בשטר שאין עליו עדים. ראיתי למפרש אחד שפירש בשטר חוב שיש לו על אחרים ואין עליו עדים אלא שהלוה מסרו למלוה בפני עידי מסירה. ולא יתכן זה הפי' כלל שאם יש לו למלוה עידי מסירה שמסר לו הלוה השטר בפניהם והודה לו שהוא חייב לו מה צריך רבי מאיר לעידי חתימה הרי פיו כמאה עדים ולא אמר רבי מאיר עידי חתימה כרתי אלא בגט ובשטר אירוסין דלא מהניא הודאת פיו ולא בשטר חוב. אלא ודאי בשטר אירוסין מיירינן כדפריש המורה:

ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף והויא לה מלוה. אי קשיא התינח פרוטות הראשונות הויין מלוה תתקדשה מיהת בפרוטה אחרונה דאתיא עם גמר כלי דליכא למימר דחצי פרוטה הראשון שבפרוטה האחרונה הוי מלוה ולא נשאר פרוטה עם גמר כלי דכל פחות מפרוטה לא חשיב לאקרוי מלוה ולעולם בפרוטה אחרונה תתקדש. תשובה גם פרוטה האחרונה הויא מלוה גבה עד שיגיע כלי לידה דאע"ג דלא יהיב לה כלי מכי גמרה אתחייבא ליה בההיא פרוטה כי היכי דאיחייבא בפרוטות הראשונות ואע"פ שהכלי בידו. אבל למאן דאמר אינה לשכירות אלא לבסוף אע"פ שגמר כל הכלי אינה מתחייבת לו כלום עד שיתן לה הכלי והלכך לאו מלוה היא:

דף מח:

בשכר שאעשה עמך מקודשת פי' אין אלה דברי הבעל דמה מועיל אם אמר לה הרי את מקודשת לי בכסף שאתן לך ולא נתן לה עכשיו כלום אפי' אם יתן לה לאחר מיכן אז היא מקודשת ואז בשעת מתן מעות צריך לומר לה הרי את מוקדשת לי דדיבורו הראשון אינו כלום כי היכי דלגבי גט אם אמר אדם לאשתו הרי את מגורשת ממני בגט שאני עתיד ליתן לך שאין זה הדיבור כלום עד שיאמר לה בעת נתינת הגט הרי זה גיטך. אלא דברי התנא הם ובשעה שנותן הכלי צריך לומר הרי את מקודשת לי בשכר כלי זה:

תנא חדא בו ובמה שבתוכו כו' פי' כל אלה החלוקים משמע כשאמר התקדשי לי בכסף זה סתם אבל כשאמר בכוס זה של יין או של דבש או של שמן זה הלשון מוכח במה שבתוכו ולא בו:

הכא נמי איכא דניחא לה בכספא ולא ניחא לה בדהבא קשיא לי מה ליין זה לדין חומץ יין חומץ שני מינין הם ויש שצריך לחומץ ואינו צריך ליין אבל גבי טיבעא מי איכא למימר דאיכא דניחא ליה בדינר של כסף ולא ניחא ליה בדינר של זהב והלא בכל מקום

יכולה להוציא דינר של זהב במקום דינר כסף ויחזירו לה מאה דינר כסף וי"ל אע"פ שיכולה להוציא דינר זהב בדינר כסף ותרויח בו מכל מקום שני מינין הן ודמי ליין וחומץ שאע"פ שיוכל להחליף חומץ ביין וירויח בו הוי מקח טעות משום האי טענה דאמר ליה חומץ אני רוצה ולא יין ולא דמי ליין יפה ונמצא רע שהן מין אחד דכיון דיין רצה לא כל הימנו לומר רע רציתי ולא יפה:

הלויני דינר של כסף כו' אי לאו דדחו ליה להאי תירוצא מכח לשון המשנה היינו יכולין להקשות לו דאדרבה איפכא מסתבר' שהוא אומ' לו קדשה לי בדינר זהב והוא קדש' בדינ' כסף שהרויחו ובזה ראוי שיחלוקו ת"ק ור"ש שהרוי' השלי' את הבעל אבל עכשיו ודאי קפידא הוי שהוא אומר לא רציתי לקדשה ביותר מדינר כסף ולמה נתת לה דינר זהב ואפילו עשיר קופד בזה כל שכן אם היה עני אלא דעדיפא מינה אקשי ליה מתוך לשון המשנה:

ומאי נמצא דקא צייר בבליתא. פי' ורבותא אשמעינן לא מיבעיא אם לא הטעה השליח ונתן לה דינר זהב מתחילה שהיא מקודשת ולא חיישינן לשינוי השליחות אלא אפי' אם הטעה השליח נמי מקודשת היא שאינה דומה טעות השליח לטעות האשה עצמה:

דף מט:

דיקא נמי דכתב לבנות לה בית ש"מ נראה דלה רפי בלא מפיק ה"י דריש דמשמע לא כדכתב המורה ויקרא לה נבח בשמו מפי רבי משה הדרשן זצוק"ל:

אמר רבה הוי דברים שבלב ודברים שבלב אינן דברים. פירש אף על פי דמוכחא מילתא לעלמא דלמיסק לארעא דישראל זבין כגון שידעו בו שכיניו שהיה בדעתו לעלות כיון שלא פירש בפיו בעת המכירה כי הוא רוצה לעלות אמרינן דברים שבלב אינן דברים. דאי בדלא מוכחא למה לי למימר אינן דברים תיפוק לי' דלא מהימן דלא כל הימנו לומר כך היה בלבי ולבטל המכר. ותו דבעי תלמוד' מנא ליה לרבה הא ואי דלא הוה מוכחא מילתא אמאי בעי מנא ליה והא סברא קאמר אלא ודאי אע"ג דמוכחא מילתא שכך היתה דעתו אפ"ה אמר דברים שבלב אינן דברים מש"ה בעי מנ"ל הא דהא הקנה לו בכל לב ואמאי אמרינן דברי' שבלב אינן דברים. גם המורה הכי פי' לקמן בהילכתן גבי ודילמא שאני התם דלמפטר נפשיה מקרבן קא אתי. אבל האי גברא דחזינן ליה שטורח לעלות לא"י. אלמא אע"ג דמוכחא מילתא אמר רבה דברים שבלב אינן דברים. וראיתי שנוטים אחרי רבינו חננאל זצוק"ל. דאמר דהיכא דמוכחא מילתא דאדעתא דהכי זבין ולא אתקיים הדרי זביני ומשוים דין זה לדין המברחת בפ' האשה שנפלו לה נכסים

דמשום דידעי מילתא דבעבור שרוצה להינשא קא עבדא אנן סהדי ואמדינן דעתה דלאו בכל לב יהבא ומבטלי להאי מתנה וכן נמי בשכיב מרע כשכתב כל נכסיו לאחרים אמדי' דעתיה דסבור למות ומשום הכי נותן ואם עמד חוזר וכן נמי מאי דאמרי' התם מי ששמע שמת בנו וכת' נכסיו לאחרי' ושמע שהוא חי שמתנתו בטילה דאזלינן בתר אומדנא. וכן נמי מאי דאמרן בפ' אלמנה ניזונית דזבני אפדינהו משום בצורתא דהדרי זביני משום דאזלינן בתר אומדנא ואין הדבר כן שאם לא היה ידוע שהוא רוצה לעלות בא"י אמאי איצטרך רבה למימר דברים שבלב אינן דברים ואע"פ שהן דברים מאן מוכח שכך היה בלבו הא גבי מעילה דליכא הוכחה אמרי' ודילמא למיפטר נפשיה מקרבן קאמר הכי כ"ש הכא דאיכא למימ' דילמא לאהדורי זביני אמר הכי ולעולם דברים שבלב דברים אלא ודאי הדבר ברור כשמש דבהכי עסקינן כגון שהיה ידוע לכל שכיניו כי הוא רוצה לעלות אלא מפני שלא הודיע דבר זה בעת המכר אמר רבא דדברים שבלב אינם דברים כדפירש המורה וכדכתב בספרים ובעידנ' דזבין לא אמר וההיא דזבני אפדיניהו כגון דאמר בההיא שעתא כדפרישי' התם. וההיא דמברחת דמבטלינן למתנה ולא אמרי' דברי' שבלב אינן דברים ואזלינן בתר אומדנא משום דהיא מתנה ולא שביק איניש נפשיה ויהיב לאחריני אבל אם מכרה נכסיה אף על פי שהדבר ידוע שהיא רוצה להינשא מכרה קיים וכן נמי שכיב מרע אם מכר כל נכסיו לא אמרינן כסבור למות הוא שאם כן למה קבל מעות ודוקא כשנתן וחילוק יש בין מכר ובין מתנה. והכי אמרינן בפ' מי שמת איבעיא להו מכר כל נכסיו מהו זימנין אמר רב יהודה אמר רב אם עמד חוזר וזימנין אמר רב יהודה אמר רב אם עמד אינו חוזר ולא פליגי הא דאיתנהו בעיניהו והא דפרעינהו בחובו. פי' אי איתנהו בעיניהו מכרו קיים דאין סבור למות אלמא חילוק יש בין מכר ובין מתנה. וכן נמי בההיא דבעיא למיסק לארץ ישראל אם לא מכר אלא חילק קרקעותיו לקרוביו בעבור שהיה סבור לעלות והיו יודעים העולם כי הוא רוצה לעלות ולא עלה אין מתנתו מתנה ואע"פ שבעת המתנה לא אמר כלום דאיכא אומדנא ואנן סהדי דאדעתא דהכי עבד ואין המתנה דומה למכר ומה שאומר בסוף דהלכה בההוא דאתא לקמיה דרבא ולקמיה דרב אשי כגון שפירש בעת המכירה בעבור שהוא רוצה לעלות כדפירש המורה ומשום הכי היו רוצים לבטל המכר:

דף נ.

אמאי והא בלביה לא ניחא ליה פי' והא מוכחא מילתא דבלביה לא ניחא ליה ולמה אנו הולכי' אחר פיו שאמר רוצה אני שהרי בלבו אינו רוצה אלא לאו משום דאמרינן דברים

שבלב אינן דברים. ודחי ודילמא שאני התם דאנן סהדי דניחא ליה בכפרה פי' אע"ג דעד השתא לא היה בלבו להביא עכשיו נתרצה בכל לב וביטל מחשבתו הראשונה אבל התם דלא ביטל מחשבתו נלך אחרי מחשבה ולא יהיה מכר. וכן יש לפרש בגיטי נשים. וכן נמי בתלוה וזבין אפילו למאן דאמר אגב אונסיה גמר ומקני איכא למימר דביטל מחשבתו הראשונה אבל התם דלא ביטל מחשבתו אכתי נימא דניזיל בתר מחשבתו:

שאני התם דמצוה לשמוע דברי חכמים פירש אבל עישוהו עכו"ם דאין מצוה לשמוע דבריהם לעולם אימא לך דברים שבלב דברים. ואי קשיא א"כ נקשה אמאי דנתן גט מעושה בעכו"ם פסול לרבה דאלמא דברים שבלב דברים לא קשיא דאמר לך רבה שאני התם דמה שאמר רוצה אני בעישוי אמר ואפילו דיבור בפה אין כאן ומשום הכי לא הוי גיטא אבל הכא מי הכריחו למכור. אבל מכפיות בית דין אתיא ליה סייעתא דאע"ג דבעישוי אמר רוצה אמרי' דהוי רצון ולא אזלינן בתר לבו וכל שכן היכא דליכא עישוי אי לאו דאינה מצוה דאמרינן בכל לב אמר ואין כאן דברים שבלב. ובתלוה וזבין אמרינן האי דאמר רוצה אני בכל לב אמר שהזוזים ריצוהו אבל תלוה ויהב מתנה אינה מתנה שלא בכל לב נתרצה ואפילו דיבורו אינו כלום כיון שעל ידי עישוי אמר:

אמאי והא אמר סבור הייתי פי' לא מקשה הכי למימרא דלא ליהוו קידושי כלל ותפטר לעלמא בלא גט דהא לא מוכחא מילתא דכך הוה סבר בדעתו ולא כל הימנו לפוטרה בלא גט אפילו הכי מקשה אמאי אמר תנא מקודשת דמשמע שאם בא אחר וקדשה אין קדושי השני קדושין ומותרת לראשון והא ראשון אמר סבור הייתי ונהי דלא מהימן לעלמא לאיצטרוכי גט משני אם הוא יפטרנו בגט לעצמו יהא נאמן דהא שויתה נפשיה חתיכא דאיסורה ותהא אסורה לו אלא משום דאמרינן דברים שבלב אינם דברים ואפילו אם היה כדבריו קידושי השני אינן כלום:

אמר ליה אביי ודלמא שאני התם דלחומרא לאצרוכי גיטא מיניה. פי' מאי דתנא מקודשת לאצרוכה גיטא מיניה ולא מהימן למימר סבור הייתי אבל למיסרא אנפשיה הכי נמי דמהימן ודברים שבלב דברים הן ואינה מותרת לו בלא גט משני אבל מיהו אם נתן לה גט היא אינה צריכה גט משני דלא כל הימנו לאוסרה ולא מהימן אלא אנפשיה ולאו אאחריני אבל המורה פי' אבל קדושין גמורין לא הוי לבטל קדושין אחרים שלא יתפסו בה ואם בא אחר וקדשה צריכה גט אף משני ואינו נראה לי דלאו כל כמיניה למיסרה אעלמא:

אמאי והא קאמרת בלבי היה פי' ותהא מהימנא על עצמו דשויתה אנפשיה חתיכא דאיסורא:

אמאי והאמר לא היה בלבי פירש ואע"ג דלא מוכחא מילתא אנפשיה יהא נאמן ולא יביא חולין לעזרה:

ודלמא שאני התם דלמיפטר נפשיה מקרבן קא אתי. פירש ואף על גב דכי אמר נזכרתי מהימנינן ליה התם דליכא שום אמתלא דמוכחא דמשקר. אבל הכא איכא קצת אמתלא שאם היה בלבו לקפוד על הכיס למה לא פירש לו כפי מה שפירש לו מן החלון או מן הדלוסקמא. הוה לי' למימר נזכרתי והלכך אי דברי' שבלב הוי דברים יהא נאמן לומר בלבי היה על ידי מגו אלא לאו ש"מ דברים שבלב אינם דברים ואף על פי שלא היה בלבו מכיס זה כיון שלא פירש לו בפיו לא שינה שליחותו ותפשוט מהכא דדברים שבלב אינם דברים ואע"ג דמוכחא מילתא דדעתיה הוה למיסק. ורבינו חננאל זצוק"ל כתב וקיי"ל דכל היכא דמוכחא מילתא דאדעתא דהכי זבין ולא אתקיים הדרי זביני. ואינו נראה לי אלא אף על גב דמוכחא מילתא דדעתיה למיסק כל זמן שלא הוציא בפיו בשעת המכירה אינו כלום ולא הדרי זביני כדאוכחית לעיל דדברים שבלב אינן דברים. אבל אם פירש בפיו כי רוצה לעלות אף על פי שלא מכר לו על תנאי אלא סתם אי לא מצי למיסק הדרי זביני עיין בפרק אלמנה ניזונית בפסקיי:

איכא בינייהו דאיתיליד אונסא באורחא. פירש אונסא הכי משמע דלא מצי למיסק השתא כלל. ללישנא קמא דאמרינן אי בעי יסק השתא הא לא מצי סליק השתא ואע"ג דבעידנא דזבין הוה מצי למיסק כיון דהשתא לא מצי סליק הדרי זביני. ולהך לישנא דאמר איבעי לא הוי סליק בתמי' כיון דהוי מצי למיסק ולא סליק עד דאיתיליד אונסא לא הדרי זביני. כך פירש רבינו חננאל זצוק"ל ופתר המורה לא נראה לי:

האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה וכו'. אי קשיא אמאי לא פליג רבי אליעזר הכא בשליחות לקבלה של אשה ומכשיר כדמפליג התם גבי גט משום דקבלת הגט הוי בעל כרחה משום הכי הויא מראה מקום אבל קבלת הקדושין אינה אלא מדעתה הלכך כך היא קפידא באשה כמו באיש ותנא איש והוא הדין אשה. והכי נמי אמרינן התם ורבי אליעזר מאי שנא רישא דלא פליג ומאי שנא סיפא דפליג:

איש דמדעתו מגרש קפודא קפיד אשה דבין מדעתה בין בעל כרחה מגרש מראה מקום הוא לו:

על מנת שאין בה מומין כו' עיין מה שהקשיתי עליה בפ' המדיר:

לא צריכא דמיעוטא מקדשא והדר מסבלי ורובא מסבלי והדר מקדשא מהו דתימא לא ניחש למיעוטא קמ"ל. כך מצאתי כתוב במקצת ספרים וכן נראה לי עיקר:

דף נ:

כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו. ראיתי מקשים בזה והרי איסורין דאמרינן אין איסור חל על איסור ואיתנהו בבת אחת דבאיסור בת אחת חייב שתים. ואין זו קושיא של כלום דבודאי במה שאדם אוסר בפיו כגון קדושי האחיות והמעשרות בין מעשר דגן בין מעשר בהמה ולחמי תודה יש לומר זו הסברא דהאי דאין איסור חל על איסור מפני שכבר הוא מוזהר ועומד כגון אשת אח ואחר כך נעשית אחות אשה או אחות אשה ואחר כן נעשית אשת אח. אבל כשבאים ביחד כגון אשת איש ואשת אח חייב שתים דהי מנייהו מפקית וא"ת כל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת אם כן לא יחול אחד מהן ויהיה פטור אלו הם דברי בדות:

דף נא.

הכל מודים היכא דאמר מיקדשו ארבעים מתוך שמנים דקדשי. ראיתי מקשים והא ר' יוחנן סובר בכל מקום דאין ברירה ואלה הם דברי הבל וכי כשאנו אומרים דקדשו ארבעים מתוך שמנים משום ברירה הוא זה דומה למקדש אחת מחמש נשים ולא פירש איזה קידש שכולן צריכות גט גם כאן כל חלה וחלה יש לומר זו קידש ומשום הכי כולן קדושת מספק ויאכלו כחומר לחמי תודה. בודאי אם היה אומר יברור ארבעים מהם ויאמר אלו יהיו קודש והשאר יהיו חולין אז הוה שייך לומר יש ברירה אבל זה אין לומר אפילו למאן דאית ליה ברירה שנוציא הקדש לחולין על ידי ברירה שאין לברר דבר זה שכיון שלא סימן איזה קידש כולן הן בספק מקודשת וגם בחמש נשים נמי אין לסמוך על הברירה. ולומר זו אני רוצה והוברר הדבר שזו קדש שכיון שבעת הקידושין היה ספק מה ברירה יש לומר שלא ידע איזו קידש בודאי אם היה אומר איזו שארצה היום או מחר וכן נמי בלחמי תודה בזה היה יכול לסמוך על הברירה כיון שתלה ברצונו אבל זה שקידש מתחלה בספק שלא ביירר איזה קידש אין לומר שם ברירה:

את וחמור לא קנה ראיתי מקשים והא רב נחמן דהילכתא כוותיה בדיני אמר בריש מי שמת קנה מקצת והכי נמי יחולו קדושין על הראויות ומתרצים הבלים. והנכון בעיני דהכי קא דייק רבא אי ממתניתין שמעינן הכי נקשה מינה למאן דאמר לא קנה והתם נמי מייתי קושיא ממתניתין למאן דאמר לא קנה ומתרץ התם כדמתרץ אביי הכא באומר הראויה מכם לביאה תתקדש לי:

קני את וחמור הוא פי' אף על פי שאין כאן שני קונים הוא והחמור אלא שני נקנים הנכריות והאחיות מכל מקום מינה ילפינן כמו שאין האדם קונה עם החמור כך אין דבר

נקנה עם מי שאינו נקנה כגון אם אמר אדם לחבירו פירות דקל זה שהן בו קנויים לך עם פירות העתידין להתגדל בשנה הבאה כמו שלא קנה פירות של שנה הבאה כך לא קנה פירות של שנה זו אע"פ שאלו כבר באו לעולם אי נמי גם שני קונים יש שהקנה הקדושין לנכריות ולאחיות וכמו שלא קנו אותם האחיות כך לא יקנו הנכריות מכילתא:

דף נב.

והלכתא כאביי קשיא לי כיון דאיתותב רבא מה צורך לפסוק הלכה כאביי. וי"ל מתוך שהיה יכול לתרץ על ידי הדחק אחת מבנותיך פלוני' מקודשת לאחד מבני פלוני ולעולם בשהוכרו ולבסוף נתערבו:

דף נב:

לית דחש לה להא דרבי שמעון. נראה לי דהוא הדין לגנבה דלא אמרינן סתם גנבה יאוש בעלים היא דהא בחדא תני להו בגזל ובגנבה למימרא דדינן שוה. ולא סמכינן אההיא דתנן בפ' כ"ו דכלים לא כר"ש ולא כתנא קמא:

מאן אחלך. פי' וכיון שלא היה לו כח לחלוק בלא דעת בעל הבית נמצא דההוא מוזא בשותפות הוה. ואי אמרת תתקדש מיהא בפלגא דאית ליה בגויה. כיון דכולה יהב לה לא סמכא דעתה לאיקדושי אלא בכולה והוה ליה במנה זה ונמצא מנה חסר דינר שאינה מקודשת:

והני מילי במוזא אבל כישא מצי אמר לי כו'. פי' והכי אמרינן בפ' איזהו נשך בהנהו תרי כותאי דעבוד עיסקא בהדדי ופליג חד מנייהו בלא דעתא דחבריה דהיכי דפליג זוזי דלא בעי שומא אמר רב פפא דשפיר עבד דזוזי כמאן דפליגי דמו. והיכא דפליג חמרא דבעי שומא אמר ליה מאן פליג לך. ואין לו תקנה עד שיחלוק בפני שלשה ששמו הדבר בשווי' כדאמרינן בפ' אלו מציאות באסור ורב ספרא דעבדו עסקא בהדי הדדי ופליג רב ספרא בלא דעתיה דחבריה ואמר ליה רבא ז"ל אייתי תלתא דפליגית קמייהו כו':

לא אמרו כלך אצל יפות כו' ראיתי מתמיהים ואפילו לענין תרומה לא אמרו אלא בעשאו שליח אבל לא עשאו שליח אפילו לענין תרומה הוי ריתחא ואני מתמיה על המתמיהין לא ראו מאי דתניא ותרם שלא ברשות אלמא בשלא עשה שליח מיירי:

אשה בעזרה מנין כתב המורה דנשים אין נכנסות לה כדתנן באבות הטומאות בפ"ק דכלים. ולא היא דלא תנא התם איסורא גבי נשים כלל אלא סברא היא דמה טיבן של נשים בעזרה והא לאו בני סמיכה נינהו:

דף נג.

ת"ל וכל מנחה אשר תאפה בתנור לכל בני אהרן תהיה. פירש אף על גב דקרא כתב לכהן המקריב אותה לו תהיה. כבר הוא דורש בסיפרא יכול לכהן המקריב בלבד ת"ל לכל בני אהרן תהיה אי לכל בני אהרן יכול לכולן ת"ל לכהן המקריב אותה הא כיצד לכהנים של אותו בית אב אלמא האי דכתב בסופו לכל בני אהרן תהיה אכולהו קאי. וסמיך ליה וזאת תורת זבח השלמים. פי' אין זה סמוכים ממש דהא רבי יהודא לא דריש סמוכין כדאמרינן בריש יבמות אלא הקישי' הוא דלהכי סמכינהו רחמנא לאקושיניהו:

דף נג:

שמעית מיניה דרבי יוחנן תרתי כו' פי' לפי דברי רבי יוחנן בהא פליגי רבי מאיר ורבי יהודה דלגבי מעשר שני קסבר רבי מאיר ממון לגבוה הוא. הלכך בין במזיד בין בשוגג לא קידש ורבי יהודה סבר ממון בעלים הלכך במזיד קידש אבל בשוגג לא קידש מפני שהן קדושי טעות. וגבי הקדש רבי מאיר סבר הקדש מתחלל בין במזיד בין בשוגג הלכך במזיד קידש ובשוגג לא קידש מפני שהן קדושי טעות. ורבי יהודה סבר אין הקדש מתחלל אלא בשוגג אבל במזיד לא והקדש כל היכא דאיתיה בקדושתיה קאי הלכך במזיד לא קידש מפני שלא נתן לה כלום שהרי אינה רשאי ליהנות ממנו ובשוגג קידש מפני שיצא הקדש לחולין והיא רשאי ליהנות ממנו. ושגגה דהקדש לא חשיבא ליה לרבי יהודה קדושי טעות כי היכי דחשיבא ליה שגגת מעשר דשגגת מעשר חשיבא ליה טעות מפני שאינה יכולה ליהנות ממנו חוץ מירושו' אבל הקדש שהיא רשאי ליהנות ממנו אף על פי שנתחלל על ידה אינה חוששת בכך ומקודשת היא ורבי מאיר סבר חוששת היא על כך ואינה מקודשת:

אמר ליה אף במכר לא קנה פירש ופליגא דרב חסדא אדרבי יוחנן דאלו רב חסדא סבר אין הקדש מתחלל לרבי מאיר בשוגג ולא מעל אלא אם כן ביערו מן העולם. ורבי יוחנן סבר מתחלל מדאיצטרך למיתלי טעמיה דרבי מאיר משום קדושי טעות:

דף נד.

אמר רב חזרנו על כל צדדים כו' פי' רב סבירא ליה כר' יוחנן דהקדש בשוגג מתחלל לרבי מאיר אבל לטעמא דרבי יוחנן לא סבירא ליה דאלו ר' יוחנן תלי טעמא דמתניתין משום קדושי טעות ואלו רב מפרש מתניתין בכתנות כהונה הא במעות הקדש מקודשת

ולא חיישינן לקידושי טעות ודברי המורה מוכיחים דר' יוחנן סבירא ליה דאין הקדש מתחלל בשוגג כרב חסדא ואינו נראה לי:

ומשנתינו בכתנות כהונה שבלו. פי' וקסבר רבי מאיר בשוגג לא קידש הואיל ונתנו ליהנות בהן בשגגה אבל במזיד קידש שלא ניתנו ליהנות מהן מזיד. ורבי יהודה סבר בשוגג קידש כדין כל הקדש שמתחלל בשוגג שאע"פ שנתנו להנות בהן בדבר אחד שאר ההנאות אסורות הן ויש בהן דין מעילה אבל במזיד לא קידש שאין הקדש מתחלל במזיד. ואתא ר"מ לאפלוגי על רבי יהודה בתרתי פליג עליה במזיד ואמר קידש ופליג עליה נמי בשוגג דיש שוגג שלא קידש כגון כתנות כהונה. וכי מקשינן לקמן לר"מ משירי הלשכה שהרי ניתנה להנות מחומות העיר ומגדלותיה הכי מקשה דאף במזיד הותרה הנאתן שהרי יושבין עליהן ולא דמי לכתנות כהונה שלא נתנו ליהנות אלא בשוגג ולא במזיד ומשום הכי מקשינן מינה לרב דאי לא ניתנה ליהנות אלא בשוגג הוה ליה לתרוצי הא דקאמר רבי מאיר מועלין בשירי הלישכה במזיד הוא וכדאמר נמי במתניתין גבי כתנות כהונה אלא משום דאמרינן דחומת העיר ומגדולתיהן נתנו ליהנות אפילו במזיד והמורה פי' הנאת חומת ומגדולתיה בשגגה ואינו נראה לי. ולא היא שלא הזכיר המורה שגגה אלא אצל המעילה שאין מעילה במזיד אבל הנאת החומה אפילו במזיד שריא:

מאי לאו אפילו אלא בלו פירש והאי דנקט בלו משום רבותא דאף על גב דבלו עדיין קדושתן עליהן:

דף נד:

תנאי נינהו אליבא דרבי יהודה. פי' יש תנא שאמר דסבר רבי יהודה כי ירושלים לא נבנית משירי הלשכה הלכך לא קדשה: (תיבת ההיא אתתא עד תיבת יקדש בו את האשה שייכים לעיל דף נ"ב ע"ב.) (ההיא איתתא דהוה משיא כרעא כו' קשיא לי מה צורך וספר לנו זה כי אם ההוא גברא דחטף סלע מחבריה וקידש בו את האשה):

כגון דיהב לה כשהוא סמדר והלא כרבי יוסי פי' ואין לומר דיהב ליה קודם סמדר שעדיין לא בא לעולם ואין לומר כגון דיהב ליה הגפנים גופיהו דא"כ היינו בין שהוא משלו:

דף נה.

ורבי מאיר היא דאמר הקדש במזיד מתחלל קשיא לי אמאי אוקי לה כרבי מאיר ולא כרבי יהודה נהי דאמר רבי יהודה דאין הקדש מתחלל במזיד כשמוציאו לצרכו אבל לצורך הקדש אינו מתחלל בתימא והא אם צריך למכור שום חפץ של הקדש מוכרו

ויוצא לחולי' וכן אם צריך לקנות שום חפץ להקדש קונין בדמי הקדש ויוצאין לחולין והכי נמי לצורך הקדש הוא שמחלל בדמי' ומביא בהן עולה ושלמים. ויש לומר דלהכי נקט ורבי מאיר היא משום דהפרזה גדולה קאמר רב אושעיא שיהו תמימין נפדין ומשום הכי קאמר ורבי מאיר היא דכי היכי דאשכחן דהפריז רבי מאיר בקדשי בדק הבית לומר הקדש במזיד מתחלל שאע"פ שלא מעל ונמצא שאין מעשהו כלום ואפילו הכי אמר דיצא לחולין ה"ה הכי יש לומר שהפריז גם בקדשי מזבח:

אין מועיל לאחר מועיל במוקדשים פירש שאם רכב על חמור של מוקדשין ונהנה ממנו שוה פרוטה יצא לחולין וחייב לשלם כל קרן החמור וחומשו שכבר הוא שלו הלכך חבירו לא מעל:

ההיא רבי יהודה הוא פירש דאי לר"מ כך היא בהמת בדק הבית כמו בהמת מזבח שכיון שאין הקדש מתחלל בשוגג כל הנהנין ממנה בשגגה מעלו:

דף נה:

וכי אומרים לו לאדם עמוד וחטא כו' פירש נהי דקסבר ר' מאיר הקדש במזיד מתחלל ואפילו קדשי מזבח מיהו הני מילי דיעבד אבל לכתחלה אסור לחללו:

אימר דשמעת ליה לרבי מאיר בקדשי קדשים פי' שיש בהן מעילה דומיא דבדק הבית אבל קדשים אין בהם מעילה:

פסח בזמנו מיזהר זהירי ביה. פירש ואף על גב דקיימא לן שהשוחט את הפסח קודם זמנו לשם שלמים כשר אסור לעשותן לכתחילה אלא צריך לשומרו לשם פסח אבל שלא בזמנו סתמיה קאי לשלמים שלא בזמנו שלמים הוי. אי קשיא וכיון דבזמנו זהיר בו כיצד יש לספק לשלא בזמנו יש לומר כגון שאמר לשלוחו קנה לי טלה לפסח וקנה גם הוא שהראשון לפסח והשני לשלמים או שהקריב את פסחו ומת:

נקבות זבחי שלמים ודילמא תודה היא דמייתי נמי תודה פירוש לא שיביא היא ואחרת עמה. דהא בעיא סמיכה אלא נראה לי דאלחוב בדמיהן קאי ותרעה עד שתומם ומביא שתי בהמות אחת זבחי שלמים ואחת תודה. ודילמא חטאת היא פירוש אבל בזכרים אין לומר דילמא חטאת היא חדא דאין חטאת זכר אלא שעירי רגלים וראשי חדשים ושעירי ע"ז וזה שנמצא כגון שהיה כבש. ואי נמי הוה שעיר קרבן ציבור מיזהר זהירי ביה:

אשתכח בת שנתה מאי קשיא ואי אשתכח נמי איל בן שתי שנים מאי ניעביד אם תאמר ירעה עד שיסתאב ויביא בדמיו עולה אי אפשר דודאי אשם שנתכפרו בעליו הוי מותרת עולה אבל אם לא נתכפרו בעליו וחייב ויביא בדמיו אשם ולהביא אשם לא אפשר שאינו

יכול להתנות עליו דלאו בר מינדב הוא. ואפילו כפרו בעליו נמי דקאי לעולה לאו לעולת יחיד אלא לקייץ המזבח שהיא עולת ציבור:

כנוסה לכיפה. פרוש כך שלא תתערב באחרים ותאסור את כולן אפילו הן אלף:

כונסה לכיפה. והוא הדין לאיל בן שתי שנים:

דף נו:

המקדש בערלה ובכלאי הכרם כו' פירש האי דלא תנא יין נסך וע"ז ועורות לבובין כדקתני בפרק בתרא דע"ז משום דלא מצי למיתני בהו מכרן וקידש בדמיהן הרי זו מקודשת דע"ז תופסת את דמיה כדלקמן. המקדש בערלה. קשיא לי אמאי לא תנא חמץ בפסח דבשלמא רובע ונרבע ושלל עיר הנדחת לא תנא דהיינו שור הנסקל שנגמר דינו בבית דין:

ממשמע שנאמר סקול יסקל השור אינו יודע שהיא נבילה ונבילה אסורה באכילה כו' שמעתי שמקשים כאן ואימא דהאי ולא יאכל אתא לבן פקועה דלא בעינן שחיטה ולא נפיק מסקול יסקל ולעולם מנא לך דאתא לרבוי היכא דשחטו לאחר שנגמר דינו. ואין זו קושיא של כלום שהתנא מחזיר לדרוש מקרא יתירא דלא יאכל היכא דשחטו לאחר שנגמר דינו אבל אם שחטו קודם שנגמר דינו מותר דדוק' האי אתא מדברי מקרא יתירא ותו לא. ואם אתה מרבה בן פקועה הוה ליה שחטו קודם שנגמר דינו דשרי כל שכן שהיה שחוט קודם שנגח והוא מותר ואם תרבה לאיסור כל שכן שהוספתה על דברי התנא שאם זה אסור כל שכן שאם שחט לאחר שנגמר דינו אלא ודאי התנא לא מרבה מקרא יתירא אלא שחטו לאחר שנגמר דינו אבל שחטו קודם שנגמר דינו לא וכל שכן בן פקועה דהוה ליה שחוט קודם שנגח שאין בשרו נאסר. ובודאי בן פקועה שנגח והמית ממיתין אותו כדי לסלק הנזק מן העולם אבל בשרו אינו אסור דכבישרא בדיקולא דמי ודמי לשור ששחטו בו שנים או רוב שנים והמית את האדם שאין בשרו נאסר כיון שהוא שחוט כדרך שפרט לך הכתוב בנבלה לגר בנתינה ולעכו"ם במכירה יש להעמיד הגירסא ולא לשבשה דלאו לדברים ככתבן אתיא אלא הזכיר היתר הנאה שהתיר' הבורא בין ליתן אותה מתנה בין למוכרה:

לחצי כפר ולדמי וולדות. מאן דדריש נקי מדמי וולדות סבירא ליה דמועד חייב בדמי וולדות ומשום הכי איצטרך למעוטי תם דאי מועד פטור כל שכן תם והכי מוכח בפרק שור שנגח ד' וה' שוורים כדפרישית במהדר' תליתאה והשתא דנפקא ליה איסור אכילה ואיסור הנאה מלא יאכל כו' ראיתי מקשים כיון דלא יאכל לכולי עלמא גם איסור הנאה במשמע אם כן גבי כיסוי הדם דכתב אשר יאכל נפרש אשר נהנה ונרבה גם חיה ועוף

טמאים לכיסוי. ולאו מילתא היא דהא אמרינן היכא דנפקי איסור הנאה ואיסו' אכילה מקרא חדא אמרינן דלא יהנה הוא והכא אי מרבית טמאים אם כן האי לא יאכל הנאה משמע ולא אכילה והיכי עקריה קרא מפשטיה דכתב לשון אכילה ומפרשים הנאה ולא אכילה הילכך ליכא למימר הכי. ותו אם גם הטמאים טעונין כסוי לשתוק קרא מינה ולכתוב חיה ועוף סתם והוה אמינא הכל במשמע אפילו טמאים אשר יאכל למה לי אלא ודאי אכילה דוקא קאמר:

דף נז.

כפרה כתיב בה כקדשים עיין בפ"ק דבכורות במהד' תניינא:

ובציפרי מצורע פי' בשתיהן דאע"ג דחיה מותרת בהנאה דוקא לאחר שנגמר מצותה ושילחה הא מקמי הכי אסירא בין לריש לקיש בין לרבי יוחנן דאע"ג דאמר משעת שחיטה עד שלא יעשה מצותה ויזה בה אסורה היא. והכי תנן בפרק בתרא דנגעים נשפך הדם תמות המשתלחת אלמא זריקת הדם מתרת אותה הא קודם זריקה אסורה:

ר"י אמר משעת שחיטה פי' ואיסור הנאה לרבי יוחנן נמי מדתנא דבי רבי ישמעאל נפקא ליה אלא רבי יוחנן סבר דעגלה ערופה לא נאסרה אלא לאחר עריפה והכי מוכח בפרק אותו ואת בנו. וריש לקיש סבר כרבי ינאי ואמר גבול יש לה:

בעגלה ערופה מנ"ל דאסורא בהנאה אמרי דבי ר' ינאי כפרה כתיב בה כקדשים ובמסכת זבחים מייתי לה מדגמרינן שם שם ממרים מה מת אסור בהנאה אף עגלה ערופה אסורה בהנאה ואפשר דפליגי אהא דהכא א"נ דהא לאיתסורי מחיים וההיא לאיתסורי לאחר עריפה דלא אתיא עריפה ומכשרי לה דומיא דשחיטה בקדשים כדאמרינן בסמוך ובמסכת ע"ז ובדוכתי אחריני אמרינן איפכא דגמרינן למת שאסור בהנאה מעגלה ערופה בג"ש דשם שם וזה מן הסוגיות המתחלפו' בתלמוד. וא"ת אמאי לא פרכינן הכא דא"כ יהא תופס דמים כקדשים. י"ל דלא פרכינן הכי אלא היכי דקרייה קרא קדש אבל הכא לא דמיא אלא לכפרה בלחוד. ויש מתרצים דהאי היקש הוא ואין משיבין על ההיקש ואינו נכון דמשום האי פירכא לא מיפרך היקש שלא תהא כקדשים:

והתם מאימת כו' עד הכא לית ליה גבול אחרינא פי' דכיון דגמרי' דעגלה ערופה אסורה מחיים ואית ליה מחיים תרי גבולי קיחה וירידה לנחל איתן אית לן לאוקמי איסורא בבציר דיכילנן מסתמא דתפשת מועט תפשת אבל הכא דלית ליה גבול אחרינא מחיים אלא קיחה ע"כ נוקמה אקיחה. וליכא למימר דנימא דליתסרו משעת הבאה שהרי אין

לנו אלא גבול שפי' בה כתוב כגון קיחה דהכא או קיחה וירידה דהתם אבל הבאה שלא נתפרשה בכתוב בכאן לא:

השתא מחיים אסורה לאחר שחיטה מבעיא. פי' שהרי איסורה מחיים מפני שהוא קודש מכשיר וכיון שאף לאחר שחיטה שמו עליו איסור שבו להיכן הלך שאין זה דומה לבעלי חיים הניתרי' באכילה בשחיטה שיצאו משום אבר מן החי:

שחטה ונמצאת טריפה יקח זוג לשני והראשונה מותרת בהנאה יש מפרשים ונמצאת טרפה דקס"ד טרפה ודאית לאחר קיחה כגון שנקב בוושט או הפסיד וקלקל בשחיטה והיינו דמקשי דבשלמא אי אמרת דאיסורא משעת שחיטה הכא שאירע פסול בשחיטתה אפילו רבנן מודו דלא שמה שחיטה ולהכי שריא אלא אי אמרת משעת קיחה אוסרה כי נמצאת טריפה מאי איכפת לן דהא מקמי הכי חייל איסורא עלה ואח"כ נטרפה ופרקינן. כגון שנמצאת טריפה בבני מעים בענין שהיתה טריפה קודם קיחה דלא חייל עלה איסורא כלל. ולא נהירא דלמאי דקס"ד דמעיקרא שאירע לה פסול בשחיטת נבלה והוה ליה למימר ונתנבלה בידו. אלא ה"פ דמעיקרא קס"ד דמיירי בטרפות דאפשר דהוי אחר קיחה כגון שנמצא נקיבת קרום של מוח וכיוצא בו ולהכי קאמר אא"ב דלא מיתסרא עד שעת שחיטה השתא דנמצאת טרפה מותרת בהנאה דסבר לה כר"ש דאמר שחוטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה דהא ודאי קודם שחיטה נטרפה אלא לדידך דאמרת משעת קיחה מיתסרא כי נמצאת טריפה אמאי מותרת בהנאה ניחוש דילמא בתר קיחה נטרפה דספקא דאורייתא הוא ופרקינן דהב"ע כגון שנמצאת טריפה בבני מעיים כלומר שנמצאת יותרת בבני מעים דהשתא ודאי בשעת יצירתה נטרפה שאין יותרת נוצר לאחר יצירה כדפרישת במסכת חולין. והא דלא פריש בהדיא שנמצאת יותר משום דאיכא יותרת דלא פסול כגון במקום שאם ניטל כשרה. ותו דבר מיותרת נמי איכא טרפות אחר כגון שנמצאת מחט בבני מעים והוגלד פי המכה דבידוע שהוא ג' ימים קודם שחיטה ולקח לזו תוך ג' ימים דקים לן דמקמי לקיחה נטרפה:

הרי מוקצה ונעבד מוקצה פי' לא שהקצה לע"ז דהא קי"ל האומר בית זה לע"ז שור זה לע"ז לא אמר כלום שאין הקדש לע"ז אלא פירושו שנתנו לכומרים והאכילוהו ככרשיני ע"ז בדור שלהם והכי מפ' בתמורה:

דף נז:

כי אסירי לגבוה לקרבן אבל להדיוט שרו כדאמרינן התם דכיון דאיצטרך רחמנא למיסרינהו לגבוה מכלל דלהדיוט שרי:

דף נח.

ובפטר חמור. פי' אע"פ שהאשה יכולה לפדותו בשה ולהיות מותרת בו אפילו הכי כל זמן שלא פדאתו הוי איסורא הנאה ונמצא שלא נתן לה כלום והוא הדין בהקדש דאמר רבי יהודה במזיד לא קידש מפני שלא נתחלל והקדש כדקא קאי ואף על פי שהאשה יכולה לחללו על שוה פרוטה כדקיימא לן הקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה מחולל אפילו הכי כל זמן שלא חיללן אינה מקודשת דבשעת קדושין לא מדי יהב לה וה"ה הכי נמי הכא. עיין בקונטרסי בפרק השותפין שנדרו הנאה. שפירשתי בענין אחר יצא בשר ונכנסו דגים. דוקא בשביעית אמרינן הכי משום דכתב בה קדש תהיה ויש דין קודש בחליפה ותהיה כפירות גופן אבל בע"ז דכתיב והיתה כל מה שאתה תהיה ממנה אפילו אלף כולן אסורין:

הניחא למ"ד אין מלמדין. ה"ה דהוה מצי לאקשוי דלאו כאחד באין אלא מצריך צריכי דהא לא דמו אהדדי:

דף נח:

ומר סבר טובת הנאה ממון. פירש ואם יאמר לו אני אתן לך כפי טובת הנאה שבהן אין שומעין לו שכיון דבר תשלומין נינהו חייב ליתן לו הפירות כאשר היו.

לא דכולי עלמא טובת הנאה אינו ממון והכא במתנות שלא הורמו קא מיפלגי. פי' וטיבלו משדהו הוא אלא שעדיין לא הורמו ואינן חלקו של כהן עדיין דלאו כמי שהורמו דמיין הילכך משלם דמי כולו שהוא אומר לו אני הייתי רוצה למכור טיבלי לאחרים ומר סבר כמי שהורמו דמיין והילכך אין לו לתובעו דטובת הנאה אינו ממון:

חטה אחת פוטרת את הכרי. ראיתי מקשים והא תתן לו כתיב ובעינן כדי נתינה כדדרשי' גבי ראשית הגז. ונראה לי לתרץ דבודאי מצוה ליתן לו דבר חשוב כדתנן בפ' ראשית הגז וכמה הוא נותן לו משקל ה' סלעים שנאמר תתן לו שיהא בו כדי נתינה. והכי נמי תנן בשלהי פיאה אין פוחתין לעני בגורן מחצי קב חיטים וקב שעורי' כו' עד מדה זו אמורה בכהנים ובלוים בישראל. פי' גם כשמחלק תרומה בגורן לכהנים או מעשר ראשון ללוים לא יפחות לכל אחד מחצי קב שיהא בו כדי נתינה. אבל מיהו אע"פ שמצותו בכך אם אינו רוצה לקיים מצוה זו ותרם חטה אחת מכל הכרי ניתקן ויצא מידי טבלו אלא שלא קיים מצות נתינה. וה"נ תנן בפ"ב דתרומות אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם שוגג תרומתו תרומה מזיד לא עשה כלום ומייתי' לה במסכת פסחים בפרק כל שעה וביבמות בפ' האשה פי' אין תורמין מן הטמא על הטהור דאמר קרא תתן ולא לאורו

ואע"פ שמצותו בכך אם תרם ניתקן טובא ואע"פ שחיסר מצוה. והא דקתני במזיד לא עשה כלום פליגי בה בהאשה רבה רב חסדא אמר לא עשה כלום דאפילו ההוא גריוא הדר לטבליה. ורב זביד אמר לא עשה כלום דאפילו ההוא לתקן את השירים אבל תרומה הוי וכל זה משום קנסא אבל תרומתו מן דינא תרומה היא אע"פ שחיסר מצוה:
מקודשת לשני. אתא לאשמועינן דלא תימא שארית ישראל לא יעשו עולה ולהקניט עשה ולא בכל לב וכן האשה נמי אלא קדושין הן:
ותנא דידן מאי הנך. כלומר למה אינו קורא אותו רמאי ומהדר דהכי קאמר הלך ברמאו' דאי לאו הכי אמאי תני (הלך) ליתני וקידשה:

דף נט.

עני המהפך בחררה. פי' המורה לזכות בה מן ההפקר או שיתנו' לו בעל הבי' וראיתי מקשים עליו ממאי דתנן בפיאה ומייתינן לה בפ' שנים אוחזין נפל לו עליה פי' טליתו עליה מעבירין אותו ממנה משמ' ואפילו לכתחלה וה"ק דנקרא רשע. ונ"ל לתרץ דהתם גבי פאה לא הי' זה מהפך בה יותר מן האחרים שהרבה עניים היו עומדים שם ללקט הפאה וזה קפץ ונפל עליה או פירש טליתו עליה והי' מונעין עניי' מללקוט בעבור זה מונעין אותו ממנה וילקטו כולן ביחד אבל לעולם אם האחד היפך אחר ההפקר עד שמצאו וקפץ אחר ונטלו רשע הוי. ורב כהנא דהוה מנקיט ואכיל תמרי דהוה שדי ההוא גברא מדיקלא כדאמרי' בפ' הניזקין התם בלא זה יש להקשות וכי לית מאי דתנן עני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום. ותו דמוכחא מילתא דהוי פיאה והיא של עניים והאיך היה הוא מלקט ואוכל כדכתיבת התם במהדורא תליתאה. אלא נראה לי דדבר מועט ליתן לתוך פיו אין כאן מפני דרכי שלום דלא קפדי אינשי וגם ממתנות עניים אם לוקח בדרך ואוכל דבר מועט אין כאן משו' גזל עניים דלא קפדי אבל ודאי אי קפדי אסור וכי רמא ביה קלא האי גברא נמנע וה"ה נמי שאם לא ליקטן בידו אלא שהשליכן היה נמנע כיון דקפיד אלא מפני שאמר כי בידי לקטתים אמר לו מאתריה דר' יאשי' את ומפני אתה בקי בדיני':

דף נט:

ובא אחר ואמר לה מעכשיו ועד עשרים יום. פי' דאלו הוה סתמא דבתרא לא הוי קדושין ואלו הוה עד ל' יום הוי חלין שניהם ביחד ולא הוי קידושי דאין אשה מתקדשת על

שני בני אדם דכל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו דומיא דשתי אחיות כאחת ודקמא הוי קידושי משום ספק תנאה אבל דבתרא לא הוי קידושי:

דף ס.

ורבי יוחנן אמר אפי' מאה תופסין בה והכי מיפרשא מתניתין מקודשת ואינה מקודשת שמצריכין אותה גט משניהם אבל אינה מקודשת שתהא מותרת לו מפני שני הקידושין תופסין בה:

א"ב שפשטה ידה וקבלה קידושין מאחר. פי' הוא הדין נמי אם חזר בו הבעל ואמר אי איפשי ליתן לך. לרבי יהודה דאמר לכי יהיב הוי קידושי יכול לבטלם בכך ואינה צריכה ממנו גט ולרב הונא דאמר תנאה הוא אף על פי שאמר עכשיו אי איפשי ליתן כל זמן שאחר כך ימלך ויתן לה הוו קדושין למפרע הלכך אין לה תקנה לינשא לשום א' עד שיתן לה גט שכיון שלא קבע זמן בנתינת הזוזים כל זמן שיתנם לה מתקיימין הקידושין למפרע. וכן נמי מאי דתניא לקמן גבי גט ולאחר לא תינשא עד שתתן אם נישאת נישואיה תלויין אם תתן לו מאתי' זוז הוי גיטא למפרע והוו נישואין ואם לא תתן אינן נשואין ואם רוצה האשה לחזור לבעלה שלא תתן לו הזוזים ויהיה הגט בטל אינה יכולה שמא היום או מחר תתן לו ותקיים הגט למפרע ונשואיה משני היו נשואין והיא אסורה לו. ואותו השני אסור בקרובותיה שמא יתקימו נישואין:

דף ס:

איכא בינייהו שנקרע הגט או שאבד. פי' הוא הדין דאיכא בנייהו כגון שחזר הבעל וביטל הגט קודם שתתן לו זוז דלרב הונא לא מצי לבטוליה ולרב יהודה מצי לבטולה דכך היא חזרה דבעל גבי גירושין כמו חזרה דאשה גבי קדושין. אבל גבי קדושין לא שייך למימר איכא בינייהו כגון שנתאכלו מעות דהא אמרן לעיל גבי הרי את מקודשת לי לאחר שלשים יום. רב ושמואל דאמרי תרווייהו מקודשת ואע"פ שנתאכלו מעות ומאי טעמא גבי גט בעינן שיהא בעין וגבי קדושין לא בעינן שיהא בעין דקידושין דמידי דאית לאשה הנאה בגוייהו נינהו מכי יהבינהו ניהלה כבר ניהנת מהם שהיא רשאי לעשות מהן רצונה אבל גט דלאו מידי דבר הנאה הוא אם הגט הפוטרה אינו בעין בעת שהיא מתגרשת אינו כלום. (אבל היכא דעבד ברביעי ובשמיני דקא נפיש בימי טהרה כו' עין מה שכתבתי בהלכות י"ג דספר הלקט) וכתב בהלכות דהא דאמרינן מקודשת אף על

שנתאכלו המעות דוקא דיהב לה מעות אבל אי כתב לה שטר אירוסין מעיקרא והשתא לא איתיה לא הוי קידושי:

וניפלגו בעל מנת להודיעך כחן דרבנן עיין בפרק מי שאחזו במהדורא תליתאי:

על מנת שיש לי בית כור עפר. בית כור עפר הוא רע"ד אמות על רע"ד אמות פחות מעט ואינו חסר חצי טפח. כיצד ר"נ על ר"נ הם בית כ"ה סאין שכל סאה היא נ' על נ' נשארו מן הכור ה' סאין שהם ר"נ אמות אורך ברוחב נ' חלוק הרוחב לחמש רצועות שתהיה כל רצועה ברוחב י' אמות יגיעו אלף ור"ן אמות אורך ברוחב עשר. הקף ר"ן על ר"ן סביב יגיעו אלף לארבע רוחות וצריך ד' פעמים עשר על עשר בקרנאתא שיבואו מ' אמות הרי נשארו מן הרצועה של אלף ור"ן אמות ר"י אמות אורך ברוחב עשר ונמצא השדה ר"ע על ר"ע שהרי הוספת עליו עשר אמות לכל צד. עוד חלוק הרוחב לחמשה שיבא כל הרצועה שתי אמות ושים זה בראש זו יגיעו אלף וחמשים אמות על רוחב שתי אמות סביב השדה לארבע רוחותיו צריך ד' פעמים ר"ע שהם אלף ושמנים וד' פעמים ב' על ב' אמות שהם שמנה אמות באורך הרי אלף ושמונים ושמנה ויש לנו אלף וחמשים. חסרנו רצועה של ל"ח אמות אורך ברוחב ב' אמות שהם י"ב טפחים יגיעו י"ב פעמים ל"ח תנ"ו אורך ברוחב טפח חלוק אותה לחצי טפח יגיעו הת"ק י"ב אמות אורך ברוחב חצי טפח. והשדה הוא עכשיו רע"ד על רע"ד וצריך רצועה להקיפו ד' פעמים רע"ד שהם אלף רצ"ו אמות נמצא שלא חסר חצי טפח לכל צד הרי שדה שהוא רע"ד אמות על רע"ד אמות יגיעו בית כור ויותר מעט:

דף סא.

נהי דבהדי ארעא לא קדשי נתקדשו באנפי נפשייהו. פי' אע"פ שהם חשובין ואינן נכללין בכלל הבית כור לא יהו אלא חתיכות קטנות שהן מפוזרו' והקדישן אינן נמדדין לפי זה החשבון ומה לי אם ימדדו ביחד עם זה בית כור מה לי אם ימדדו מפורדין הלא הכל לפי חשבון זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף הוא נותן ופתר המורה לא נראה לי:

דף סא:

היינו דכתיב הלא אם תטיב שאת בפרק שבועת הפקדון בסופו מוקמינן דבאיסורה אית ליה לר"מ מכלל הן אתה שומע לאו ולא רצה התלמוד כאן להאריך דברים ולאותה שיטה כמו שמתרץ רבי חנניה מתרץ רבי מאיר:

דף סב:

התם מעיקרא בהמה אבל בגר אין לומר כך דיש לו חייס (וגירות) לפירות מחוברין. יותר כן אמר ראב"י אפילו אמר פירות ערוגה זו כו' נראין הדברים שגם ברישא ראב"י אמרה ורבי יוחנן כוותיה ס"ל גם רבי חנינא שאמר לא שנו אלא שאין אשתו מעוברת כול' כראב"י סבירא להו. וכיון דאמר אביי לקמן ראב"י ורבי ורבי מאיר כולהו סבירא להו אדם מקנה דבר שלא בא לעולם הוו ליה שיטה וקי"ל אין הלכה כשיטה וסבירא ליה לאביי דרבנן פליגי עליהן בכולהו. והילכתא כאביי דהוא בתרא. והכי אמרינן נמי בפ' האשה רבה אמר רב נחמן בר יצחק רב הונא כרב ורב כרבי ינאי ורבי ינאי כרבי חייא ורבי חייא כרבי ורבי כר"מ ור"מ כראב"י וראב"י כרבי עקיבא דאמר אדם מקנה דבר שלא בא לעולם:

דף סג.

ותנא דידן סבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף. קשיא לי דהיכי דמי אי דאמר לה הרי את מקודשת לי בשכר שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל כדתנן א"כ אף על גב דאמרינן ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף אמאי אינה מקודשת והא כל פרוטה ופרוטה דעביד קניה לה לשם קדושין ודמי למאי דאמרן בפירקא דלעיל שאם אמר לה התקדשי לי באלו אף על פי שהיתה אוכלת ראשונה ראשונה מקודשת דמדידה קא אכלה והכא נמי הכי קאמר לה התקדשי לי בכל הפעולה שאעשה עמך וכל הדברים שאדבר עליך לשלטון שלא גמרו קדושין עד שלא יגמור כל הפעולה ואע"פ שיש בה כמה פרוטות דכל פרוטה ופרוטה דעביד קניא לה לשם קדושין. ואמאי הויא לה מלוה. משום הכי נראה לי לפרש דהאי דתנא שאדבר ושאעשה שידוכין הן אלה אבל צריך לומר לה לאחר שדובר ולאחר שעשה הרי את מקודשת לי בשכר שדברתי ושעשיתי שאין נכון לומר אדם לאשה הרי את מקודשת לי בסלע שאתן לך מחר או לאחר שעה דבעינן שתהא נתינה בשעת אמירה והכי נמי אין נכון לומר התקדשי לי בשכר שאעשה אלא בשכר שעשיתי והכי פרישית בפרקין דלעיל במהדר' תנינא. ומשום הכי מחלק דלמאן דאמר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף כל פרוטה ופרוטה דעביד מלוה היא ונמצא כי הוא מקדש במלוה אבל אם נאמר שאינה לשכירות אלא לבסוף אין כאן מלוה. ואם תאמר כיון שאמר שעשה עמה צריך לומר לה בשכר שעשיתי אם כן הוה ליה בשכר שהרכבתיך על החמור שהושבתיך בקרון או בספינה שאינה מקודשת. תשובה התם שלא שידכה ולא הודיעה מתחלה שעל דעת קדושין הוא מרכיבה הוה ליה שכר רכיבתה

מלוה ונמצא מקדש במלוה אבל הכא ששידך ואמר שעתיד לקדש באותה שכר אינה כמלוה אצלה שעל דעת לקדשה באותו שכר היא עושה. אבל מיהו אי אמרינן ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף כיון שלא קדשה אלא בסוף מלוה נינהו ואע"פ שהודיעה כי בשכר זה רוצה לקדשה כדאמרן בפירקא דלעיל התקדשי לי בזו ובזו ובזו והיתה אוכלת ראשונה ראשונה שאינה מקודשת אא"כ יש באחרונה שוה פרוטה דקמייתא מלוה נינהו:

דף סג:

אלא דאמר לה ע"מ שלא ימחה אבא. פי' האי דלא הדר ואמר דאמר אין משום דבעי לאוקמה מציעתה וסיפא בחד טעמא דליכא למיפלגינהו דחד דיבורא הוא מת האב ומת הבן:

ורב חסדא אמר א' זה וא' זה אין סוקלין. פי' ודוקא אם לא הוחזק' בעי' אינה מקודש' אבל אם הוחזקו בעיר אינה מקודש' בין ע"פ האב בין על פיה סוקלין כדבעינן למימר בפרק ז' דלקמן הוחזקה נדה בשכונתיה בעלה לוקה עליה משום נידה ואמרי' נמי איש ואש' תינוק ותינוק' שהגדילו בתוך הבי' נסקלין זה ונשרפין זע"ז והתם אין עדי' בדבר אלא בדברי פיהם הוחזקו ומהימני אף לעונשים אלא לאו ש"מ האי באיתחזק והאי בדלא איתחזק:

ובירושלמי גרסינן התם תני איש ואשה שבאו ממדינת הים הוא אומר אשתי היא והוא אומרת בעלי הוא אין הורגין עליהם משום אשת איש הוחזקו הורגין עליהן עד כמה היא חזקה משום ר"י אמר עד שלשים יום. אלמא בעדות פיהן אין הורגין אבל אם הוחזקו שלשים יום הורגין אע"פ שאותה החזקה לא היתה אלא על פיהן:

ואזדא רב חסדא לטעמיה כו'. הנה יש לתמוה מאי אזדא הוא זה האב על בתו נאמן אבל על בנו אינו נאמן ודין הו' שלא נסקל על ידו ואפי' רב אסי דאמר גבי בת סוקלין משום דרחמנא הימניה אבל על הבן לא הימניה. וי"ל דהא אמרינן לקמן דעד אחד נאמן באיסורין ואם אמר לו עד אחד אכלת חלב נאמן גם כשאמר בן תשע הוא זה ובת שלש היא זו לחייבם קרבן נאמן ולא מיבעיא אב אלא אפי' אחר נמי דקים ליה בבירור נאמן והאי דנקט אב משום דסתם אב ידעי והשתא אתי שפי' ואזדא לטעמיה דאע"ג דמהימן לגבי קרבן לגבי עונשין לא מהימן:

דף סד.

אלא אמר אביי מתני' דלא מוחזק לן באחי ולא מוחזק לו בבני כו'. פי' כו' האי לא אמר אלא משום סיפא דיש לו אחי אינו נאמן אבל רישא דיש לו בנים אע"ג דמוחזק לן באחי נאמן ע"י מיגו. א"נ יש לפרש דלצדדין קאמר דלא מוחזק לן באחי קאי אסיפ' ולא מוחזק לן בבני קאי אריש ואע"ג דמוחזק לן באחי והכי משמע פשטה דמתני' דמדקאמר יש לי בנים מכלל דהוה מוחזק לן דלית ליה בנים. ומדאיצטריך למימר יש לו בנים מכלל דלית ליה אחים. וכי קאמר יש לי אחים מכלל דהוה מוחזק לן דלית ליה לא אחי ולא בני. ובפ' יש נוחלין בהלכות האומר זה בני נאמן מוקמי' למתניתין דהכי יש לי בנים נאמן דלא מוחזק לן דאית ליה אחי וההיא אע"ג דמוחזק לן דאית ליה אחי. וכל זה כדי לתרץ אמאי איצטריכו תרוייהו:

דף סה.

אמר ליה התם בלישנא דעלמא קמפלגי. פי' והשתא לא צריכן למימר מוחלפת השטה דלאו במחית אינשי נפשיה לספיקא פליגי אלא בטעמא אחריני:

אמר רב ואם נתן גט מעצמו כופין אותו ליתן כתובה. וכאן מוכח שיש כתובה לארוסה בתנאי ב"ד אע"ג דלא כתב לה. אבל רבינו חננאל זצוק"ל אמר ורב לטעמיה דאמר התם הוציאה גט לא שנא ארוסה ולא שנא נשואה כשמוציאה גט גובה עיקר כתובה וגובה תוספות וגם רבינו יצחק זצוק"ל כתב רב לטעמיה דסבר יש כתובה לארוסה ואע"פ שלא כתב לה. ולית הלכתא כוותיה דקיימא לן כרבי אליעזר בן עזריא דאמר לא כתב לה אלא ע"מ שהוא כונסה אלמא אי כתב אין ואי לא כתב לא וכן הלכה. ואינם נראים לי הדברים הללו שאני הוכחתים בסוף פרק הכותב שיש כתובה לארוסה אע"ג דלא כתב לה. וגם ממשנת ר' אליעזר בן עזריא הוכחתי כן כדכתיבי' התם (עיין בהלכ' ו' בספר הלקט):

דף סה:

אמר לו עד אחד אכלת חלב והלה שותק נאמן פי' שותק שאינו יודע אם אכל חלב ואם לאו שיכחשנו או שיודה לדבריו וכיון שאינו יכול להכחישו נאמן העד לחייבו קרבן ולא אמרינן אין בדברי עד אחד כלום. ואלו היה מכחישו לא מיבעיא אחד אלא אפילו שנים לא היה מחייבין אותו כדתניא בסיפרא או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים אבל מפני שאינו מכחישו הוא נאמן. ואע"ג דבדבר של ממון אינו נאמן אע"פ שאינו יודע להכחישו שאם אמר לו אחד אני ראיתי שהזיק שורך את פלוני וזה לא היה שם שאינו יודע כלום

אינו נאמן ואינו מתחייב על פיו עד שיעידוהו שנים הכא נאמן דעד אחד נאמן באיסורין. ואע"ג דקיימא לן בכל התורה דעד א' נאמן באיסורין איצטריך ליה לאביי למימר בהני נאמן דהוה אמינא היכי מהימן הני מילי בדידי' כגון על פירותיו לומר מתוקנים הן או טבלים וכן האשה לבעלה לומר טהורה אני או טמאה אני וכן הטבח לומר זו נבלה וזו שחוטה אבל להעיד על חברו לומר לו אכלת חלב או נטמאו טהרותיך או שורך נרבע הוה אמינא דלא ליתהמין כי היכי דלא מהימן גבי ממונות קמ"ל דמהימן. ואי קשיא והא גבי ממון נמי אשכחן דע"א נאמן כגון ראובן שאמר לשמעון הלויתיך מנה והלה אומר איני יודע ועד א' מעידו שהלוהו דהוה ליה מחויב שבועה ואינו יכול לישבע ומתוך שאינו יכול לישבע משלם כדאמרי' בפ' השואל מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא חמשים והשאר איני יודע מתוך שאינו יכול לישבע משלם. ומה לי כשנתחייב שבועה בהודאתו במקצת מה לי אם נתחייב ע"פ עד א' דין א' להם דמחוייב שבועה ואין יכול לישבע הויא ומתוך שאינו יכול לישבע משלם. הנה מצאנו מפני ששותק ואינו מכחישו העד נאמן. תשובה התם משו' דהוה ליה למידע אם הלוהו אם לאו והילכך כיון שנתחייב שבועה לישבע ואינו יכול משלם. אבל אם העידו על דבר שלא היה יכול לידע כגון שאמר לו שורך היזק וזה לא היה שם ואינו יודע אם הזיק ואם לאו כן אם היה עד א' מעידו בין אם היה מודה במקצת כגון שאמר לו שני שוריך הזיקוני והלה אומר הא' ראיתי שהזיקוך והאחד איני יודע מפני שלא ראיתי אם היזיקוך ואם לאו פטור ולא מיקרי זה מחויב שבועה כיון שלא היה יכול לדעת כדפרישית בקונטרסי התם אליבא דמאן דאמר מנה לי בידך והלה אומר איני יודע חייב דמודה באומר שורך היזיק והלכה אומר איני יודע דפטור משום דהתם הוה ליה למידע והכא לא ה"ל למידע ולגבי שואל את הפרה שאלה חצי יום ושכרה חצי יום כו' דאמרינן התם דבאינו יודע מיחייב כשיש עסק שבועה ביניהן ולמר אפילו בלא עסק שבועה משום דכיון דלקח הפרות מחברו בין בשאלה בין בשכירות נתחייב לדעת אנסיהן באיזה ענין יהיה שיפטר ובאיזה ענין יתחייב הלכך חייב אבל גבי שורך היזיק דלא הוה למידע פטור הוא. וכל הני דאמרינן הכא אכלת חלב וניטמאו טהרותיך ושורך נרבע לא הוה ליה למידע הילכך מן דינא הוה דלא יהא נאמן. אלא משום דעד אחד נאמן באיסורין נאמן. והמורה פירש שיטה זו דמשום הכי נאמן משום דשתיקה כהודאה ואינו נראה לי דהא מעשה דסמיא וינאי המלך שאין לומר שם שתיקה כהודאה דהא לא ידע מידי ואפילו הכי היה מאמין אביי עד אחד אלא לאו ש"מ טעמא דמילתא הוא משום דעד אחד נאמן באיסורין והאי דקאמר והלה שותק

לאפוקי שאם היה מכחישו לא היה נאמן ולאו משום דהויא שתיקה כהודאה. עיין מה שהקשיתי בגיטין בפרק הניזקין במהדורא בתרא:

ותנא תונא עד אחד אמר לו אכלת חלב כו'. אף על פי שהיא ברייתא בפירוש בסיפרא גבי חטאת נשיא דעד אחד נאמן היכא דאין מכחישו ומייתי' לה בכריתות בפרק אמרו לו אפ"ה יותר רבותא נראת לו להוכיחו ממתניתן:

דף סו.

וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא א"ל כי איצטרך לאשמעינן בכל הני דעד אחד נאמן דאי אשמעינן קמייתא הוה אמרינן לאו טעמא משום דעד א' נאמן הוא אלא משום דשתיקתו כהודאתו והיכא דליכא למימ' שתיקה כהודאה לא יהא נאמן להכי איצטרך כולהו למימר דלא בשתיקה כהודאה סמכי אלא בעדות העד ואע"פ שהוא א"י כלום:

אמר אביי היא היא פי' ה"ה נמי דפליג אביי במקדש בע"א דטעמא דמאן דאמר אינן קדושין משום דהוי דבר שבערוה:

הקם להם בציץ שבין עיניך. פירש המורה כדאמרן בפירקא דלעיל דבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן. ואינו נראה לי דהתם אמרינן משום דלא ניתנה תורה למלאכי השרת ואי אפשר שלא ישהו בהן קצת בין בשעת לבישה בין בשעת פשיט' במסכת תמיד לא אפשיט אם ניתנו ליהנות בהן. וביומא בפ' בא לו פושט בגדי כהונה היוצא בהן במדינה אסור ובמקדש מותר בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה. ושמעון הצדיק שלבשם לקראת אלכסנדרוס אומר עת לעשות לה' הפרו תורתיך אלא ודאי ינאי המלך שלא כדין עשה.

ה"ד אילימא דבי תרי אמרו אישתבאי. ובי תרי אמרו לא אישתבאי תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכת אהני סמוך אהני כתב המורה ואי אמרת אוקי תרי לבהדי תרי ואוקי איתתא אחזקתה הני מילי אי איהי קמן והיתה באה לבית דין להתירה אבל בנה זה הנדון לפנינו אין לו חזקת כשרות שהרי מעידין על תחילת לידתו בפסול. ואינו נראה לי טעם זה אלא אע"ג דהות איהי קמן לא הוה מקמי' לה אחזקתה דכל היכא דאיכא תרי ותרי הוי ליה ספק תורה ולא אמרינן בספק תורה אוקמה אחזקתה אלא הבא עליה באשם תלוי קאי כדפרישי' בפ' שני דכתובות במהדר' תליתאי דליכא למימר אוקי אחזקתה אלא בחד וחד:

איבעי' להו אשתו זינתה בעד א' מהו אביי אמר היא היא כלומר דבהא נמי עד א' נאמן כשאינו מכחישו כשאר האסורין רבא אמר הוה דבר שבערוה ואין דבר שבערוה פחות

משנים ומיהו מודה רבא במאמינו בשנים או במודה לדבריו שהיא אסירה וכדדחי' לקמן אי מהימן לך כבי תרי זיל אפקה ודוקא לאוסרה עליו בבא לצאת ידי שמים אבל אינה מפסדת כתובתה בהכי דלאו כל כמיניה לאפסדה כתובתה ולעולם אינה מפסדת כתובתה אלא בעידי זנות או בעידי דבר מכוער שאמרו בפ' כיצד א"נ בעוברת על ד"מ ויהודית דבהני מפסדי כתובתה בהתראה כשרצה לגרשה אבל אין ב"ד מוציאין ממנו לעולם בעל כרחו אלא בעידי זנות ממש ואפי' אין לה בנים וכדאמרי' ביבמות בהל' הנטען וכו' וב"ד בעדי' הוא דמפקי. ובמעיד על אשה שנשבית או שהיא גרושה וחלוצה לפסולה מן הכהונה כדבר שבערוה הוא כדמוכחא שמעתין והלכתא כרבא:

הא דאמרינן אבותינו אכלו מלוחים פירשו ז"ל במדבר שהיו עסוקין במשכן ולא נהירא דהא במדבר מן היה להם וכתי' לא חסרת דבר והנכון כדפירש"י ז"ל דהיינו בתחלת בית שני שהיו עניים:

דף סז.

ולרב דימי דאמר שני הוה. תנא איזו זו למעוטה. פי' וה"ה הכי נמי איכא לתרוצי במצרי ראשון שנשא מצרית שנייה דבנו הוה שני ולא שלישי דאזלי' בתר הזכר כדאוכחות בפרק הערל אפי' אליבא דרב דימי והוה ליה יש קדושין ואין עבירה והולד הולך אחר הזכר. ואתה צריך לומר תנא כל מקום דרישא לאתויי כדאמר אליבא דרבה במצרי שני שנשא מצרית ראשונה. ואע"ג דלא דמיא למתניתין דמתניתין דאזלינן אחר הזכר הוי להכשיר וכאן היא לפסול הא אמרן נמי הכי גבי חלל שנשא בת ישראל דיש קדושין ואין עבירה והולד הולך אחר הזכר והוי לפסול:

(אמר אביי היא היא פי' הוא הדין נמי דפליג אביי במקדש בעד אחד דטעמא דמאן דאמר אינן קדושין משום דהוי דבר שבערוה). והא איכא הא דכי אתא רבין אמר ר' יוחנן באומות כו' הנכון בעיני דלא גרסינן והא איכא הא אלא והא כי אתא רבנן ומקשה על כללא דרישא דמתניתין אי אמרת בשלמא מתניתין ר' יהודה היא כו' פי' וה"ה הכי נמי כל מקום דרישא לאתויי חלל שנשא בת ישראל שבתו הולכת אחר הזכר לפסול ודלא כר' דוסתאי דהא תנן לקמן ר' יהודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר אלמא בתו פסולה סבירה ליה:

דף סז:

אילימא במצרי שנשא עמונית מאי פגום איכא פירש המורה דמקאמר נתגיירו אתרווייהו קאי לשון רבי' ומשמע דבמידי דמשכחת ביה פגם לגבי תרווייהו קאמר. ואינו נראה לי אלא מדקאמר אחר הפגום שבשניהם קדייק דמשמע דבשניהם יש צד פגם ובמתניתין נראה לי דלא גרסינן אלא אחר הפגום בלחוד ולא גרסינן שבשניהם:
בן בהדיא כתיב ביה לא יקח איש את אשת אביו. ואין לומר ואימא לאחר ולא לבן היינו בן האשה שלא תתקדש לבנה דהאי אחר אאיש קאי ולא אאשה:

דף סח:

כי יסיר את בנך מאחרי. עין פתרו' שטה זו בקונטרסי בשלהי פ"ק דיבמות:

דף סט.

אין לו חייס. פירש אין הבן מתייחס אחר העבד אלא אחר האם דהא אפילו בעכו"ם אמרינן בן בתך הבא מן העכו"ם קרוי בן אע"ג דנכריות ולדה כמוה:
ממזר נושא שפחה כי אע"פ שאין קדושין תופסין בשפחה מותר לישא אותה. ודוקא בשפחה הותר אבל לא בגויה דלא יהיה קדש ליתה בממזר משום דכתיב מבני ישראל אבל לאו דלא תתחתן שם סתם כתב והוזהרו ממזרים כישראל בשאר כל המצות:
דמנסיב לה עצה וא"ל זיל גנוב כו' פי' דאלו במוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית כדאמרן בפירקא קמא ורבי אליעזר בלחוד הוא דאמר זה וזה רבו מוסר לו שפחה כנענית והאי דמשיאו עצה לגנוב אין איסור בדבר כיון שבדעתו לשלם ומתכוין להכשיר זרעו:
זה שאינו מונה עבדים מפני שאינם בתורת קדושין וכל הני פסולין דמתני' קידושיהן קידושין והנתינים נמי קדושיהן קדושין דהא נתגיירו ואינן עבדים גמורין אלא גזור עליהם ועשאום כעבדים להבדל ישראל מהם. ותנן ואלו נערות שיש להם קנס הבא על הממזרת ועל הנתינה ועל הכותית. אלמא מדיש לה קנס כגיורת חשיבא ולא כגויה ועדיפא מהשפחה דאין לה קנס:

דף ע.

אזל רב יהודה לקמי' דרב הונא א"ל איזיל או לא איזיל א"ל משום יקרא דבי נשיאה קום זיל יש הנה לתמוה דרב יהודה היה ראש ישיבה כדאמרינן בפרק הניזקין שההוא שיפורא דהוה בי רב יהודה ולבסוף בי' רבה ולבסוף בי רב יוסף והיכי אזיל לקמיה דרב

נחמן ורב הונא נמי מוכיח בשלהי משקין שהיה ריש גלותא כדאמרינן התם ודינו דלא מיענש' דבי ריש גלותא משום דזקיף ארוניה דרב הונא והיכי הוה מר עוקבא חמוה דרב נחמן ריש גלותא. וי"ל שאז היה מר עוקבא ריש גלותא ורב נחמן הוה חתניה ורב יהודה עדיין לא הוה ראש ישיבה ואחרי כן מת מר עוקבא ונעשה רב הונא ריש גלותא ואחרי כן נתמנה רב יהודה ראש ישיבה אחר זה המעשה:

דף ע:

בטי בר טובי' ברמו' רוחא דאית ביה לא שקיל גיטא דחירותא. והוא בטי בר טובי' הנזכר בשלהי מסכת ע"ז שהיה עם מר יהודה קמיה דשבור מלכא ואמר ליה מלכא מידכר מה עבדת באורתא:

דף עא.

והצנועים שבכהונ'. מבליעין אותו בנעימו' אחיהם הכהנים. קשיא לי וכי רשאין לשנות בברכת כהנים להזכיר שם בן י"ב אותיות כי אם בן ד' אותיות הכתוב בתורה:
ירושלמי חד אסי אמר לר' פינחס בן חמא תא נמסור לך השם אמר ליה איני יכול דאנא אכיל מעשר ואמר רב מן דרגיל בשם לא יכיל מיכול מבר נש כלום:

דף עב:

היום יושב בחיקו של אברהם אבינו עיין בקונטרסי בפ' לא יחפור במהדר' בתרא חד אמר לטובה וחד אמר לרע' קשיא לי בשלמא מאן דאמר לטובה היינו דכתיב כלה אתה עוש' את שארית ישראל כלומר שימות אדם כזה ביניהם בחצי ימיו. אלא למ"ד לרעה מאי כלה אתה עושה וי"ל דה"ק כלה אתה עושה את שארית ישראל בגולה ומתים מתוך צער גדול ומי שהוא רשע גמור ימות על מטתו:

דף עד.

ונחזי זוזי ממאן נקט עיין זו השטה בקונטרסי בהלכתא קמייתי דבבא מציעא:

דף עה.

ור' יוסי סב' ככהן גדול באלמנה כו' לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פסול דאמר קרא בנים אשר יולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל ה' אי קשיא וזרעו נמי שאינו לפסול מק"ו דכהן גדול באלמנה מה כ"ג באלמנה שאינו לאו ששוה בכל זרעו פסול מצרי שני שהוא

לאו השוה בכל אינו דין שיהא זרעו פסול תשובה אין הכי נמי והכי דריש ריש לקיש דפלוגתא דריש לקיש ור' יוחנן היא בפרק הערל בהלכות עמוני ומואבי דהא אמרינן התם כי אתא רב דימי אמר בת גר עמוני בת מצרי שני רבי יוחנן אמר כשירה ור"ש לקיש אמר פסולה ריש לקיש אמר פסולה דיליף לה מכהן גדול באלמנה ורבי יוחנן אמר כשירה דדריש כי אם בתולה מעמיו להביא בתולה הבאה משני עממין דהיינו עמוני ומצרי שני שבאו על בת ישראל. והאי מימרא רבי יוחנן קאמר לה ורבי יוחנן לטעמיה דאמר בתו כשרה לכהונה. והאי דאמר קרא בנים אשר יולדו הכי קאמר הכתוב הכשיר דור שלישי שלו ואם תרצה לפסלו לכהונה מק"ו לא תוכל משום דכתב מעמיו. אבל ריש לקיש דאמר אליבא דתנא קמא דבתו פסולה לכהונה מפרש הכי תנא קמא סבר ככהן גדול באלמנה כו'. ופוסל תנא קמא בין היא בין זרעה. ור' יוסי סבר ככהן גדול באלמנה מה כהן גדול באלמנה שזרעו פוסל את האשה דהוא חלל ואף הוא כהן גדול פוסל את האלמנה בביאתו לאפוקי מצרי שני שאין זרעו פוסל את האשה דהוה ליה דור שלישי וגם הוא אינו פוסל אותה וכיון שהיא כשרה גם בתו נמי כשרה כדפרישית בשלהי פרק אלמנה במהדר תליתאי. ופלוגתא דר' יוחנן וריש לקיש הוא אליבא דתנא קמא כדפרישית בפרק הערל במהדר' תליתאי. מאי טעמא הוי ספק ספיקא וספק ספיקא לקולא. פי' אלמנת עיסה היא משפחה שנטמעת בה ספק חלל כמו שפרשתי בפ' קמא דכתובות משום רבינו האי גאון זצוק"ל ובעבור זה היא ספק ספיקא שלא ידענו מי נולד מאותו ספק חלל הילכך כל אחד מן המשפחה יש לספק שמא משם נולד ואפילו אם תמצא לומר משם נולד שמא לא היה חלל ולהכי מכשרי באלמנות עיסה ודוקא באלמנות עיסה מכשרי מפני שהיתה לה חזקתה דכשרות אבל בת עיסה פסולה לדברי הכל ואע"פ שהוא ספק ספיקא מפני שמתחלתו היתה בספק פסול ואין לה חזקה דכשרו' ולהני תנאי דלעיל כיון שאי אתה נושא בתו אי אתה נוש' אלמנתו. ופי' המור' לא נרא' לי:

ר' אליעזר אומר ודאן בודאי מותר ודאן בספיקן וספיקן בודאן וספיקן בספיקן אסור. נראה שאנו צריכין לומר דסבירא ליה לר"א דקהל גרים לא איקרי קהל שאם לא כן במי יתחתנו הספקות:

הלל שונה עשר' יוחסין כו' פירוש היינו מתניתין שהיתה שנויה כך מימות הראשונים ומשום דרבי קאתי מדבית הלל ולהכי אמר הלל שונה וכדי לייקרה כלומר שאין לחלוק עליה אמר כן:

דאיתמר ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר. ושמואל אמר הולד שתוקי. פירש כלישנא בתרא דאמרינן ביבמות בפרק אלמנה לכהן גדול איכא דאמרי בבא כולי עלמא

לא פליגי דבתריה דידיה שדינן ליה ולא אמרינן כי היכי דאפקה נפשה גבי ארוס הכי אפקרה נפשה נמי אכולי עלמא והכי איתמר ארוסה שעיברה רב אמר הולד ממזר ושמואל אמר הולד שתוק. פי' שיוצאת מעוברת ולא נודע מי בא עליה והיא אמרה מארוס נתעברתי והארוס אינו מודה שאלו היה מודה הולד כשר לכולי עלמא כדאמרינן פ"ק דכתובות ההוא ארוס וארוסתו דאתו לקמיה דרב יוסף היא אמרה מיניה והוא אמר אין מינאי אמר רב יוסף מאי ניחוש לה קא מודה כו' אלא כגון שהארוס אינו כאן שהלך למדינת הים אי נמי דקאי הכא וקא מכחיש לה בהכי פליגי רב ושמואל. רב אמר הולד ממזר ומותר בממזרת ושמואל אמר הולד שתוקי ואסור בממזרת. פי' אלו הם דברי המקשה שמפרש דבריהם ואומר למה קראו רב ממזר הלא הדבר ספק דאיכא למימר זיל בתר רובא דעלמא והכל פסולין אצלה. ואיכא למיתלייי' בארוס דשרי לה ומן הדין שיהא הולד שתוקי כדאמר שמואל ולמה קראו רב ממזר אלא להכי קראו ממזר לומר אע"פ שהוא ספק מותר בממזרת ושמואל קראו שתוקי לומר שאסור בקהל ואסור נמי בממזרת אלמא רב מתיר ספקן בודאן ושמואל אסר:

ואי בעית אימא לעולם לא תיפוך ומאי ממזר דקאמר רב. לאו דמותר בממזרת אלא דאסור' בבת ישראל. ומקשה ושמואל דאמר הולד שתוקי דאסור בבת ישראל הייינו דרב. פי' אלא ודאי מדשמואל אסר ליה נמי בקהל ש"מ ממזר דקרי ליה רב להתירו בממזרת הוא ומהדר מאי שתוקי שמשתקין אותו מדין כהונה. פירש לעולם רב דקרי ליה ממזר לאו להתירו בממזרת אלא לאוסרו בבת ישראל. ושמואל סבר דמותר בבת ישראל דקסבר בתר ארוס שדינן ליה שמותר לה ולא תלינן בתר רובא דעלמא שהן אסורין לה כדבעינן למימר לקמן. והאי דקרי ליה שמואל שתוקי לאו למימרא שאסור בבת ישראל ככל שתוקי דעלמא אלא לומר שמשתקין אותו מדין כהונה דאע"ג דבתר ארוס שדינן ליה ומכשרינן ליה אין היה הארוס כהן לא מחזקינן ליה בחזקת כהן ודמי האי למאי דאמרינן בפ"ק דכתובת ומי איכא שתוקי כשר אין כדשמואל דאמר שמואל עשרה כהנים שעומדין ופירש א' מהם ובעל הולד שתוקי שמשתקין אותו מדין כהונה ומקשה השתא מדין ישראל משתקינן ליה מדין כהונה מבעיא פי' שאם רוצה לירש נכסי הארוס אינו יכול עד שיביא ראיה כיון שהארוס אינו מודה וכיון שלענין ירושה לא מהימנינן ליה שיהא יורש ככל בר ישראל האיך נאמיננו לכהונה ולעולם למה קראו שתוקי כיון שמתירו בקהל. ומהדר שמשתיקין אותו מנכסי אביו ואע"ג דתפס:

ואי בעית אימא מאי שתוקי בדוקי כו'. פי' וה"ק הולד שתוקי שיש לו תקנה בבדיקת אמו כאבא שאול. בכל שלשה התירוצים האלו אתה צריך לומר דשמואל מתירו לבא

בקהל כי היכי דתיתי מילתא דרב שפיר דאסור בקהל ואסור בממזרת. אי נמי יש לומר דלהכי שקיל וטרי לאפוקי מילתא דשמואל דשרי ליה בקהל ועד דלא אסיק מילתא מאי שתוקי בדוקי אכתי לא ידעינן דשרי ליה בקהל ומשום הכי אמר לעיל השתא מדין ישראל משתקינן ליה מדין כהונה מבעיא דאכתי עבדינן דשמואל נמי אוסרו בקהל עד דמסקינן דשרי ליה ובהא פליג דלרב הוי שתוקי דהוא ספק ממזר ולשמואל כשר ואע"ג דקאי ארוס ומכחיש לה. והאי דאמרינן לקמן בפירקין האומר בני זה ממזר הוא ר' יהודה אומר נאמן. עד כאן לא פליג ר' יהודה אלא דלא קיימא אם ומכחשא ליה היא נאמנת כאבא שאול וכדפרישית בפרק קמא דכתובות:

דף עה:

ורבי ישמעאל סבר לה כר"ע דאמר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. קשיא לי כיון דאמרינן גירי אריות הן מאי נפקא לן מיניה אם א' מהן ממזר הרי עכו"ם הם ומאי איכפת לן אי מיחתן ממזר דידהו בעכו"ם. הילכך צריך לפרש דהאי דאסרינן לה כגון אם פירשו מדרכי עכו"ם ורוצים להתגייר ולעמוד בחזקת ישראל. א"נ ר"ל אותו הדור היו גירי אריות אבל אחרי כן נתגיירו וחזרו להיות כישראל שאם כולן הן גירי אריות מה יעשה לנו אם יתחתן עמהם ממזר אלא ודאי אחרי כן נתגיירו וממזרין מטומעין בהם מן הדור הראשון ומשום הכי אסורין להתחתן אלו עם אלו. וראיתי שפירש רבי' גרשום זצוק"ל כותי שנוהג בתורת כותים לא ישא כותית שפירשה מדרכי כותים ונוהגת עמה בתורת ישראל דר' אליעזר סבר לה כרבי ישמעאל דאמר כותים גירי אריות הן ועכו"ם הוא והכותית מאחר שפירשה מדרכי כותים הרי היא כבת ישראל ואינו נראה לי דא"כ מה צריך לומר ור' ישמעאל סבר לה כרבי עקיבא דאמר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר. אפי' אי הוה כשר נמי כותי לא ישא כותית שנתגיירה מפני שהכותי הוא עכו"ם. אלא ודאי כמו שאנו צריכין לפרש שהכותית נתגיירה כך אנו צריכין לפרש שגם הכותי נתגייר ואינן אסורין אלא משום צד ממזרת שיש בהן ובזה אנו נושאים ונותנין לדעת מה צד ממזרת יש בהן:

כהנים פסולין היו פי' ממזרין דאי כהנים חללים מה בכך אם יתחתנו כותי עם כותית אלא ודאי ממזרים היו וכל אחד הוא ספק ממזר:

דף עו.

מאן יש אומרים אמר רב אידי בר אבין רבי אליעזר היא כו' פי' ור' אליעזר סבר לה כמאן דאמר גירי אמת הן וקידושיהן קידושין והוי להו כולהו ספק ממזר מפני שפוטרין אשת איש לעול'.
כל שנולדה מפסולי כהונה פי' ואפילו מבעולה לכהן גדול דהא כתיב כי אם בתולה מעמיו יקח אשה דדייקינן מינה בתולה ולא בעולה ובתר הכי כתב:

דף עו:

אמר לי' ואפילו אמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה. והכי נמי אמרינן בפ' החולץ בהלכות המחזיר גרושתו רבא אכשריה לרב מרי בר רחל ומנייה. ואע"ג דאמר מר כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינא ביה והכי נמי אמרינן בריש פרק מצות חליצה אמר רבא גר דן את חברו גר דבר תורה שנא' שום תשים עליך מלך מקרב אחיך עליך הוא דבעינן מקרב אחיך אבל גר אפי' חברו ואם היתה אמו מישראל דן אפי' ישראל ולענין חליצ' עד שיהא אביו ואמו מישראל מאי טעמא תרי בישראל כתיבי ומאי דאמרינן בפ' אחד דיני ממונות הכל כשרין לדון דיני ממונות ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות אלא כהנים ולוים וישראלים המשיאין לכהונה. הכל לאיתויי מאי לאיתויי גר. ההוא שאמו מישראל דאפילו הכי פסול' בדיני נפשוט דבעי' אתך בדומין לך וכשר בדיני ממונות אבל אם לא היתה אמו מישראל אינו כשר מן התורה אפי' בדיני ממונות דבעינן מקרב אחיך. אבל המורה פי' בפ' מצות חליצה גר דן את חבירו גר דיני נפשות דאלו דינו ממונות אפי' ישראל דתנן הכל כשרין לדון דיני ממונות ואמרי' הכל לאתויי אפילו גרים ואינו נראה דהא אין דנין דיני נפשו' אלא בסנהדרין של עשרים ושלשה וגר פסול לישב בסנהדרין לא מיבעיא גר גרידא אלא אפי' אמו מישראל דבעי' אתך בדומין לך ובעי' כשרין המשיאין לכהונה להאיך יתכן שידון גר את חבירו דיני נפשות. ותו גר גרידא מי כשר בדיני ממונות לדון ישראל והא בעי' כל משימו' שאתה משי' לא יהו אלא מקרב אחיך. אלא ודאי האי גר דמרבינן בסנהדרין כשאמו מישראל הוא. וריב"א זצוק"ל כתב התם בסנהדרי' חדא לאתויי גר. דוקא חברו גר אבל ישראל לא כדאמרי' בפ' מצות חליצה כו' ואינו נ"ל שאם אינו מרבה הגר אלא לדון חברו גר ולא ישראל אמאי מפליג בין דיני ממונות לדיני נפשות ליפלוג בדיני ממונות גופייהו בין גר ובין ישראל אלא ודאי כשמכשיר הגר בדיני ממונות אפילו לישראל מכשירו ואינו פוסלו אלא בדיני נפשות הלכך אין לפרשו אלא בגר שאמו מישראל והיכא

כתב רבי' יצחק מפאס זצוק"ל התם ולא מיתוקמא האי דאמרי' הכא לאתויי גר אלא כשאמו מישראל:

דף עז:

הרי גופין מוחלקין והרי שמות מוחלקין פי' ובהתראה אחת שהתרו בו הכא על האלמנה לוקה חייב על כל אחת ואחת כיון דגופין מוחלקין:

נזיר שהיה שותה יין כל היום אינו חייב אלא כו'. פי' האי מתניתין מיתוקמה אפי' לר' יוסי בר' יהודא דאמר בריש פ' היו בודקין אותו חבר אינו צריך התראה לפי שלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. והכא מכי אסרו ביה חדא זימנא הרי מזיד הוא וילקה על כל שתיי' ושתייה בלא התראה אחרת הא לא אמרינן דמצי משתמיט ואמר אע"פ שהתרו בי והודעיני שנזיר השותה יין לוקה אני סברתי לשתות כל היום כולו וללקות פעם אחת ואלו ידעתי שאלקה על כל כוס וכוס לא הייתי שותה הלכך צריך התראה על כוס וכוס:

מהו דתימא הרי שמות מוחלקין קמ"ל גופין מוחלקין בעינן וליכא. פי' דלא יקרא שמות מוחלקין אלא שמות של איסורין חלוקין כגון חלב נותר ופגול בהעלם אחד חייב על כל א' וא' אבל אלמנה משלשה בעלים אינה אלא לשם איסור אחד אלמנה לא יקח ודמיא לאוכל חלב שור וכשב ועז בהעלם אחד שאינו חייב אלא אחת. אבל היכא דאיכא גופין מוחלקין אע"פ שהם משם איסור אחד חייב על כל א' ואחד כדאמרי' בכריתות בפרק אמרו לו הבא על חמש נשי' נדות חייב על כל א' ואחת ואע"פ שכולן שם א' הן אל תבואו על הנדה וה"ה הבא על שתי אלמנות ראובן חייב שתים. נראה לי דלא אמרי' גופין מוחלקין אלא בבעלי חיים. כגון הבא על חמש נדות ועל חמש אלמנות וכן הרובע חמש בהמות בהעלם א' חייב על כל אחת ואחת אבל בשחוטין לא אמרינן גופין מוחלקין משום דלא חשיבי ואם אכל חלב מכמה בהמות בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת. וכן אם אכל נבלה מכמה בהמות בהתראה אחת אינו לוקה אלא אחת וכן גיד הנשה מכמה בהמות. ומאי דתנן בפרק גיד הנשה אכל מזה כזית ומזה כזית סופג שמנים. כגון שאכלן בשתי התראות ואתא לאשמועינן דגיד הנשה נוהג בשתי הירכות ולאפוקי מר' יהודה דאמר אינו נוהג אלא בשל ימין ולא מצאתי חילוק חטאת בשחוטין אלא באוכל נותר מחמשה זבחים בהעלם אחד דהוא פלוגתא דתנאי בפ' אמרו לו ונראה לי דמאן דמחייב על כל אחד ואחד דוקא בזבחים קא מחייב משום דחשיבי וחשיבי ליה גופין מחולקין אבל אוכל חלב מחמשה בהמות מודה דאינו חייב אלא אחת. ונראה לי דגם בבהמה נמי

אמרינן גופין מוחלקין בבעלי חיים דמה לי רבע חמשה בהמות מה לי בא על חמש נדות וכן אם אכל אבר מן החי מחמש בהמות או שתלש חלב מחמש בהמות ואכל בהעלם אחד או שאכל דם הקזה מחמש בהמות בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת:

דף עח.

בשלא גמר ביאתו. פי' אבל אם גמר ביאתו לוקה משום לא יחלל זרעו ואע"פ שלא נתעברה שאין העיבור תלוי בידו אלא בידי שמים והא מה שיש לו לעשות עשה ועל הביאה הזהירו הבורא:

ורבא אמר בעל לוקה לא בעל אינו לוקה. עיין בשנים אוחזין בהלכות ראה את המציאה בקונטרסי במהדורא בתרא:

רבי יהודה אומר בת גר זכר כבת חלל זכר. תניא בתוספתא קדושין בסוף פרק הנותן רשות כהנת לויה וישראל שנשאו לגר לעבד משוחרר הולד עבד. משוחרר נראה לי דסתם תוספתא ר' יהודא ולהכי קרי להו לולדות גר ועבד משוחרר לומר שאם היא נקיבה אסרוה לכהן אע"פ שאמן ישראלית בתר גר ועבד משוחרר אזלינן:

לא תימא אלמנה לכהן גדול יוכיח אלא אימא מצרי ראשון יוכיח. ראיתי מקשים דהאי דינא גופיה איתה בפ' הערל בהלכות עמוני ומואבי דקא פריך מה להצד השוה שבהן שכן יש בהן צד עבירה ולא משני כי הכא מצרי ראשון יוכיח ולא קשיא ולא מידי משום דאיכא למיפרך התם מה למצרי ראשון שכן בתו פסולה אפילו לישראל ומשום הכי פסולה לכהונה תאמר בגר עמוני שבתו כשירה לישראל וכיון שכשירה לישראל כשרה נמי לכהונה חלל יוכיח שבתו כשרה לישראל ופסולה לכהונה אף אני אביא גר עמוני מה לחלל שכן יצירתו בעבירה מצרי ראשון יוכיח וחזר הדין מאי אמר' לא ראי' זה כראי' זה הצד השו' שבהן שאינן ברוב קהל אף אני אביא גר עמוני. ההוא דינא לרבי יוסי הוא ורבי יוסי האי צד שוה לא פריך כיון שאין חומר שלהן שוה כדפירש המורה הכא אליבא דרבי אליעזר שרבי אליעזר ורבי יוסי שוין להכשיר בת גר זכר:

רבי יהודה סבר עד דאיכא כל זרע מישראל ראיתי מקשים והא אית ליה לרבי יהודה בכיסוי הדם דמו ואפילו מקצת דמו. ונראה לי לתרץ שאין זה כזה דהכא סבר רבי יהודה דסתם זרע לא יקרא אלא זרע האב וזה הוא כל זרע דקאמר דהא לא חייש רבי יהודה לזרע האם כלל דישראל שנשא גיורת היה מכשיר בתו. אבל התם גם מקצת הדם יקרא דמו ולא משמועיתא חדא איכא לתרווייהו:

דף עח:

וחכמים אומרים אינו נאמן. פירש המורה אפסולי קיימי אבל לענין בכור לא פליגי. ואינו נראה לי דהא אמרינן בפ' יש נוחלין בהלכה האומר איש פלוני בני בכורי לא יטול פי שנים שלחו ליה בני אקרא דאגמא לשמואל ילמדינו רבינו היו מוחזקין בו שהוא בכור ואמר אביו על אחר בכור הוא מהו שלח להו כותבין הרשאה זה לזה מספקא ליה אי כר' יהודה אי כרבנן דתני יכיר יכירנו לאחרים כו' ותו קאמרינן התם ת"ר היו מוחזקין בו שהוא בכור ואמר אביו על אחר שהוא בכור נאמן כרבי יהודה שאינו בכור ואמר אביו שהוא בכור אינו נאמן כרבנן אלמא פליגי רבי יהודה ורבנן לגבי בכור דלר' יהודה נאמן האב אפי' במקום שמכחיש החזקה ולרבנן אינו נאמן להכחיש החזקה ולא האמינתו תורה אלא כשבאו ממדינת הים ולא הכרנו מעולם ולא החזקנו מי הוא הבכור שם הוא נאמן אב וכל שיטה זו שאומר כאן בשלמא לר' יהודה היינו דכתיב יכיר כו' עד שנפלו לו כשהוא גוסס אומר גם שם. ורבינו יצחק מפאס זצ"ל כתב ואיפסקא הילכתא בהדיא כר' יהודה בפ' יש נוחלין והא דקי"ל הלכה כרבי יהודה ה"מ בדלא אתחזק בכשרות אבל אי לא אמר האב בשעת לידה ונפק עלה קלא דבריה הוא ולא קא מערער ולבתר הכי קא פסיל ליה לא מהימן דיקא נמי דקתני על העובר שבמעיה הכי נמי בני זה דקתני דומיא דעובר הוא דעדין לא אתחזיק ומסתייע הא סברא מהא דגרסינן בפרק יש נוחלין. וכן הלכתא ואינו נראה לי דאדרבה מיש נוחלין מוכח דאפילו להכחיש החזקה היה מאמינו רבי יהודה ובהלכתן נמי אמרינן ולא מיבעיא האי דאית ליה חזקה דכשרות אלא אפילו עובר דלית ליה חזקה דכשרות כו'. אלמא מאי דתנא בני זה ממזר הוא בדאית ליה חזקה דכשרות מיירי ואפי' הכי פליג רבי יהודה דאמר נאמן. וכן פירש רבינו חננאל זצוק"ל בשלמא לרבי יהודה דאמר נאמן לומר זה הבן ממזר הוא ומוציאו מירושתו אע"פ שההוא מוחזק כי הוא בנו הוצרך הכתוב לומר בבכור יכיר יכירנו לאחרים כי נאמן הוא אף על פי שמוחזק לנו באחר שהוא בכור אלא לרבנן שאמרו כיון שהוא מוחזק שהוא בנו אינו נאמן לומר אינו בני כך הבכור כיון שמוחזק לן באחר שהוא בכור אינו נאמן יכיר למה לי. נתברר כי כל עיקר חלוקתם היא להכחיש החזקה. ואיפסיק הילכתא ביש נוחלין כרבי יהודה גבי בכור ומספקא לי אי הלכתא כוותיה נמי גבי לפסול את בניו אי לא. ומיהו אימת קא אמרינן דנאמן האב לפסול את בנו הני מילי כי לא קיימא אמו ומכחשא ליה. אבל היכא דאמו מכחשא ליה היא מהימנא כדכתבית לעיל בפרקין עיין בס"פ החולץ במהדורא בתרא. ועיין בפרק יש נוחלין במהדורא רביעאה:

דף עט.

רבא אמר הרי בוגרת לפנינו מדהשתא בוגרת מצפרא נמי בוגרת ראיתי מקשים מהא דתנן בפרק כל היד נמצא על שלה אותיום טמאים וחייבים בקרבן נמצא על שלה לאחר זמן טמאין בספק ופטורין מן הקרבן ואמאי נימא מדהשתא הוה דם מעיקרא נמי בשעת תשמיש הוה דם ולא היא דהא בריש מסכת נדה מקשי ממקוה לשמאי ולהלל דלגבי מקוה מוקמינן ליה בחזקת חסר בודאי ואפילו ברשות הרבים ושמאי אמאי אמר דיין שעתן ולא אמרינן דמשעת פקידה הוא דחזאי. ולהלל נמי אמאי הוי מפקידה לפקידה ספק ואין שורפין עליו תרומה וקדשים. ומסיק דלגבי מקוה איכא תרתי לריעותא ובנדה איכא חדא לריעותא הלכך במקוה דאיכא תרתי לריעותא מחזקינן טומאה בודאי אבל גבי נדה דליכא אלא ריעותא חדא אזלינן לקולא ושמאי מוקי לה בחזקתה ודיה שעתה והלל כיון דמגופה היא רמיה ורגילה בכך ריעא חזקתה ומטמא בספק והכא נמי דליכא אלא חדא ריעותא פליג רב ושמואל דשמואל סבר אפילו שמאי דאמר גבי נדה דיה שעתה מודה הכא דחיישינן ולא אמרינן דהשתא הוא דבגר וקדושי האב קדושין וקידושיה אינן קדושין דכיון דהויא ביום מישלם ששה חדשים דעשויה להשתנות מנערות לבגרות איכא לספוקי דילמא מצפרא אישתנאי והביאה סימני בגרו' וכ"ש להלל דמספק בנדה דמספק נמי הכא. ורב סבר כיון דהויא ביום מישלם חזקה יש שביום זה מביאה סימנין הילכך אמרינן מדהשתא בוגרת מצפרא נמי בוגרת ולא דמי לנדה דההוא למפרע דמספק הלל לית ליה חזקה דדם כי היכא דאית הכא חזקה ליום מישלם ששה חדשים ומ"ה בנדה הוי ספק והכא הוי ודאי ואלו הוה מעשה בתוך ששה חדשים שאין זמנה להשתנות הוי דמי לבתולה שלא ראת' דם מימיה שכשהיא רואה עכשיו אמרינן דיה שעתה ולא מספקינן למפרע בשום טומאה והילכך ליכא לאקשויי נדה לרב דהכא איכא חזקה דיום מישלם ששה חדשים ובנדה ליכא חזקה לטמויי למפרע. ולאח' זמן דמספקינן לה בקרבן משו' דהוא סמוך (לאיתיחוס) לאותיום דהויא ודאי טמאה חייבין בקרבן אבל לאחר מכאן טומאה מעת לעת מספיק' ככל הנשים יש לה אבל לא שתביא אשם תלוי ולא שתטמא את בועלה. עוד ראיתי שמקשי' מהא דמייתינן בשמעתא קמייתא דנדה נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת ולמחר השכים ומצאו מת רבי מאיר מטהר וחכמים מטמאין שכל הטמאות כשעת מציאתן. א"כ לימא רב ושמואל כתנאי. ונראה לי שאין זה דומה לזה ומפני שאין דומין לא הקשה בהלכה קמייתא להלל ושמאי מינה כמו שהקשה ממקוה וחביות שזו היתה קושי' חזקה דאע"ג דאיכא תרתי לטיבותא דלנוגע דאיכא חזקה דטהרה ולאותו שנגע בו נמי איכא חזקה דחיות ואפילו הכי מטמאי רבנן ואמרי

כיון דהשתא אשתכח מת מעיקרא נמי מת הוה כל שכן בנדה כי היכי דהשתא מעיקרא נמי חזאי אלא משום דלא דמו דהתם אתיליד ספיקא בטומא' גופא דבעידנא דנגע לא ידעינן אי הות טומאה אי לא והלכך אמרינן כל הטומאות בשעת מציאתן בין להחמיר בין להקל שהרי גבי מחט שנמצא מליאה חלודה או שבורה וסכין שנמצא (שרוף) על גבי זתים מנטלת מההוא אמרי' נמי כל הטמאות כשעת מציאתן להקל. אבל הכא גבי נדה הדם המטמא ברור הוא כי הוא טמא ואין בו ספק אלא שלא ידענו מתי ניטמאת האשה ממנו וכן סימני הבגרות ברורין ומצויין הן אלא שלא ידענו מתי נולדו באשה הלכך אין לדמות זה לזה וזה של נדה דומה לספק מגע שהטומאה ברורה היא ואותו שנגע במת הרי ודאי נגע וספק טומאה ואין להקשות מזה על זה:

דף עט:

התם תרתי לריעותא ראיתי מקשים מפרק המדיר דתנן התם היו בה מומין ועודה בבית אביה האב צריך להביא ראיה שמשנתארסה נולדה בה מומין אלו ונסתחפה שדהו. וקאמרינן טעמא דמייתי ראיה אב הא לא מייתי ראיה בעל מהימן מני רבי יהושע היא דאמר לא מפיה אנו חיים משמע שאם היה לרבן גמליאל דאזיל בתר חזקת הגוף אפילו לא מייתי האב ראי' מהימנא והא איכא תרתי לריעותא חדא חזקה דממונא ועוד דהרי היא בעלת מום לפנינו. ולא קשיא דלרבן גמליאל חזקה דממונא כנגד חזקה דגופה לא חשיבא ליה ובתר חזקה דגופה אזיל. והכא נמי במקוה איכא חזקה דטהרות דאיכא למימר אוקמינהו בחזקתייהו ומ"ש דאיכא חזקה דגופיה דטמא לא חשבי' לה וה"ה הכי נמי התם.

ועל מאי דאמרינן הכא אדרבה העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר: ראיתי מקשים ממאי דאמרינן בפרק בכל מערבין רבא אמר היינו טעמא דר' יוסי דקסבר העמד טמא על חזקתו ואימור לא טבל אדרבה העמד מקוה על חזקתה ואימור לא חסרה במקוה שלא נמדד. דאלמא במקוה שלא נמדד איירינן והיכי מצינן למימר העמד מקוה על חזקתה. ולא קשיא ולא מידי דלעולם האי דתנן מקוה שנמדד ונמצא חסר במקוה שנמדד מעיקרא משמע דהות ליה חזקה דכשרות ואחר כן נמדד ונמצא חסר. אבל מיהו ברישא דההיא תנן בפ"ב דמקואות בטמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל ספק שיש בו ארבעים סאה וספק שאין בו כו' עד ספיקא טמא ובתר הכי קתני מקוה שנמדד ונמצא חסר כו'. ובסיפא קתני במה דברים אמורים בטומאה חמורה אבל בטומאה קלה אכל אוכלין טמאים ושתה משקין טמאין בא ראשו ורובו במים שאובים וטהור שנפלו על

ראשו ועל רובו שלשת לוגין מים שאובים וירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל ספק יש בו ארבעים סאה ספק שאין בו כו' עד ספקו טהור ור' יוסי מטמא שר' יוסי אומר כל דבר שהוא בחזקת טומאה לעולם הוא בטומאתו עד שיודע שהוא טהור. ומינה מקשינן התם בעירובין דר' יוסי אדר' יוסי דמטהר גבי עירוב ומתרץ רבא העמד טמא בחזקתו ואימור לא טבל ומקשה אדרבא העמד מקוה על חזקתו ואימור לא חסר ומהדר במקוה שלא נמדד פי' באיזה מקוה פליג ר' יוסי דמטמא במקוה שלא נמדד כגון האי דקתני בסיפא ואפי' טבל ספק שיש בו ארבעים סאה וספק שאין בו שלא היתה לו חזקה דכשרות לא פליג רבי יוסי ומודה דבטומאה דרבנן אזלי' לקולא דאמרינן העמד מקוה על חזקתה כדאמרינן בעירובין דספקא דרבנן לקולא. עוד מקשים ממאי דאמרינן בפ"ק דחולין גבי השוחט בסכין ונמצאת פגומה ודרב חסדא אמר כשרה ואקשינן לה מטבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ אע"פ שנתעסק באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו טבילה עד שיאמר ברי לי שלא הי' בי קודם לכן כו' עד סכין איתרעא בהמה לא איתרעא. והא מקוה דמי לסכין דאיתרע וגברא לא איתרע דדמי לבהמה ואפילו הכי אוקמי' טמא בחזקתו והתם נמי נוקי בהמה בחזקתה. ולא קשיא ולא מידי דלא דמי מקוה לסכין דסכין בדק אותה קודם שחיטה. ובחזקת כשרה הות. אבל המקוה לא מדד בשעה שטבל אליה זמן רב יש שנמדד ועכשיו אחרי שטבל נמצא חסר היו כך יש לומר נחסר מאותה שעה שנמדד ובעת טבילתו חסר היה הלכך לא דמו ספק סכין לספק מקוה:

היה בודק את החביות להיות מפריש עליה תרומה כו'. פי' המורה להיות סמוך עליה בהפרשת תרומותיו כשבא לשתות מאה לוגין טבל' ובמכאן ואילך ספק פירש דהויא תרומה ויחזור ויתרום. קשיא לי בהאי פירושא דכיון דכבר שתה מאי דהוה הוה ואפי' אגלאי מילתא דשתה ענבים אינו חייב להפריש תרומה עליהן אך אם הן בעין. לפיכך אין לפרשה אלא כגון שהיה מוכר חביות של טבל בכל יום לוקחים והיה מתקנין בענין זה ושהיה אומר תרומתן של אלו תהיה באותה החביות וכל החביות של לוקחין עדיין הן בעין. ועיין הפתר מבואר בפ' המוכר פירות בהלכות מרתף של יין:

ואי ס"ד לא פליגי אמאי קפיד כי עביד עובדא במכחישו. פי' אלא ש"מ דאפילו במכחישתו חייש שמואל דלא מהימנינן לה דהאי בעיא לקיומה קידושיה וגם בשאינו מכחישתו יש לומר דפליגי ובתרווייהו שמואל חייש ורב אזיל בתר חזקה דאתתא:

דף פ.

אמר ריש לקיש לא שנו אלא בקדשי הגבול אבל ליוחסין לא. ראיתי מקשים והא ס"ל לריש לקיש דמעלין מתרומה ליוחסין דהכי אמרי' בפ' ב' דכתובות ההוא דאתא לקמיה דריש לקיש ואמ' ליה דאיתיהו שחלק על הגורן כו' אלמא מעלין מתרומה ליוחסין. ולא קשיא, דודאי מחילוק גרנות מעלין אבל מאכילת תרומה אין מעלין שהרי גם העבד אוכל תרומה. כדפרישי' התם במהדורא תליתאה. תינוק שנמצא עומד בצד העיסה כו' עיין בפ' כסוי הדם במהדורא תליתאה:

וסמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע ליה רובא ראיתי מקשים אמאי הכא אמרינן איתרע ליה רובא ובריש פרק בתרא דיבמות אמרינן אלא אמר רבא חזקה ליבום ורובא לשוק וחזקה לא עדיפא כרובה ואתא מיעוטא דאפילו תיסמוך אחזקה והוה ליה פלגא ופלגא ולא תינשא ולא תתייבם ונראה לי דלהכי שני לישנא התם ואמר הוה ליה פלגא ופלגא ולא אמר איתרע ליה רובא דא"כ הוה משמע דאיתרע רובא ואזלי בתר חזקה ותתייבם להכי אמר פלגא ופלגא דלא תינשא ולא תתייבם. אבל הכא אפי' אמרת פלגא ופלגא הוה והוי ליה ספק טומאה ברשות היחיד דכיון דתינוק אין בו דעת לישאל ספיקו טהור משום הכי קתני איתרע ליה רובא:

ורבנן מיעוטא כמאן דליתיה דמי רובא וחזקה רובא עדיף. לפי פירש המורה שמפרש דאיכא ודאי מגע בעיסה קשיא ממאי דכתבית בריש נדה דשמאי סבר העמד אשה על חזקתה ולא אמר העמד טהרות בחזקתן מפני שיש בהן ודאי מגע וגם במקוה דאוקימנא דאית בה תרתי לריעותא והא אית' ביה חזקה דטהרות לטיבותא אלא כיון דאית בהו ודאי מגע בטלה חזקה שלהן. והכי נמי גבי עיסה אי אית בה ודאי מגע בטלה חזקתה משום הכי הוי פי' ר"ת עיקר שמפרש ספק מגע כדכתבינן בפ' כיסוי הדם במהדורא תליתאי:

דף פא.

כגון רבי חנינא בר פפא כל זה אמר רב אלא בדרך ענוה שהרי רב כהנא שהיה תלמידו גם הוא נמנה שם עמהן:

אמר רב מלקין על הייחוד ואין אוסרין על הייחוד ראיתי מקשים מהא דגרסינן בשלהי נדרים ההוא נואף דעל לגבה דההיא איתתא כו' עד אם איתא דעבד אסורא ניחא ליה דליכול ולימות דכתב כי נאפו ודם בידיהם וכו' משמע דהא לאו הכי הות איתתא אסורא והא אין אוסרין על הייחוד. ומתרצים דהתם בשקנא לה ונסתרה. ואינו נראה לי דאף על גב דלא קינא לה לא קשיא ולא מידי דהנהו תרי עובדא יש דברים הניכרים ורגלים

לדבר שלמה היה נחבא מן הבעל אלולי שהיה ירא ממנו שבלב רע נכנס כדי לנאף עם אשתו בעבור זה יש לאסור אבל אם לא היה נחבא מן הבעל אלא עומד בגלוי פנים כדרך השכנים שנכנסים זה לתוך ביתו לזה אף על פי שנתייח' עמה אין אוסרין אותה משום ייחוד בלבד כיון שאין שם דברים הניכרים. עוד מקשים ממאי דאמרינן בפרק שני דיבמות רוכל יצא ואשה חוגרת בסינר אמר רבי הואיל ומכוער הדבר תצא או מנעלים הפוכים תחת המטה תצא ואמאי תצא והא אין אוסרין על הייחוד וגם זו אינה קושיא של כלום חדא דרב הוא דאמר הכא אין אוסרין על הייחוד והתם פליג רב על רבי ואמר דלא תצא בדבר מכוער כי אם בעידי טומאה. ואפילו לרבי נמי לא קשיא דהתם ראו דבר מכוער משו' הכי תצא אבל אם מצא רוכל בביתו אף על פי ששהא שם הרבה ונתיחד עם אשתו לא היה אוסרה רבי דדוקא רוכל יוצא ואשה חוגרת בסינר אבל בלא חוגרת בסינר לא. הא לך בפירוש שגם רבי המחמיר בדבר מכוער לא היה אוסר בייחוד לבדו:

דף פא:

זה וזה כדי שיהו שדים נכונו ושערך צמח פירש בין י"ב דאשה ובין י"ג דאיש כדי שיהו שדים נכונו באשה וצימוח שער באיש והמורה פירש זה וזה בין לישנא קמא ובין לישנא בתרא. ואינו נראה לי שיהו שדים נכונו לבת תשע שנים:

א"ל לא ידע מר דמיקדשא. מה שפירש המורה ויש להתרחק מאשת איש אינו נראה לי דמאי אולמיה דאיסור אשת איש מאיסור בת בנו והנכון בעיני דכיון שהיא מקודשת כגדולה דמיא כבר ואסור לנהוג בה מעשה קטנה להושיבה בחיקו:

דף פב:

אמר רב יהודה מחטא דתלמיותא. והא תנן כל שעסקו עם הנשים סורו רע והתופר עסקו עם הנשים הוא. אלא מחטא. פירש שילמוד לעשות מלאכת המחטים ולא מלאכת התפירה:

סליק פירקא וסליק מסכתא בסיעתא דשמיא בריך מארי דארעא ושמיא